

RAPPORT OM

REVISIONSPLIGTEN FOR B-VIRKSOMHEDER

(SMÅ SELSKABER)

Marts 2005

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1. Indledning	4
Kapitel 2. Sammendrag	6
Kapitel 3. Karakteristik af små erhvervsdrivende danske selskaber	13
Kapitel 4. Revisionspligten i EU	20
Kapitel 5. Alternativer til revisionspligt for B-virksomheder	23
5.1. Alternativer til revisionspligten	24
5.1.1. Størrelsesgrænse	24
5.1.2. Mindre omfattende kontrol	26
5.1.3. Selskabsformen	30
5.1.4. Noget for noget ordning	30
5.2. Opsummering	31
Kapitel 6. Revisionspligtens betydning for årsrapportens kvalitet og troværdighed ...	33
6.1. Årsrapportens kvalitet	33
6.2. Årsrapportens troværdighed	36
6.3. Efterspørgslen og brugen af årsrapporten	36
6.4. Opsummering	38
Kapitel 7. Revisionspligtens betydning for økonomisk kriminalitet	39
7.1. Ledelsens og revisors ansvar	40
7.2. Forebyggende effekter	40
7.3. Revisors opdagelsesmulighed	41
7.4. Regnskabsmanipulation	42
7.5. Misbrug af aktiver	44
7.6. Kreditkøb uden betalingshensigt	44
7.7. Optagelse af lån på et urigtigt grundlag	45
7.8. Sort arbejde	46
7.9. Falske lønsedler	46
7.10. Momskarrusel	47
7.11. Hæleri	47
7.12. Hvidvask	48
7.13. Toldsvindel	49
7.14. Review som alternativ til revision	49
7.15. Sammenfatning	51
Kapitel 8. Revisionspligtens betydning for skattekontrollen	52
8.1. Selskabsligningen	52
8.2. Ligning af personligt erhvervsdrivende	54
8.3. Arbejdsgiverkontrol	54
8.4. Kontrol af moms og afgifter	55
8.5. Selskabernes anvendelse af revisor	55
8.5. Skattemyndighedernes kontrolstrategi og noget for noget	56
8.6. Opsummering	57
Kapitel 9. Revisionspligtens betydning for ejere og investorer	59
9.1. Opsummering	61
Kapitel 10. Revisionspligtens betydning for kreditorer	62
10.1. Banker	62
10.2. Leverandører	64
10.3. Opsummering	65
Kapitel 11. Revisionspligtens betydning for selskaberne	66
11.1. Spørgeskemaundersøgelse	66
11.2. Fordele og ulemper ved revision	66
11.3. Selskabernes stilling til en ændring af revisionspligten	69

11.4. Selskabernes revisionsbeslutning ved en afskaffelse eller lempelse af revisionspligten	71
11.5. Offentligt pålagte administrative byrder og selskabernes omkostninger	74
11.6. Opsummering	76
Kapitel 12. Revisionspligtens betydning for revisorerhvervet	78
12.1. Opsummering	81
Kapitel 13. Konklusioner.....	83
Bilag 1: Supplerende landestudier.....	89

Kapitel 1. Indledning

En rapport fra januar 2004 gengiver resultaterne fra en måling af virksomhedernes administrative byrder ved årsregnskabsloven. Rapporten viser bl.a., at omkostningerne til lovpligtig revision for små selskaber, der har en egentlig driftsaktivitet, udgjorde 1,4 mia. kr. i 2003¹. Hvis hertil lægges de skønnede omkostninger til revision af selskaber uden selvstændig driftsaktivitet, udgør de samlede revisionsomkostninger for små selskaber 1,5 mia. kr.

Små selskaber er primært anparts- og aktieselskaber, som to år i træk ikke overskrider to af følgende størrelser:

- a) en balancesum på 29 mio. kr.
- b) en nettoomsætning på 58 mio. kr.
- c) et gennemsnitligt antal heltidsbeskæftigede på 50.

Disse selskaber omfattes af årsregnskabslovens regnskabsklasse B, som i alt omfatter 130.000 selskaber. Heraf har 80.000 en egentlig driftsaktivitet, mens 50.000 er holdingselskaber, tomme selskaber m.v. uden selvstændig driftsaktivitet..

Der har siden lov nr. 99 af 18. februar 2004 været overensstemmelse mellem størrelsesgrænserne i årsregnskabsloven og EU's 4. selskabsdirektiv.

I rapporten omtales anparts- og aktieselskaber i regnskabsklasse B som *små selskaber*, *små virksomheder*, *B-virksomheder* eller *B-selskaber*.

I dag kan omkostningerne skønnes til 1,7 mia. kr. De øgede omkostninger skyldes to ting. For det første er der sket en forøgelse af det samlede antal selskaber med ca. 10 pct. For det andet blev årsregnskabslovens størrelsesgrænser for små selskaber forhøjet med lov nr. 99 af 18. februar 2004, hvorved 1.600-1.700 selskaber skiftede fra regnskabsklasse C til B.

Herudover forventes revisionshonorarerne at vokse med 20-30 pct. som følge af nye og kommende revisionsstandarder. Og for de mindre selskaber kan der måske blive tale om betydeligt større stigninger.

De nye revisionsstandarder skyldes internationale bestræbelser på at styrke den lovpligtige revision. Revision har til formål at sikre troværdig regnskabsinformation, og tiltagene skal ses i lyset af de seneste års internationale regnskabsskandaler. Initiativerne har til formål at styrke investorernes tillid til kapitalmarkeder og øge offentlighedens tillid til revisionsbranchen. Disse bestræbelser koncentrerer sig dog om revision af store koncerner, hvis økonomiske udvikling påkalder sig stor samfundsmæssig interesse. Men da der ikke skelnes mellem forskellige former for revision, skal disse revisionsstandarder anvendes på alle virksomheder, der er underlagt lovpligtig revision.

EU's regnskabsdirektiv gør det imidlertid muligt at undtage *små selskaber* fra den lovpligtige revision - og dermed også undvige de kommende prisstigninger. Bortset fra Danmark, Malta og Sverige har alle de øvrige EU-lande i en eller anden udstrækning

¹ Beløbet er beregnet på grundlag af Deloitte's opgørelse over det gennemsnitlige revisionshonorar i B-virksomheder med selvstændig driftsaktivitet på 15.324 kr. og Rambøll Managements opgørelse over omkostningerne til det interne tidsforbrug på 4.580 kr. Beløbene er ganget op med antallet af modtagne regnskaber i 2003.

benyttet sig af denne undtagelsesmulighed. Det er Erhvervs- og Selskabsstyrelsens skøn, at omkring 90 pct. af de små selskaber i EU er undtaget fra lovpligtig revision.

Det er et mål for den danske regering at reducere virksomhedernes samlede administrative byrder med op til 25 pct. inden 2010. Regeringen har derfor besluttet at gennemføre en samlet analyse af de samfundsmæssige hensyn bag revisionspligten for små virksomheder i Danmark, hvilket sker med denne rapport. Først når denne analyse er foretaget, kan der politisk tages stilling til, hvordan man skal afveje virksomhedernes omkostninger over for de samfundsmæssige hensyn.

Ét alternativ er at afskaffe revisionspligten for virksomheder med en omsætning, balance og antal ansatte under en vis grænse. Det er den model, der anvendes i de øvrige EU-lande, hvad enten grænsen går op til de maksimalt tilladte 58 mio. kr. i omsætning eller sættes lavere.

Et andet alternativ kan være at erstatte kravet om revision med en mindre omfattende kontrol. I denne rapport nævnes som eksempel et review/gennemgang, der knytter an til en international anerkendt standard. Lovgivningsmæssigt kan man imidlertid godt fastsætte andre former for mindre omfattende kontroller, som igen kan være mere eller mindre omfattende end et review.

Et tredje alternativ kan være kun at afskaffe eller lempe revisionspligten for anpartsselskaber, som har en selskabsform, der er særligt egnet for mindre virksomheder og for virksomheder med få ejere.

Yderligere et alternativ kan være en ordning, der bygger på regeringens *noget for noget-princip*. Små selskaber vil eksempelvis kunne undtages fra kravet om lovpligtig revision, hvis de i en årrække har afleveret års- og skatteregnskaber, der ikke har givet anledning til forbehold eller anmærkninger. Eller man kan pålægge selskaber revisorkontrol, hvis der foreligger en konkret mistanke om rod i bogføring og regnskaber.

Hensigten med denne rapport er at belyse fordele og ulemper ved de forskellige alternativer. Hvilke konsekvenser vil de få for

- regnskabernes kvalitet og troværdighed (kap. 6)
- økonomisk kriminalitet (kap. 7)
- skatteligningens effektivitet (kap. 8)
- ejere og investorer (kap. 9)
- kreditorer (kap. 10)
- virksomhederne (kap. 11)
- revisorerhvervet (kap. 12)

Som et led i undersøgelsen er der foretaget en større spørgeskemaundersøgelse blandt danske B-selskaber, ligesom der er foretaget kvalitative interview i 4 banker. Analysen trækker også på udenlandske erfaringer. Især er analysen inspireret af erfaringerne i England, hvor alle selskabers årsregnskaber skulle revideres indtil 1994. Men i 1994, 1997 og 2000 undtog man gradvis flere og flere små virksomheder fra revisionspligten, indtil man i 2004 undtog selskaber med en omsætning på under £5,6 mio., dvs. alle små selskaber.

Rapporten har i udkast været drøftet med interessenter og eksperter.

Kapitel 2. Sammendrag

Årsregnskabsloven indeholder en bestemmelse om, at alle selskaber årligt skal revideres. Det gælder også for de små selskaber i regnskabsklasse B, og det koster dem 1,7 mia. kr. årligt. Hertil kommer, at revisionshonorarerne for små selskaber forventes at vokse med 20-30 pct. som følge af en række nye internationale revisionsstandarder. De nye revisionsstandarder udvider kravene til revision og dermed arbejdsomfanget ved revision meget betydeligt. Efter de store internationale erhvervsskandaler skal de nye standarder ses som svar på krav om øget kontrol med forretningsgangene i store koncerner. Men da standarderne ikke skelner mellem revision i store koncerner og revision i små selskaber, skal standarderne også anvendes ved revision i små selskaber.

Det må anses for tvivlsomt, om en udvidet kontrol af interne forretningsgange kan gennemføres og give mening i små selskaber, der har så få – eller ingen – ansatte, at det ikke vil være muligt for dem at indføre fx en adskillelse af bogholder- og kassererfunktionen i deres regnskabsforvaltning.

Danmark er ikke forpligtet af EU-regler til at pålægge små selskaber revisionspligt, idet EU's regnskabsdirektiv gør det muligt at undtage små selskaber. Alle EU-lande – med undtagelse af Danmark, Malta og Sverige – har da også i et eller andet omfang benyttet sig af denne undtagelse². Skønsmæssigt antages omkring 90 pct. af samtlige små selskaber i EU at være undtaget fra kravet om lovpligtig revision.

I lyset af de europæiske erfaringer og de betragtelige omkostninger, der er forbundet med revisionspligten, har økonomi- og erhvervsministeren bedt Erhvervs- og Selskabsstyrelsen om at foretage en analyse af fordele og ulemper ved forskellige alternativer til den nuværende revisionspligt.

Rapporten beskæftiger sig især med fire alternativer, som i øvrigt kan kombineres på forskellig vis.

Det ene alternativ er at indføre grænser for nettoomsætning, balance og antal ansatte. Hvis selskaberne ligger under to af disse tre grænser, kan de fritages for lovpligtig revision. Det er denne model, EU-landene anvender. Grænserne kan dog ikke fastsættes højere end tilladt i EU's regnskabsdirektiv, svarende til de grænser der i årsregnskabsloven definerer danske selskaber i regnskabsklasse B.

Et andet alternativ går ud på at erstatte kravet om lovpligtig revision med en mindre omfattende kontrol fra revisor. En sådan mindre omfattende kontrol kan fx være et såkaldt review/gennemgang i overensstemmelse med den internationalt anerkendte revisionsstandard ISA 2400/RS 910, som er udsendt af *International Federation of Accountants* igennem *International Auditing and Assurance Standards Board* og udgivet på dansk af revisionsteknisk udvalg i *Foreningen af Statsautoriserede Revisorer (FSR)* på vegne af *FSR* og *Foreningen Registrerede Revisorer*. Ved et review udfører revisor færre handlinger end ved revision, og honoraret skønnes at være ca. 30 pct. billigere. Omfanget af et review vil ikke blive påvirket af de kommende internationale revisionsstandarder, der alene vedrører den lovpligtige

---

² Den borgerlige alliance i Sverige har for nylig foreslået revisionspligten afskaffet for små selskaber, jf. *Ta bort regelkrænglet*, januar 2005

revision. Lovgivningsmæssigt kan der dog fastsættes andre former for kontrol, der kan være mere eller mindre omfattende end et review.

Et tredje alternativ kan være kun at afskaffe eller lempe revisionspligten for anpartsselskaber. Formålet med anpartsselskabsloven er at skabe en selskabsform, der er særligt egnet for mindre virksomheder og for virksomheder med en enkelt eller få ejere. Hensigten er derfor, at denne selskabsform ikke skal belastes af andre regler end dem, der er nødvendige for et forsvarligt grundlag for stiftelse og drift af en mindre virksomhed.

Endelig omtaler rapporten muligheden for et alternativ, der ligger i forlængelse af regeringens politik om *noget for noget*. Filosofien bag dette alternativ er, at selskaber kan slippe for lovpligtig revision, hvis de viser vilje og evne til at have orden i deres års- og skatteregnskaber. Mens selskaber fortsat må lade deres regnskaber underkaste revisorkontrol, hvis de ikke udviser denne vilje og evne.

Inden der redegøres for konsekvenser ved de forskellige alternativer, er det imidlertid afgørende at få et præcist billede af, hvordan de 130.000 B-selskaber egentligt ser ud.

De er små. For det første er 38 pct. af dem tomme selskaber eller holdingselskaber, som ikke har nogen selvstændig driftsaktivitet. Deres regnskaber vil sjældent være komplicerede.

Hvad angår de øvrige 62 pct., som er selskaber med selvstændig erhvervsaktivitet, har hele 82 pct. en omsætning på under 12 mio. kr. pr. år, og 64 pct. ligger under 5 mio. i omsætning. 60 pct. af dem har mellem 0 og 4 ansatte, og kun 9 pct. af dem har 20 ansatte eller flere. 59 pct. af driftsselskaberne har kun én ejer, som typisk også leder selskabets daglige drift. Kun få af selskaberne vælger – eller har kompetence til – selv at udarbejde årsregnskabet. 83 pct. af driftsselskaberne får revisor til at opstille regnskabet, og typisk køber selskabet en pakke hos revisor, der integrerer ydelser som regnskabsmæssig assistance, regnskabsopstilling, revision og skattemæssig assistance.

Det er vanskeligt at vurdere, hvad det vil betyde for *kvaliteten af årsregnskaberne*, hvis ydelsen revision bliver trukket helt ud af denne pakke – eller evt. erstattet af et review eller lignende. Revisor finder formentlig ofte en del fejl undervejs, men han/hun finder dem ikke nødvendigvis kun, fordi der også foretages revision. Samtidig er det vanskeligt at vurdere, hvor væsentlige for regnskabsbrugerne de fejl er, som eventuelt kommer til ved bortfald af revision.

Betydningen af antallet af fejl skal også ses i forhold til den *begrænsede efterspørgsel* efter små selskabers regnskaber. Spørgsmålet om væsentlige fejl i specielt ureviderede regnskaber synes ikke at blive anset som et betydeligt problem i de EU-lande, hvor små selskaber er fritaget for revisionspligt.

Det nævnes undertiden, at revisionspligten medvirker til at forebygge og afsløre *økonomisk kriminalitet*, også i små selskaber. Men tilsyneladende afslører revisor ikke økonomisk kriminalitet i noget videre omfang. Af det såkaldte Brydensholtudvalgs undersøgelse fremgår, at revisor kun står for 2 pct. af de anmeldte besvigelser i danske selskaber. Specielt hvad angår besvigelser, der begås af ledelsen, forekommer revisors muligheder ringe. Ledelsen kan tilsidesætte eventuelle interne kontroller i selskabet. Herudover er ledelsesbesvigelser kendetegnet ved, at

- de holdes skjult for revisor
- de ofte foregår i selskaber med så kort levetid, at revisor ikke når at stifte bekendtskab med selskabet
- transaktioner i selskabet holdes uden for bogføringen og regnskabet
- de undertiden foregår som pengestrømme mellem selskaber og mellem forskellige lande, som revisor ingen muligheder har for at overvåge.

Revisionspligten afskrækker næppe i særlig grad kriminelt indstillede personer, der ønsker at bedrive deres kriminalitet gennem nystiftede selskaber. De kan stifte et selskab på 10 minutter og undlade at blive momsregistreret. Et nystartet selskab kan stort set leve usynligt i op til to år, indtil Erhvervs- og Selskabsstyrelsen sender det til tvangsopløsning, fordi det ikke har indsendt årsrapport. Sådanne manøvrer kan ikke forebygges af lovpligtig revision og kan ikke afsløres af revisor, da denne aldrig når at komme i kontakt med selskabet, inden det bliver tvangsopløst. På samme måde kan personligt ejede virksomheder undlade momsregistrering, og de er slet ikke underkastet lovpligtig revision.

På den anden side ønsker langt de fleste selskaber at overholde reglerne. De få brodne kar afsløres bedre på anden vis end ved revision og bør ikke kunne begrunde et offentligt krav om revision for alle selskaber.

Skatteregnskabet eller *selvangivelsen* er ikke omfattet af revisionspligten. Dog anvender selskaber i meget stort omfang – som også personligt ejede virksomheder gør – deres revisor til at udarbejde skatteberegninger, og det har selvfølgelig betydning for kvaliteten af selvangivelserne. Alligevel kan skattemyndighederne være bekymrede for, at kvaliteten af modtagne selvangivelser vil falde ved en afskaffelse af revisionspligten, både som følge af tilsigtede og utilsigtede fejl. Alt andet lige vil en afskaffelse af revisionspligten for B-virksomhederne kunne øge behovet for kontrol af den enkelte virksomhed, når den kontrolleres.

Told- og Skattestyrelsens nye service- og kontrolstrategi betyder, at kontrollen fokuseres og målrettes mod problemvirksomheder. Hertil kommer, at ToldSkat som led i regeringens *Fair play* initiativ får hjemmel til at pålægge virksomheder at betale en revisor til at udarbejde et forsvarligt bogførings- og regnskabsmateriale.

Man skal samtidig være opmærksom på, at de fleste små selskabers regnskaber er overskuelige med relativt få regnskabsposter. Så længe bogføringslovens bestemmelser og bestemmelserne i bekendtgørelse om skattemæssige krav til regnskab (mindstekravs bekendtgørelsen) efterleves, kan skattemyndighederne følge deres kontrol- og transaktionsspor og dermed sikre en korrekt skatteopgørelse.

Hvad angår deres indberetninger om indeholdt A-skat og arbejdsmarkedsbidrag, har omkring 90 pct. af virksomheder med ansatte valgt at lægge deres lønadministration ud til professionelle serviceleverandører, hvilket skulle bidrage til at højne kvaliteten.

Den oprindelige begrundelse for revisionspligten er, at *ejerne* af selskaberne skal kunne have tillid til de regnskabsoplysninger, som den daglige ledelse fremlægger. Imidlertid er der typisk personsammenfald mellem aktionærer/anpartshavere og selskabets daglige ledelse. 64 pct. af selskaberne har kun én ejer, og i 63 pct. af selskaberne deltager alle ejerne i selskabets drift. I de ejerledede selskaber synes den oprindelige begrundelse for revisionspligten derfor ikke længere at være holdbar. I stedet kan man overveje en minoritetsbeskyttelse for at tilgodese de få

aktionærer/anpartshavere, der ikke deltager i selskabets daglige drift og derfor ikke har adgang til internt materiale i selskabet.

48 pct. af de små selskaber er finansieret af bl.a. banklån, og *bankerne* er derfor de vigtigste blandt de private kreditorer. Imidlertid skelner bankerne i deres kreditvurdering ikke mellem personligt ejede virksomheder og selskaber. I begge tilfælde er den væsentligste faktor bankens kendskab til kunden. I begge tilfælde lægger den vægt på, at regnskaber og budgetter er udarbejdet af en velrenommeret revisor. Og også hos selskaberne vil banken i de fleste tilfælde kræve personlig sikkerhedsstillelse hos ejerne. Den udbredte brug af personlig sikkerhedsstillelse gør den begrænsede hæftelse i små selskaber illusorisk.

Nytten af revisionspåtegningen synes således begrænset i forhold til kreditvurderingen i banken. Når bankverdenen alligevel normalt udtrykker støtte til en bevarelse af revisionspligten for små selskaber, kan det hænge sammen med, at en revisionspåtegning alt andet lige kan give en ekstra sikkerhed, som selskabet – og ikke banken – i forvejen har betalt for.

Banken kan som en vigtig partner altid kræve ekstra kontroller, herunder evt. revision, som betingelse for sin långivning. Eller den kan øge kreditomkostningerne. Imidlertid kræver banker normalt ikke reviderede regnskaber fra personligt ejede virksomheder og vil næppe generelt kræve det fra selskaber, hvis revisionspligten bortfalder. Revisors medvirken i opstilling af budgetter og regnskaber anses derimod for vigtig.

Revisionspligten kan have en vis betydning for den tillid, virksomhederne har ved samhandel med hinanden. I de nordiske lande er der en lang tradition for revision af alle selskaber. Dog er ca. 65 pct. af de små selskaber i Finland undtaget fra lovpligtig revision og kan nøjes med en såkaldt lægmandsrevisor. I det omfang, denne tillid betyder noget for samhandelen, er det dog kun blandt selskaber, som udgør ca. 1/3 af det samlede antal virksomheder i Danmark. Blandt B-virksomhederne er det især de større selskaber, der mener, at revision øger deres leverandørers tillid til dem, mens de mindre selskaber blandt B-virksomhederne lægger mindre vægt herpå. Kun 15 pct. af selskaberne mener, at deres leverandører vil stille krav om et revideret regnskab, hvis revisionspligten gøres frivillig. Alligevel vil en stor andel af de danske B-selskaber – især de større af dem – fortsat vælge at lade deres regnskaber revidere, uanset om der er revisionspligt eller ej. Og det er selvfølgelig, fordi de tillægger revision værdi og ønsker, at omverdenen opfatter deres regnskaber som troværdige.

Selskaberne og deres ledelse er også regnskabsbrugere. De giver udtryk for, at revision giver dem en værdifuld kontrol af regnskabstal og regnskabssystem, og at det giver dem sikkerhed for, at afregningen af skatter og afgifter er korrekt. Men samtidig synes selskaberne, at revision er dyr.

Afvejningen mellem nytte og omkostninger er specielt interessant for selskaberne, fordi det er dem, der betaler de samlede omkostninger ved revisionspligten. For alle andre interessenter er revision et gratis gode, som det ikke er givet, de selv ville være villige til at betale for.

58 pct. af selskaberne ønsker revisionspligten afskaffet (30 pct.) eller lempet (29 pct.). 29 pct. ønsker den bevaret, mens 13 pct. ikke tager stilling. Men selv om der er et solidt flertal blandt selskaberne for en lempelse eller afskaffelse af revisionspligten, vil 40 pct. fortsætte med fuld revision. Det tyder på, at mange selskaber ser revision som

en forretningsmæssig fornuftig investering mere end som et offentligt krav, der bør stilles til alle.

Man skal dog være opmærksom på, at selskaberne næppe har kendskab til de store prisstigninger, der ligger forude med implementeringen af de nye internationale revisionsstandarder. Samtidig tyder erfaringerne fra England på en tendens til, at flere og flere selskaber med tiden vil fravælge revision.

Halvdelen af selskaberne angiver, at de – hvis revisionspligten gøres frivillig - vil foretrække en mindre omfattende kontrol fra revisors side, end den der ligger i revision. Men det er uklart, hvad de mener med en mindre omfattende kontrol. Nogle vil foretrække et review. Men det kan lige så vel være, at mange af dem vil finde det tilstrækkeligt, at revisor gennem sin regnskabs- og skatteassistance skaber den troværdighed og den kvalitet i regnskab og skatteafregning, som de efterspørger.

Men det betyder trods alt, at selskaberne ikke vil spare det fulde beløb, som de offentligt pålagte administrative byrder nedbringes med. I stedet overlades det til markedet og selskabsejerne at afgøre, om de foretrækker at anvende tid og penge på en revision, eller om de foretrækker at anvende ressourcerne på andre områder i deres selskab. Hvis revisionspligten for B-virksomheder helt afskaffes, vil det reducere de offentligt pålagte administrative byrder med 1,7 mia. kr. Men selskabernes omkostninger til revisionsydelser forventes på kort sigt at blive reduceret med mellem 371 og 941 mio. kr., afhængigt af, om de selskaber, som angiver et ønske om en mindre omfattende kontrol, vil vælge et review eller finder det som en tilstrækkelig kontrol, at revisor yder sin sædvanlige bistand til regnskaber og skatteopgørelser. Det vigtige er, at hvis revisionspligten afskaffes, kan B-virksomhederne selv bestemme, om de anser revision eller anden revisorkontrol som en fornuftig forretningsmæssig omkostning, eller om de foretrækker at anvende det sparede beløb og den sparede tid på andre områder

En afskaffelse eller lempelse af revisionspligten synes umiddelbart at få relativt beskedne konsekvenser for *revisor erhvervet*. De kan dog blive større, hvis flere virksomheder over tid fravælger revision, ikke mindst i lyset af de kommende prisstigninger. Samtidig er det usikkert, hvor mange der vil betale for et review, og hvor mange der vil lade sig nøje med den kontrol af regnskabstal og skatteberegninger, som ligger i revisors regnskabs- og skattemæssige assistance, som det overvældende flertal af selskaberne antages at fortsætte med.

Sammenfattende kan det opsummeres:

- Lovpligtig revision koster små selskaber 1,7 mia. kr. årligt. Omkostningen vil yderligere stige i størrelsesordenen 300-500 mio. kr. som følge af de nye revisionsstandarder. Revisionspligten for B-virksomheder er uanset stigningens størrelse i særklasse den største administrative enkeltbyrde, lovgivningen pålægger danske virksomheder.
- Skønsmæssigt 90 pct. af de små selskaber i EU er undtaget fra lovpligtig revision
- B-virksomheder i Danmark er små med få eller ingen ansatte
- Der er typisk personsammenfald mellem ejer og daglig leder
- Selskaberne køber typisk en pakkedøsning hos revisor, hvor revision kun er en del af en integreret ydelse
- Selvom revision trækkes ud af denne pakke, er det begrænset, hvor mange ekstra og væsentlige fejl det vil give i årsregnskabet.

- Lovpligtig revision forekommer ikke at være den mest effektive metode til at forebygge og afsløre økonomisk kriminalitet
- Skatteregnskab og selvangivelse er ikke omfattet af revisionspligten.
- Banker skelner i deres kreditvurdering sjældent mellem, om det er en personlig ejet virksomhed eller et selskab. Hos sidstnævnte kræver de ofte personlig sikkerhedsstillelse, der gør den begrænsede hæftelse illusorisk
- Selskaberne kan godt se nytten ved revision, men finder den også dyr
- 58 pct. af selskaberne ønsker revisionspligten afskaffet eller ændret
- Selvom revisionspligten afskaffes, angiver 40 pct. af selskaberne, at de vil fortsætte med fuld revision, og 49 pct. ønsker en mindre omfattende revisorkontrol. Fravalg af revision vil dog formentlig blive mere almindeligt over tid. Samtidig er det uklart, hvad selskaberne lægger i en mindre omfattende revisorkontrol.

Sammenfattende synes lovpligtig revision for små selskaber ikke at være tilstrækkeligt begrundet til at pålægge dem omkostninger på 1,7 mia. kr. Ikke mindst må der stilles spørgsmål ved, om de nye krav til revision, som følger af kommende revisionsstandarder, kan gennemføres og give mening i små selskaber med kun få ansatte.

Man kan vælge at tage skridtet fuldt ud som i fx England, Tyskland og Holland – og stort set også som i Cypern, Italien, Østrig, Luxembourg og Belgien - og gøre det helt frivilligt for alle B-virksomheder, om de ønsker at blive revideret. Det vil reducere de lovmæssigt pålagte administrative byrder med 1,7 mia. kr. – i stedet for at vente på, at de bliver forøget med 300-500 mio. kr. som følge af de kommende revisionsstandarder. Hvis selskabernes forudsigelser om deres revisionsbeslutning holder stik, vil de i første omgang reducere deres omkostninger til revision med mellem 371 og 941 mio. kr.

En mere forsigtig tilgang kunne være en kontrolleret og trinvis afskaffelse af revisionspligten. For at indhente erfaringer om virkningen på fx skattekontrollen kunne man i første omgang undtage selskaber med en omsætning under 6 mio. kr. og/eller en balancesum under 3 mio. kr. Det første trin vil medføre en reduktion i de administrative byrder på 1 mia. kr. og i første omgang reducere selskabernes omkostninger med mellem 268 og 643 mio. kr. Hvis en efterfølgende evaluering ikke taler imod det, kan man gå videre med afviklingen af revisionspligten.

Man kunne i den forbindelse overveje at kombinere afskaffelsen af revisionspligten med at gøre regnskabsreglerne mere simple for små selskaber. Det må antages at give færre fejl i årsrapporten.

En tredje tilgang kunne være at undtage selskaber med en omsætning på under fx 12 mio. kr. og/eller en balancesum under 6 mio. kr. fra lovpligtig revision og erstatte den med et krav om review for selskaber over disse grænser. En sådan model vil reducere de offentligt pålagte administrative byrder med 1,4 mia. kr. og i første omgang reducere selskabernes omkostninger med mellem 362 og 800 mio. kr.

Man kan i den forbindelse overveje at give ToldSkat hjemmel til at kræve, at en revisor gennemgår og kontrollerer bogføring, årsrapport og selvangivelse, hvis der foreligger en konkret mistanke om rod i bogføring og regnskaber. I overensstemmelse med tankegangen i *noget for noget* bør selskabet selv betale udgiften, hvis der er hold i mistanken.

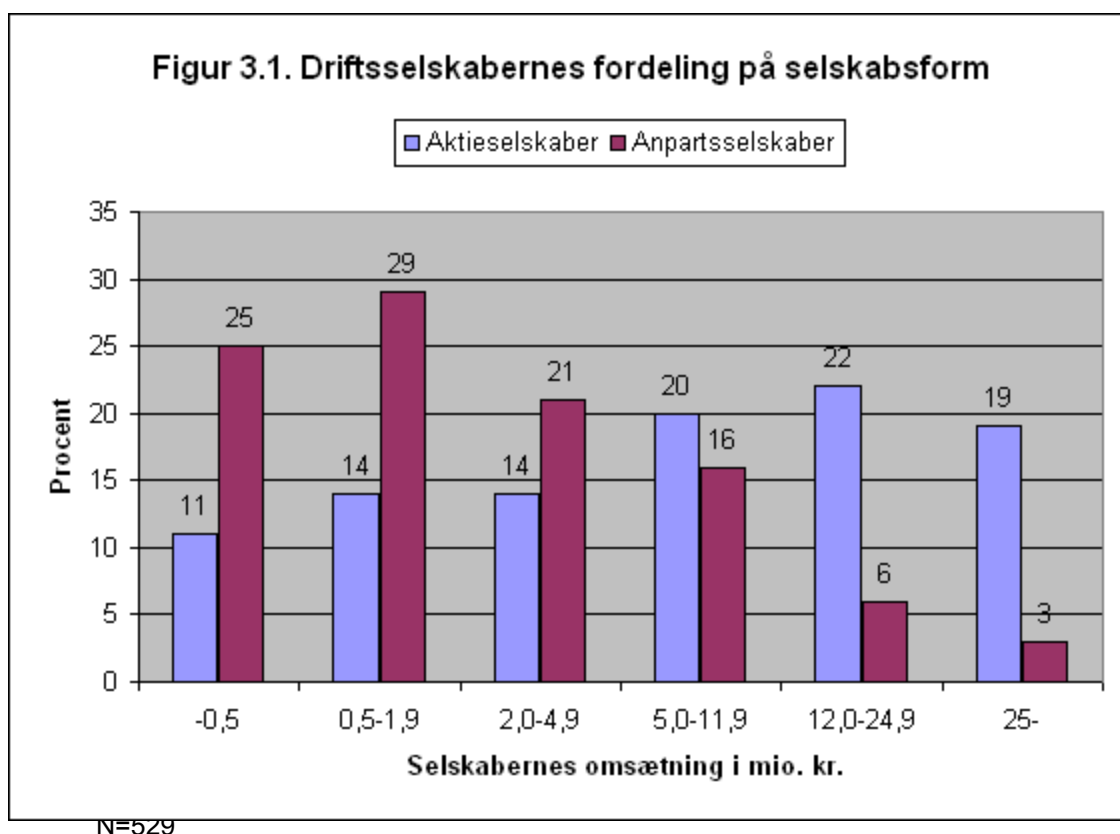
Samtidig kunne det overvejes at indføre en minoritetsbeskyttelse for aktionærer/anpartshavere.

Kapitel 3. Karakteristik af små erhvervsdrivende danske selskaber

Ca. 130.000 selskaber i Danmark er omfattet af årsregnskabslovens regnskabsklasse B, som alle er pålagt lovpligtig revision. Heraf er ca. 50.000 selskaber uden selvstændig driftsaktivitet, f.eks. holdingselskaber, tomme selskaber, komplementar-anpartsselskaber og selskaber med en meget begrænset udlejningsaktivitet.

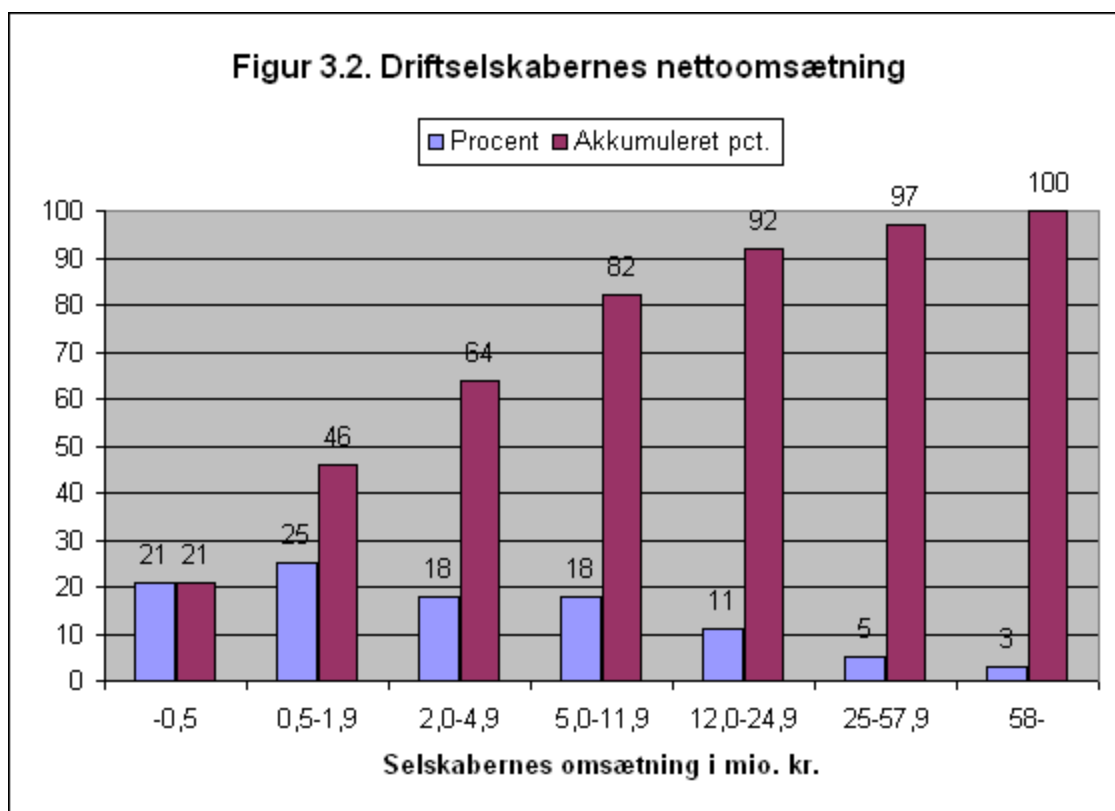
De øvrige ca. 80.000 selskaber, som herefter benævnes driftsselskaber, er hovedsageligt meget små. Det fremgår af en spørgeskemaundersøgelse blandt aktie- og anpartsselskaber i regnskabsklasse B, som Rambøll Management i foråret 2004 foretog for Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Spørgeskemaet blev besvaret af 554 selskaber med en vis erhvervsaktivitet og af 101 holdingselskaber uden selvstændig erhvervsaktivitet.

Af tabellerne nedenfor fremgår driftsselskabernes størrelse i forhold til selskabsform, nettoomsætning og antallet af ansatte.

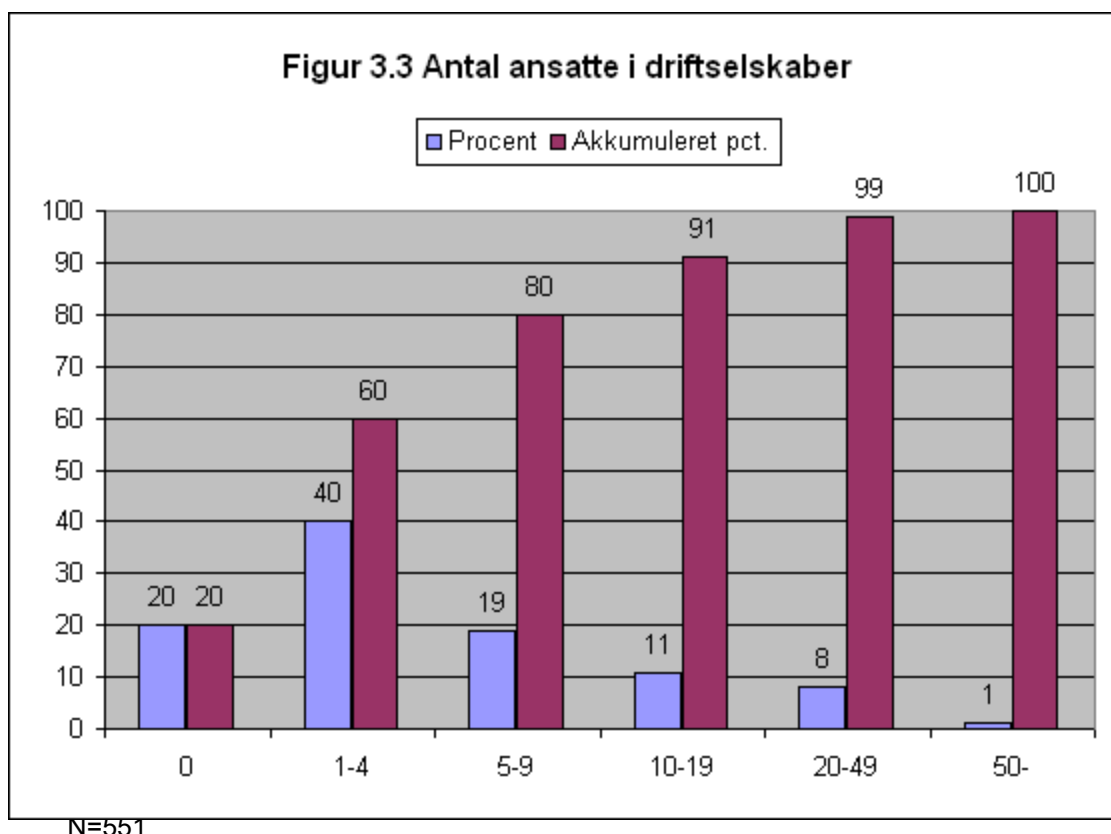
Blandt de 80.000 driftsselskaber er der ca. 25.000 aktieselskaber og 55.000 anpartsselskaber. Af figur 3.1. fremgår, at 61 pct. af aktieselskaberne har en omsætning på over 5 mio. kr., mens 75 pct. af anpartsselskaberne har en omsætning på under 5 mio. kr.

Figur 3.2. viser, at 46 pct. af driftsselskaberne har en nettoomsætning på under 2 mio. kr., og 82 pct. har en nettoomsætning på under 12 mio. kr.

N=530

Ligeledes viser figur 3.3. over antal ansatte, at 60 pct. af driftsselskaberne har mellem 0 og 4 ansatte, og 80 pct. har under 10 ansatte.

Som det fremgår, er hovedparten af selskaberne i regnskabsklasse B markant *mindre* end den øvre grænse for B-virksomheder i årsregnskabsloven.

Af tabel 3.1. og 3.2. fremgår, at 60 pct. af selskaberne i regnskabsklasse B er i familieeje, og 64 pct. har kun én aktionær eller anpartshaver.

Tabel 3.1. Selskaber i familieeje

Familieeje	Driftsselskaber procent	Holdingselskaber procent	Alle B-selskaber ³ procent
Ja	58	63	60
Delvist	6	2	4
Nej	37	35	36
Total	100	100	100

N=538

N=97

Tabel 3.2. Antal aktionærer/anpartshavere i selskaberne

Antal aktionærer/anpartshavere	Driftsselskaber Procent	Holdingselskaber procent	Alle B-selskaber procent
1	59	71	64
2	25	15	21
3 eller flere	16	15	16

³ For "Alle B-selskaber" er i denne og de følgende tabeller foretaget en vægtning med den relative andel af hhv. drifts- og holdingselskaber i regnskabsklasse B.

Total	100	100	100
	N=533	N=96	

Tabel 3.3. og 3.4. viser, at 48 pct. af selskaberne har banklån, og i 41 pct. af selskaberne har ejeren personligt kautioneret for at opnå finansiering til selskabet. Det fremgår ligeledes af spørgeskemaundersøgelsen, at 67 pct. af de selskaber, der har lån i banken, kautionerer personligt for lånet.⁴

Tabel 3.3. Eksterne finansieringskilder

<i>Finansieringskilde</i>	<i>Driftsselskaber procent</i>	<i>Holdingselskaber procent</i>	<i>Alle B-selskaber procent</i>
Lån fra ejer, direktør eller bestyrelsesmedlemmer	34	40	36
Lån fra ejerkredsens familie eller venner	4	4	4
Banklån	58	31	48
Andre eksterne finansieringskilder	16	7	13
Ingen ekstern finansiering	18	36	25
	N=450	N=72	

Tabel 3.4. Har ejer kautioneret personligt for at opnå finansiering til selskabet?

<i>Har ejer kautioneret?</i>	<i>Driftsselskaber procent</i>	<i>Holdingselskaber procent</i>	<i>Alle B-selskaber procent</i>
ja	45	36	41
nej	55	64	59
<i>Total</i>	100	100	100
	N=501	N=85	

Af tabel 3.5. fremgår, at 57 pct. af selskaberne ikke har ansat personer i økonomiforvaltningen, og kun i 10 pct. af selskaberne er der ansat 2 personer eller flere i selskabets økonomifunktion, som kan være forudsætningen for en effektiv funktionsadskillelse mellem bogholderi- og kassefunktionen.

⁴ Jf. tabel 10.1 i kapitel 10.

Tabel 3.5. Antal ansatte i økonomifunktionen (ekskl. ejere)

Ansatte i økonomifunktionen	<i>Driftsselskaber procent</i>	<i>Holdingselskaber procent</i>	<i>Alle B-selskaber procent</i>
0	43	80	57
1	41	20	33
2	12	0	7
3 eller flere	4	0	3

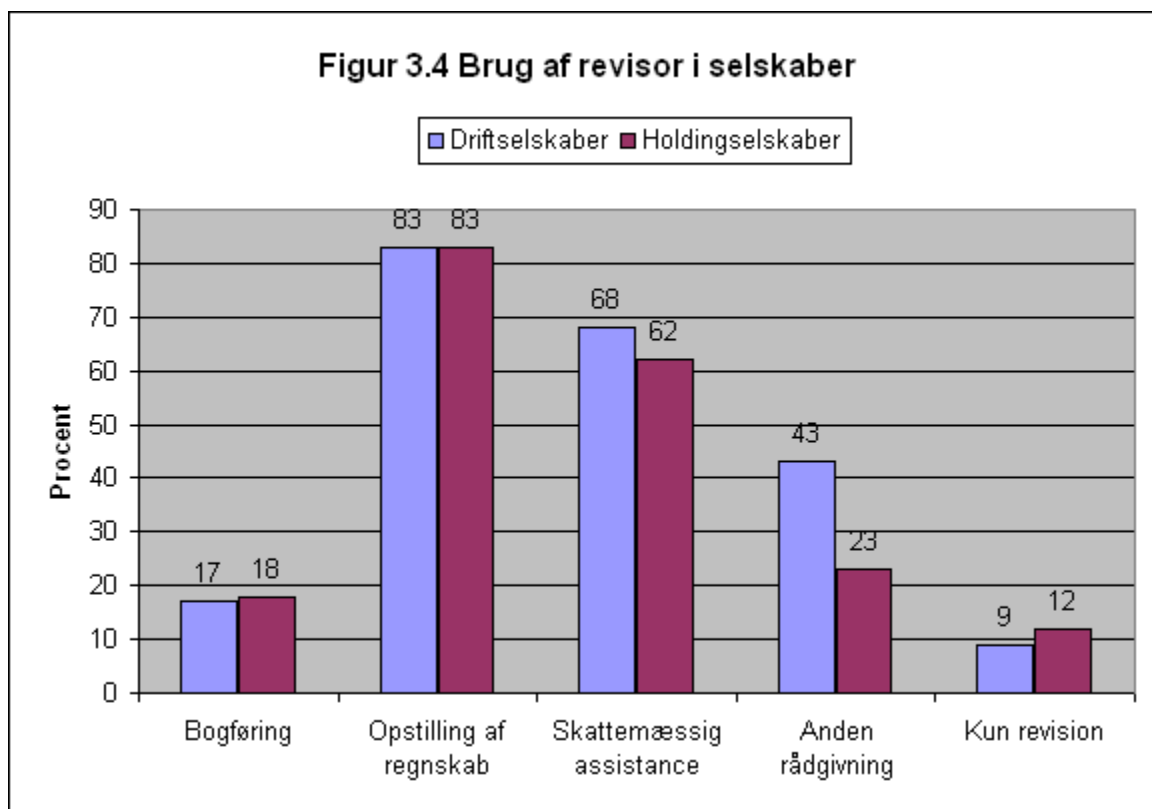
N=519

Af tabel 3.6. fremgår endvidere, at i 77 pct. af selskaberne deltager ejere i den daglige drift, og 77 pct. af selskaberne har aktionærer/anpartshavere, der beskæftiger sig med økonomiske og regnskabsmæssige opgaver i selskabet.

Tabel 3.6. Aktionærer/anpartshaveres deltagelse i selskabernes drift og økonomi

	ingen	1	2	3 eller flere
Antal aktionærer/anpartshavere der deltager i den daglige drift af selskabet (N=616)	23 pct.	59 pct.	14 pct.	3 pct.
Antal aktionærer/anpartshavere, der beskæftiger sig med økonomi/regnskab i selskabet. (N=618)	23 pct.	69 pct.	7 pct.	1 pct.

Udover selve revisionen betaler 83 pct. af selskaberne også revisor for hjælp til opstilling af årsregnskabet og 66 pct. for skattemæssig assistance. 35 pct. hyrer også løbende revisor til rådgivningsopgaver og 18 pct. til hjælp med bogføringen.

N=544

Det er endvidere karakteristisk for især driftsselskaberne, som typisk er ældre end holdingselskaberne, at de har haft den samme revisor i flere år. 66 pct. svarer, at den nuværende revisor har revideret selskabets regnskab 4 eller flere gange.

Tabel 3.7. Antal gange den nuværende revisor har revideret selskabets regnskab

Antal gange	Driftsselskaber	Holdingselskaber	Alle B-selskaber
1	10	10	10
2	13	27	18
3	11	20	14
4 eller flere	66	43	59

N=529

N=92

På baggrund af ovenstående gennemgang kan der herefter tegnes et billede af danske selskaber i regnskabsklasse B, der i opsummeret form ser således ud:

- 73 pct. af danske B-selskaber er **anpartsselskaber**.
- 75 pct. af anpartsselskaberne med en selvstændig erhvervsaktivitet har en **omsætning på under 5 mio. kr.**
- 82 pct. af alle driftsselskaber har en **omsætning under 12 mio. kr.**
- 60 pct. af driftsselskaberne har **ingen eller højst 4 ansatte**

- 64 pct. af selskaberne har **kun én aktionær** eller **anpartshaver**.
- 48 pct. af selskaberne har **lån i banken**, og af dem **kautitionerer 67 pct. personligt** for lånet.
- Kun 10 pct. har mindst **2 personer ansat i økonomifunktionen**, som er forudsætningen for en effektiv adskillelse af bogførings- og kassefunktionen.
- I 77 pct. af selskaberne er ledelsen i form af aktionærer/anpartshavere beskæftiget med de økonomiske og regnskabsmæssige opgaver i selskabet.
- 83 pct. af selskaberne bruger også deres **revisor til at opstille regnskaberne**, en revisor de typisk har haft i ganske mange år.

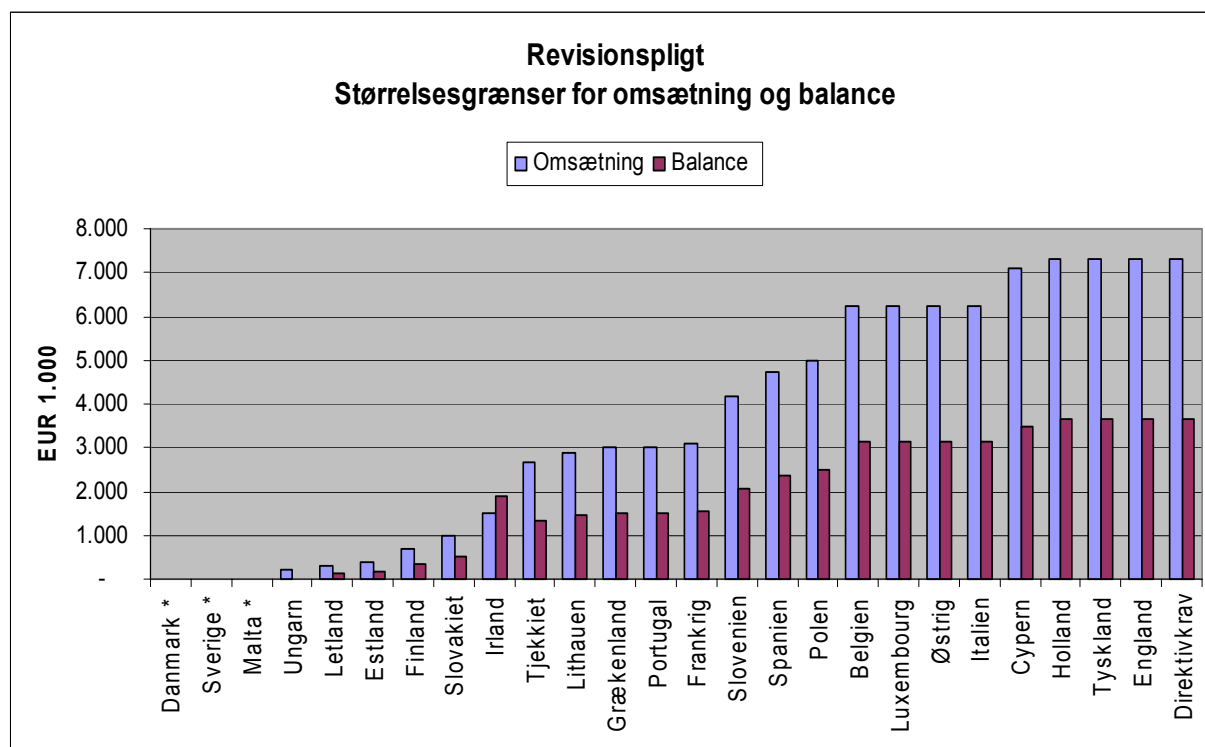
Kapitel 4. Revisionspligten i EU

Revisionspligt i EU er reguleret i 4. selskabsdirektiv, også kaldet regnskabsdirektivet. Heraf fremgår, at alle selskaber som udgangspunkt skal lade deres årsrapporter revidere. Medlemsstaterne har dog mulighed for at undtage selskaber fra revisionspligt, hvis de ikke overstiger to af følgende tre grænser to år i træk:

Nettoomsætning:	7.300.000 €
Balancesum	3.650.000 €
Antal ansatte	50

Størrelsesgrænserne for nettoomsætning og balancesum kan i henhold til direktivet forhøjes med op til 10 pct. ved omregning til national valuta.

I Danmark er alle selskaber uanset størrelse underlagt revisionspligt, og Danmark har således ikke udnyttet den undtagelsesmulighed for fritagelse for revisionspligt, som er indeholdt i 4. direktiv. I de øvrige EU-lande er der i vidt omfang gjort brug af muligheden for at fritage de små selskaber for revisionspligt. Omfanget heraf følger af denne figur⁵:

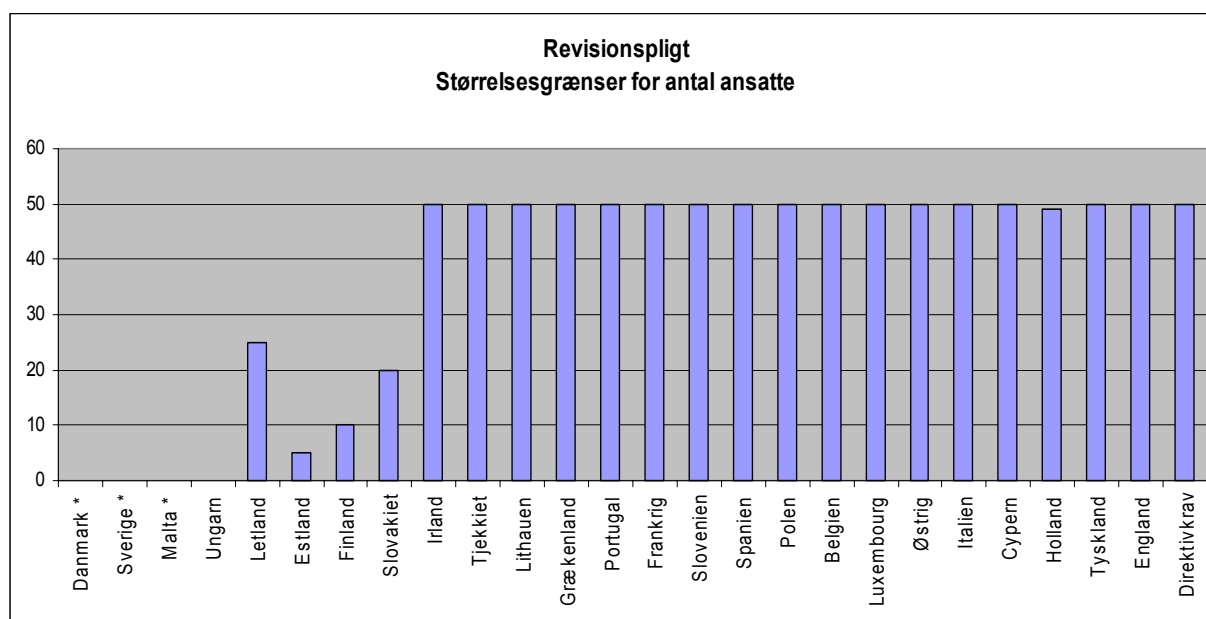
⁵ Oplysningerne er baseret på informationer modtaget fra de enkelte EU-lande i oktober 2004, bortset fra oplysninger om Frankrig, som er fra DTI: Raising the Thresholds – Consultation Document, July 2003, s. A-1. Alle medlemslande er blevet bedt om at oplyse følgende:

- Størrelsesgrænser for undtagelse for revisionspligt for nettoomsætning, balance og antal ansatte
- Seneste eller forventede ændringer til de ovenfor anførte oplysninger
- Oplysninger om andre krav, der måtte være implementeret til erstatning for den tidligere revisionspligt.

Det ses heraf, at tre lande – England⁶, Tyskland og Holland – har udnyttet direktivets maksimumgrænse for omsætning og balancesum. Et land – Cypern – har næsten i samme omfang udnyttet direktivets størrelsesgrænser. Dernæst er der fire lande – Italien, Østrig, Luxembourg og Belgien – hvor størrelsesgrænserne svarer til niveauet, før Kommissionen inflationsregulerede dem i 2003. Kun Danmark, Sverige og Malta har slet ikke benyttet sig af undtagelsesmuligheden, mens de øvrige lande har omsætningsgrænser på mellem 200.000 og 5 mio. €.

Bortset fra Irland og Ungarn har landene bevaret direktivets størrelsesforhold mellem nettoomsætning og balance.

Størrelsesgrænserne for det gennemsnitlige antal heltidsansatte i de enkelte lande fremgår af følgende figur:

* = Danmark, Sverige og Malta har ikke lempet revisionspligten, hverken for omsætning, balance eller antal ansatte.

Det ses heraf, at langt de fleste lande har valgt en størrelsesgrænse for antal ansatte svarende til direktivets maksimumgrænse på 50, uanset at niveauet for omsætning og balance er lavere end direktivets maksimumgrænser.

De valgte størrelsesgrænser er i et vist omfang suppleret af andre betingelser, som modificerer fritagelsen for revisionspligt. De enkelte landes betingelser fremgår af bilag 1, hvoraf enkelte dog skal fremhæves her.⁷

⁶ England har benyttet sig af muligheden for at forhøje direktivets grænser med 10 pct. Det har Tyskland og Holland også benyttet sig af tidligere. Men det fremgår ikke, om de har benyttet muligheden denne gang.

⁷ Ungarn, Estland, Finland, Irland, Tjekkiet, Litauen, Grækenland, Portugal, Belgien, Italien, Cypern, Holland og England har alle oplyst, at selskaberne i disse lande er fritaget, hvis selskaberne ikke overskrider to ud af tre størrelsesgrænser i to på hinanden følgende år. Dette svarer til betingelsen herfor i 4. direktiv. Umiddelbart antages dette ligeledes at være gældende for de øvrige lande, selvom dette ikke er eksplicit oplyst.

I Irland og Ungarn er selskaber kun fritaget for revisionspligt, hvis de ikke indgår i en koncern. Tilsvarende gælder i England, hvis koncernens samlede omsætning og balance overskrider de engelske størrelsesgrænser.

Endvidere har England, Irland og Spanien indført en minoritetsbeskyttelse for mindretalsaktionærer. I England og Irland kan aktionærer, der tilsammen råder over 10 pct. af aktiekapitalen, kræve revision, mens Spanien har valgt en minoritetsbeskyttelse på 5 pct.

I Finland, Letland og Grækenland er selskaber ikke helt undtaget for revision, selv om de ligger under de størrelsesgrænser, der gælder i disse lande. Men i stedet for en lovpligtig revision af en beskikket revisor kan de vælge at lade deres årsrapporter revidere af en såkaldt lægmandsrevisor, der blot skal være en kvalificeret regnskabsperson. De enkelte landes supplerende betingelser medfører, at direktivets muligheder for at fritage små selskaber for revisionspligt er gennemført forskelligt.

Sammenfattende har tre lande – Danmark, Malta og Sverige⁸ - ikke fritaget nogen selskaber overhovedet, mens tre lande har fritaget samtlige små selskaber fuldt ud – for Englands vedkommende dog med yderligere betingelser.

Hertil kommer fire lande, hvor grænserne følger de tidligere størrelsesgrænser i EU, inden størrelsesgrænserne i 4. direktiv blev forhøjet i 2003. Det kan formentlig antages, at disse landes manglende fulde udnyttelse af de nye inflationsregulerede størrelsesgrænser er udtryk for et lovgivningsmæssigt efterslæb snarere end et bevidst valg. Det er blandt andet tilfældet i Østrig, hvor størrelsesgrænserne forhøjes til maksimum med virkning fra 2005. Den resterende gruppe af lande har udnyttet muligheden i større eller mindre omfang uden dog at forhøje grænserne til maksimum.

Med udgangspunkt i de enkelte landes kendte størrelsesgrænser og landenes størrelse er det Erhvervs- og Selskabsstyrelsens vurdering, at omkring 90 pct. af samtlige små selskaber i EU er fritaget for lovpligtig revision⁹.

---

⁸ Den borgerlige alliance i Sverige har for nylig foreslået revisionspligten for små selskaber afskaffet, jf. *Ta bort regelkrænglet*, januar 2005

⁹ Vurderingen er et groft skøn, foretaget på grundlag af oplysninger om de enkelte EU-landes tærskelværdier vejet med deres befolkningsstørrelse.

Kapitel 5. Alternativer til revisionspligt for B-virksomheder

Revisionspligten koster i dag de små danske driftsselskaber 1.543 mio. kr. Hertil kommer omkostningerne til revision af ca. 50.000 selskaber uden selvstændig driftsaktivitet, primært holding- og tomme selskaber. I AMVAB-rapporten fra januar 2004¹⁰ er deres omkostninger som følge af årsregnskabsloven opgjort til gennemsnitligt 4.000 kr., men revisionsomkostningerne er ikke særskilt opgjort. Hvis disse udgør samme andel af de samlede omkostninger ved årsregnskabsloven som for driftsselskaberne vedkommende – 62 pct. – kan de skønnes til ca. 125 mio. kr.

Samtidig vil en række nye internationale revisionsstandarder også at komme til at gælde for revision af små selskaber og dermed medføre en skærpet og langt mere omfattende revision.

De små selskabers lovmæssigt pålagte byrder ved revision må derfor forventes at stige væsentligt i forhold til de nuværende 1,7 mia. kr. Hvor meget er dog usikkert.

Foreningen Registrerede Revisorer (FRR) har på baggrund af en konkret virksomhedscase vurderet, at honoraret vil stige med 23 pct. det første år. De følgende år vil prisstigningen være 12 pct. i forhold til det nuværende niveau, hvis virksomheden anvender samme revisor, og hvis der ikke er sket udskiftninger på nøgleposter i virksomheden¹¹. FRR anfører dog selv, at den pågældende virksomhed har et revisionshonorar, der er større end normalt på grund af mange igangværende arbejder. Hvis revisionshonoraret i den pågældende virksomhed sættes til det normale, er det Erhvervs- og Selskabsstyrelsens vurdering, at case-virksomheden vil få en stigning i revisionshonoraret på 17 pct. på sigt og 35 pct. det første år.

Mange andre stigningsprocenter har været omtalt. I USA forventer økonomidirektører, at revisionshonorarerne vil stige med 35 pct. i gennemsnit og op til 100 pct. for nogle selskaber som følge af Sarbanes-Oxley¹², og i South Carolina og North Carolina har der været en forøgelse af honorarerne på 23 pct.¹³

Herhjemme har Deloitte, som er Danmarks største revisionsfirma, og som har mange små B-virksomheder blandt sine kunder, vurderet, at revisionshonorarerne vil stige med op til 30 pct. og for små selskaber formentlig betydeligt mere¹⁴. Ligeledes skriver Revisionsteknisk Udvalg under *Foreningen af Statsautoriserede Revisorer*, at de nye standarder generelt vil forudsætte en forøgelse af den samlede revisionsindsats, både kvantitativt og kvalitativt, i forhold til hidtidig dansk praksis¹⁵.

---

¹⁰ AMVAB. *Basismåling på årsregnskabsloven*.

¹¹ Hvis revisor også tager sig af virksomhedens bogføring, vurderer FRR, at honorarstigningen kun vil være 8 pct. på sigt og 12 pct. det første år. 18 pct. af virksomhederne køber ydelsen bogføring af deres revisor, jf. figur 3.4.

¹² CFO Magazine, september 2003

¹³ Gifford and Howe: Regulation and Unintended Consequences: Thoughts on Sarbanes-Oxley. The CPA Journal.

¹⁴ Deloitte: Faktasheet.

¹⁵ Brev fra november 2004 til FSRs medlemmer om udkast til revisionsstandarderne (RS) 315, 330 og 500

Selvom der således knytter sig en betydelig usikkerhed til omfanget af de kommende prisstigninger, vil de utvivlsomt blive markante og formentlig gennemsnitligt ligge på et sted mellem 20 og 30 pct.

Samtidig er det en udbredt opfattelse i revisorkredse, at de nye revisionsstandarder skal ses som svar på store internationale erhvervsskandaler og reelt ikke er anvendelige ved revision af små selskaber med få ejere og få ansatte.

Regeringen har derfor besluttet at gennemføre en samlet analyse af de samfundsmæssige hensyn bag revisionspligten for små virksomheder i Danmark og vurdere fordele og ulemper ved den lovpligtige revision.

I det følgende gennemgås nogle alternativer til revisionspligten

5.1. Alternativer til revisionspligten

En ændring af revisionspligten kan foretages ud fra flere forskellige parametre, som i princippet kan kombineres på et utal af forskellige måder.

Overordnet ses der fire forskellige parametre, som revisionspligten kan reguleres efter:

1. Størrelsesgrænser
2. En mindre omfattende kontrol
3. Selskabsformen
4. Noget-for-noget ordning

5.1.1. Størrelsesgrænse

Ét alternativ er at afskaffe revisionspligten for virksomheder med en omsætning, balance og antal ansatte under en vis grænse. Det er den model, der anvendes i de EU-lande, som har lempet revisionspligten, hvad enten denne grænse går op til de maksimalt tilladte 58 mio. kr. i omsætning eller sættes lavere¹⁶.

Nedenstående tabel viser, hvor mange små selskaber der kan fritages i forhold til forskellige størrelsesgrænser, baseret på selskabernes nettoomsætning og balance. Tabellen forudsætter en fast størrelsesgrænse for antal heltidsansatte på 50. Da alle selskaberne antages at ligge under størrelsesgrænsen for ansatte, skal de også blot ligge under enten omsætningsgrænsen eller balancegrænsen for at opfylde størrelseskravet for en fritagelse. Tabellen viser endvidere omkostningerne til lovpligtig revision for selskaber i forskellige omsætnings- og balanceintervaller.¹⁷

---

¹⁶ Tilsvarende er de maksimale størrelsesgrænser 29 mio. kr. for balancen og 50 heltidsbeskæftigede.

¹⁷ Beregningen er baseret på spørgeskemaundersøgelsen udført af Rambøll i 2004 og opgørelsen af revisionshonorarer i Deloitte's undersøgelse af revisionshonorarer for B-virksomheder med en vis erhvervsaktivitet, januar 2004.

Table 5.1. Expenses for mandatory audit, distributed by size limits

Omsætnings- og balanceintervaller i mio. kr.	Antal selskaber	Antal selskaber i pct.	Omkostninger i alt, mio. kr.	Omkostninger akk. mio. kr.
Holding- og tomme selskaber m.v.	50.000	38	125	125
Omsætning <0,5 eller balance < 0,25	20.679	16	231	356
Omsætning 0,5- <2,0 eller balance 0,25-<1,0	23.095	18	321	677
Omsætning 2,0- <5,0 eller balance 1,0-<2,5	15.396	12	281	958
Omsætning 5,0- <12,0 eller balance 2,5-<6,0	12.226	9	305	1.262
Omsætning 12,0- <25,0 eller balance 6,0-<12,5	5.887	5	246	1.508
Omsætning 25,0- <58,0 eller balance 12,5- <29,0	2.717	2	159	1.667
I alt	130.000	100	1.667	

Det fremgår af tabellen, at de 130.000 danske selskaber i regnskabsklasse B tilsammen har omkostninger på 1.667 mio. kr. for at opfylde kravet om lovpligtig revision.

Det fremgår endvidere, at 84 pct. af selskaberne har en nettoomsætning på under 5 mio. kr. eller har en balance under 2,5 mio. kr., og at disse 84 pct. tilsammen betaler 57 pct. af selskabernes samlede omkostninger til lovpligtig revision. Hvis disse selskaber blev fritaget for revisionspligt, ville det indebære et fald i de offentligt pålagte administrative byrder på 958 mio. kr.

5.1.2. Mindre omfattende kontrol

Revisionspligten kan også lempes ved at erstatte kravet om revision med et krav om en mindre omfattende kontrol. Det er naturligvis muligt at variere omfanget og indholdet af en sådan kontrol. I denne analyse tages der dog udgangspunkt i et såkaldt review, som har den fordel, at det knytter an til den internationalt anerkendte revisionsstandard ISA 2400/RS 910.

Ved revision udtrykker revisors erklæring en høj grad af sikkerhed for, at regnskabet er uden væsentlig fejlinformation, medmindre der er taget forbehold herfor. Målet med review af et regnskab er at sætte revisor i stand til at erklære, om revisor på basis af handlinger, som ikke giver samme grad af sikkerhed som ved revision, er blevet opmærksom på forhold, som afkræfter, at regnskabet i alle væsentlige henseender er udarbejdet i overensstemmelse med en fastlagt regnskabsmæssig begrebsramme (moderat grad af sikkerhed).

Ved et review skal revisor primært gennem forespørgsler til ledelsen og gennem regnskabsmæssige analyser opnå tilstrækkeligt og egnet bevis for at kunne udtrykke moderat grad af sikkerhed i sin erklæring.

Et review af et regnskab vil normalt omfatte følgende handlinger¹⁸:

- Opnåelse af kendskab til virksomhedens forretningsforhold og branche
- Forespørgsler om virksomhedens regnskabspraksis
- Forespørgsler om virksomhedens procedurer for registrering, klassificering og summering af transaktioner samt opsamling af regnskabsoplysninger og udarbejdelse af regnskabet
- Forespørgsler om alle væsentlige udsagn i regnskabet
- Analyser med det formål at finde sammenhænge og enkeltposter, der forekommer usædvanlige. Sådanne analyser kan omfatte:
  - Sammenholdelse med regnskaber for tidligere perioder
  - Sammenholdelse af regnskabet med forventningerne til resultat og den finansielle stilling
  - Undersøgelse af sammenhængen mellem de dele af regnskabet, som kunne forventes at passe til et forudsigeligt mønster baseret på virksomhedens erfaring eller branchenormer

Ved gennemførelse af disse handlinger vil revisor overveje forhold, som krævede efterposter i tidligere perioder.

- Forespørgsler om beslutninger på generalforsamlinger, bestyrelsesmøder eller andre møder, der kunne påvirke regnskabet
- Gennemlæsning af regnskabet for at overveje, om regnskabet på basis af oplysninger, som revisor er blevet bekendt med, forekommer at være i overensstemmelse med den anførte regnskabsmæssige begrebsramme
- Indhentelse af erklæringer, hvis det er aktuelt og findes nødvendigt, fra andre revisorer, som er blevet anmodet om at revidere eller foretage review af regnskaber for dele af virksomheden
- Forespørgsler til personer, som har ansvar for regnskabsmæssige og bogføringsmæssige forhold, f.eks.:
  - Om alle transaktioner er registreret
  - Om regnskabet er aflagt i overensstemmelse med den anførte regnskabspraksis

¹⁸ Revisionsstandard – RS 910. Review af regnskaber, afsnit 20.

- Ændringer i virksomhedens aktiviteter og regnskabspraksis
- Forhold, som har givet anledning til spørgsmål i forbindelse med gennemførelsen af ovenstående handlinger
- Indhentelse af skriftlige erklæringer fra ledelsen, hvis det findes hensigtsmæssigt.

Hvis revisor har grund til at mene, at de oplysninger, der reviewes, er væsentligt fejlbehæftede, skal revisor udføre sådanne yderligere eller mere omfattende handlinger, som er nødvendige for at give moderat sikkerhed eller for at få bekræftet, at det er nødvendigt at modificere erklæringen.

Ved et review udfører revisor færre handlinger end ved revision. I en undersøgelse af revisorpriser – foretaget af Deloitte for Erhvervs- og Selskabsstyrelsen – har 250 revisorer skønnet, at prisen på et review gennemsnitligt ligger 31 pct. under prisen på lovpligtig revision. Det kan derfor antages, at timeforbruget til review nogenlunde vil svare til ca. 70 pct. af timeforbruget til revision.

Følgende revisionshandling vil normalt ikke blive foretaget ved et review:

- Gennemgang af virksomhedens forretningsgange og interne kontroller (hvad der heller ikke giver mening i små selskaber med få eller ingen ansatte)
- Fysisk kontrol af aktiver
- Inspektion af grundbilag
- Indhentelse af skriftlige erklæringer (bortset fra ledelseserklæring)
- Efterregninger
- Gentagelse af handlinger eller kontroller

Revisor skal ved et review heller ikke føre en revisionsprotokol

Ved udførelsen af review vil revisor i henhold til de gældende regler i revisorloven fortsat være underlagt de samme krav til uafhængighed som ved revision. Revisor vil, ligesom ved revision, være omfattet af erklæringsbekendtgørelsen, og revisors erklæring og arbejde ved review vil derfor også blive underlagt kvalitetskontrol efter revisorlovens bestemmelser.

Af tabel 5.2. fremgår den beregnede omkostning for udførelsen af review, fordelt på virksomheder i forskellige omsætnings- og balanceintervaller. Det fremgår af tabellen, at et lovkrav om review samlet set vil påføre virksomhederne administrative byrder på i alt 1. 154 mio. kr.¹⁹ og dermed reducere de offentligt pålagte administrative byrder med 31 pct.

---

¹⁹ Prisen på review ansættes i Deloitte rapporten til at være i gennemsnit 30,8 pct. mindre end prisen på revision.

Tabel 5.2. Omkostninger til review, fordelt på størrelsesgrænser

Omsætnings- og balanceintervaller i mio. kr.	Antal selskaber	Antal selskaber i pct.	Review omkostninger i alt i mio. kr.	Review omkostninger akk. i mio. Kr.
Holding- og tomme selskaber m.v.	50.000	38	86	86
Omsætning <0,5 eller balance < 0,25	20.679	16	160	246
Omsætning 0,5- <2,0 eller balance 0,25-<1,0	23.095	18	222	468
Omsætning 2,0- <5,0 eller balance 1,0-<2,5	15.396	12	194	662
Omsætning 5,0- <12,0 eller balance 2,5-<6,0	12.226	9	211	873
Omsætning 12,0- <25,0 eller balance 6,0-<12,5	5.887	5	170	1.043
Omsætning 25,0- <58,0 eller balance 12,5-<29,0	2.717	2	110	1.154
I alt	130.000	100	1.154	

Tabel 5.3. viser, hvor meget de offentligt pålagte administrative byrder vil blive reduceret med, og hvor mange selskaber det vil omfatte, hvis enten den lovpligtige revision gøres frivillig eller erstattes af et krav om lovpligtig review ved forskellige størrelsesgrænser

Tabel 5.3. Reduktion af administrative byrder ved hhv. afskaffelse af lovpligtig revision og review.

<i>Grænse for omsætning/balance i mio. kr.</i>	<i>Antal selskaber</i>	<i>Antal selskaber i pct.</i>	<i>Besparelse revision mio. kr.</i>	<i>Besparelse review mio. kr.</i>
Holdingselskaber m.v.	50.000	38	125	38
0,5/2,5	70.679	54	356	110
2,0/1,0	93.774	72	677	208
5,0/2,5	109.170	84	958	295
12,0/6,0	121.396	93	1.262	389
25,0/12,5	127.283	98	1.508	465
58,0/29,0	130.000	100	1.667	514

En fuldstændig afskaffelse af revisionspligten vil således reducere de offentligt pålagte administrative byrder med 1,7 mia. kr., mens et krav om review i stedet for revision vil reducere byrderne med 514 mio. kr.

Det skal dog bemærkes, at selvom revisionspligten afskaffes eller lempes, vil selskaberne i et eller andet omfang stadig vælge revision eller review. Størrelsen i reduktionen af de offentligt pålagte administrative byrder betyder derfor ikke en tilsvarende reduktion i selskabernes omkostninger. Det vil blive nærmere gennemgået i kapitel 11.

5.1.3. Selskabsformen

Anpartsselskabsloven havde oprindeligt til formål at skabe en selskabsform, der var særligt egnet for mindre virksomheder og for virksomheder med få ejere. Den bør derfor kun indeholde de regler, der er nødvendige for, at loven kan være et forsvarligt grundlag for stiftelse og drift af en mindre virksomhed. I forlængelse af andre bestræbelser på at lette de administrative byrder for anpartsselskaberne kan man overveje muligheden af at fritage dem for revisionspligten i årsregnskabsloven.

Tabel 5.4. viser, hvor mange anpartsselskaber der kan fritages ved forskellige størrelsesgrænser. Tabellen viser endvidere omkostningerne til lovpligtig revision for anpartsselskaber under forskellige grænser for omsætning og balance..

Tabel 5.4. Omkostning til lovpligtig revision for anpartsselskaber fordelt på omsætningsstørrelser

Omsætning-/balance i mio. kr.	Antal anpartsselskaber, akk.	I pct. af alle anparts- og aktieselskaber	Omkostninger i mio. kr.	Omk. i pct. af selskabernes samlede revisionsomkostninger
Holdingselskaber m.v.	39.604	30	99	6
0,5/0,25	56.510	43	272	16
2,0/1,0	75.981	58	543	33
5,0/2,5	86.547	67	731	44
12,0/6,0	93.340	72	896	54
58,0/29,0	95.000	73	969	58

De 95.000 anpartsselskaber udgør 73 pct. af alle selskaber og har omkostninger til revision på 969 mio. kr., svarende til 58 pct. af B-selskabernes samlede omkostninger til revision.

I Østrig og Portugal er kun de selskaber, der svarer til danske anpartsselskaber, undtaget fra revisionspligten, mens aktieselskaber er underkastet revisionspligt uanset deres størrelse.

5.1.4. Noget for noget ordning

Regeringen lancerede i februar 2004 sit nye politiske udspil *Noget for Noget*. Udspillet går ud på at fremme handlinger, som gavner hele samfundet, belønne dem, der gør en ekstraordinær indsats, og i højere grad sige fra over for dem, som ikke respekterer de fælles regler.

"Ideen med at belønne virksomheder med orden i eget hus og straffe virksomheder med uorden kan med fordel bruges i alle de sammenhænge, hvor det offentlige optræder som myndighed med kontrolopgaver. Det gælder blandt andet på beskæftigelsesområdet, fødevareområdet, miljøområdet, skatteområdet, økonomi- og erhvervsområdet. Belønningen kan være af forskellig karakter. Lige fra

*fravær af sanktioner, fritagelse for gebyr, mindre kontrol til større frihed og mere fleksibilitet”.*²⁰

Ved at give fordele til virksomheder med orden i sagerne vil det være muligt at frigøre ressourcer, som kan bruges på de virksomheder, der ikke overholder lovens krav.

Noget for noget nævner eksempler fra bl.a. miljø- og arbejdsmiljøområdet samt skatteområdet. Eksemplet fra skatteministeriet omtaler bl.a. muligheden for at målrette kontrolindsatsen mod de virksomheder, der ikke har orden i sagerne, mens dem, der år efter år følger skattereglerne, får større frihed. Det kan fx ske ved, at skattemyndighederne ikke gennemfører ligning af visse dele af regnskabet hos mønstervirksomhederne, og ved at minutiøs regnskabsaflæggelse erstattes af indberetning af visse nøgletal²¹.

I forlængelse af regeringens politiske visioner kan man lempe revisionspligten efter et *noget for noget princip*.

En mulighed kunne være en model, hvor revision som udgangspunkt er lovpligtig, men således at et selskab kan fritages fra revision, hvis selskabet har haft orden i sine års- og skatteregnskaber i en periode på fx 3 år.

En anden model kunne være, at revision som udgangspunkt er frivillig, men at selskaberne kan pålægges revision eller anden revisorkontrol af skattemyndighederne, såfremt skattemyndighederne har begrundet mistanke om, at årsrapporten og selvangivelsen ikke er pålidelig.

5.2. Opsummering

Revisionspligten koster de danske B-selskaber 1,7 mia. kr. Hertil kommer ventede prisstigninger på mellem 300 og 500 mio. kr. som følge af nye internationale revisionsstandarder.

Derfor ønsker regeringen en analyse af fordele og ulemper ved den lovpligtige revision, som den er gældende i dag, samt en belysning af mulige alternativer.

De fire skitserede alternativer om at gøre revisionspligten frivillig, at erstatte den med et krav om review, at fritage anpartsselskaber fra revisionspligten eller lade den afhænge af, om virksomhederne viser vilje og evne til at holde orden i eget hus, kan naturligvis kombineres på mange måder. Fx vil man kunne afskaffe revisionspligten for selskaber med en omsætning og balancesum under en vis grænse og underlægge de øvrige B-selskaber et krav om review. Yderligere vil det kunne kombineres med, at fx ToldSkat kan kræve ekstra kontrol ved en begrundet mistanke om upålidelige oplysninger.

²⁰ Regeringen: Noget for noget, februar 2004, s. 14

²¹ Regeringen: Noget for noget, februar 2004, s. 16

Herudover vil det også kunne kombineres med andre regler, fx en minoritetsbeskyttelse af aktionærer/anpartshavere, som det kendes fra fx England og Irland.

I de følgende kapitler er det hensigten at vurdere nærmere, om der bør ændres på revisionspligten, og i givet fald hvordan det kan ske.

Kapitel 6. Revisionspligtens betydning for årsrapportens kvalitet og troværdighed

6.1. Årsrapportens kvalitet

Det er et grundlæggende krav til årsrapporten, at den skal give et retvisende billede af virksomhedens aktiver og passiver, finansielle stilling samt resultat. Formålet er, at den skal støtte regnskabsbrugerne i deres økonomiske beslutninger. Hvorvidt årsrapporten giver et retvisende billede, er også et af de væsentlige forhold, revisor skal udtale sig om i sin revisionspåtegning. Revisor skal dog herudover også kontrollere, om årsrapporten overholder lovgivningens detaljerede bestemmelser.

Det er et overordnet kvalitetskrav til årsrapporten, at den skal oplyse om forhold, der normalt er relevante for regnskabsbrugerne. Disse oplysninger skal være pålidelige i forhold til, hvad regnskabsbrugerne normalt forventer.

Med relevanskravet tænkes på, om en oplysning tilstedeværelse - eller mangel på samme - kan føre til ændret beslutning fra regnskabsbrugernes side. Eller sagt med andre ord: det afgørende er, om oplysningen er så væsentlig, at den gør en forskel for regnskabsbrugeren.

Kravet om pålidelighed indebærer, at oplysningerne afspejler virkeligheden så rigtigt som muligt, ligesom oplysningerne i rimeligt omfang skal kunne efterprøves. Pålidelighedskravet er i et vist omfang nødvendigt for, at revisor kan revidere oplysningerne.

Fejlagtige informationer i en virksomheds årsrapport kan opstå af mange årsager, spændende fra utilsigtede fejl fra regnskabsaflæggers side til deciderede besvigelser. Sidstnævnte behandles særskilt i næste kapitel om økonomisk kriminalitet.

En utilsigtet fejl kan eksempelvis være et ukorrekt regnskabsmæssigt skøn som følge af forglemmelse eller fejlfortolkning af fakta. Fx kan der være tale om, at der ved en fejl kun er hensat feriepenge til de lovpligtige 5 ugers ferie i stedet for til de 6 uger, der efter flere overenskomster er mulige. Der kan også være tale om en fejlagtig opstilling af balancen eller resultatopgørelsen, manglende noter, manglende ledelsesberetning eller lignende fejl i forbindelse med opstillingen af regnskabet.

Utilsigtede fejl er i sagens natur som hovedregel lettere for revisor at opdage end besvigelser, da der jo netop ikke er nogen hensigt om at skjule forholdet.

En utilsigtet fejl vil, når den bliver afsløret af enten selskabets eget kontrolsystem eller af revisor, blive rettet. Sådanne fejl kommer ikke til udtryk som en uenighed mellem selskabets ledelse og revisor via et forbehold eller en supplerende oplysning i revisionspåtegningen, men bliver blot rettet. Utilsigtede fejl vil derfor ikke være omtalt i revisionspåtegningen.

De fleste små selskabers regnskaber er overskuelige med relativt få regnskabsposter. Alligevel må risikoen for utilsigtede fejl i årsrapporterne antages at være højere i Danmark end i en del andre lande i Europa, fordi vi anvender regnskabsregler for B-virksomheder, som i højere grad bygger på skøn, typisk dagsværdier. Eksempelvis er

det i Tyskland ikke tilladt for små selskaber at anvende dagsværdi ved indregning og måling af aktiver og forpligtelser, mens det i et vist omfang tillades eller kræves efter den danske årsregnskabslov.

Selskaberne vurderer selv, at revision og revisor har en vis betydning for årsrapportens kvalitet. I en spørgeskemaundersøgelse udført for Erhvervs- og Selskabsstyrelsen er 24 pct. af de adspurgte selskaber helt enige og 42 pct. enige i, at revision øger kvaliteten af deres virksomheds regnskab. Det fremgår imidlertid ikke af undersøgelsen, hvori denne kvalitetsforøgelse består, herunder hvorvidt der er tale om væsentlige forhold.

24 pct. af selskaberne er også helt enige og 46 pct. enige i, at revision giver dem en værdifuld kontrol af regnskabstal og regnskabssystem. Men denne værdifulde kontrol vil dog også i et vist omfang kunne opnås gennem revisors øvrige bistand i forbindelse med udarbejdelsen af selskabernes regnskaber.

Når man taler om risikoen for flere fejl i årsrapporten i forbindelse med en evt. afskaffelse eller lempelse af revisionspligten, bør man være opmærksom på, at de fleste B-selskaber køber en pakke hos revisor, som integrerer ydelser som fx bogføring, regnskabsmæssig assistance, regnskabsopstilling, revision og skattemæssig assistance.

Herom skriver Deloitte i sin rapport om revisionshonorarer for B- virksomheder med en vis erhvervsaktivitet²², at

Der er ingen klare grænser mellem de enkelte kategorier. I de tilfælde, hvor revisor helt eller delvist deltager i bogføringen for kunden, vil revisor således ofte forestå udarbejdelse af en del af afstemningerne, der ligger til grund for regnskabsudarbejdelsen.

Med henblik på at effektivisere processen omkring regnskabsudarbejdelse og revision tilrettelægges arbejdet i forbindelse med bogføring og udarbejdelse af afstemninger mv. således, at opnåelse af revisionsmæssig overbevisning indgår som en integreret del af de udførte arbejdshandlinger. Samme forhold gør sig gældende i de tilfælde, hvor revisor udarbejder opgørelse af virksomhedens skattepligtige indkomst. I forbindelse med beregning af den skattepligtige indkomst tilrettelægges arbejdet således, at der opnås en tilfredsstillende revisionsmæssig overbevisning af skatternes indregning, måling og præsentation i årsrapporten.

Det fremgår af Deloitte's stikprøve på 303 selskaber, at 94 pct. køber regnskabsmæssig bistand hos revisor. Bistanden består i en eller flere af ydelserne bogføring, regnskabsmæssig assistance og bistand til regnskabsopstilling.

Fra Rambøll Managements spørgeskemaundersøgelse kan opstilles følgende tabel over B-selskabernes brug af revisor:

---

²² ss.7-8

Tabel 6.1. B-virksomhedernes brug af revisor

Omsætning mio. kr.	Kun lovpligtig revision -pct.-	Bogføring -pct.-	Bistand til regnskabs- opstilling -pct.-	Skatteassistance -pct.-	Anden rådgivning -pct.-
holdingselskaber mv.	12	18	83	62	23
< 0,5	16	19	76	53	28
0,5-1,9	15	22	80	61	33
2-4,9	4	19	91	72	49
5-11,9	4	18	90	73	53
12-25	3	7	83	81	52
25>	5	8	75	78	70
uoplyst	9	14	91	77	32
i alt	10	18	83	66	43

Resultatet viser, at kun 10 pct. af selskaberne ikke anvender revisor til andet end lovpligtig revision, mens 83 pct. af selskaberne køber bistand til regnskabsopstilling, og 66 pct. køber skatteassistance af revisor. Desværre viser denne undersøgelse ikke omfanget af regnskabsmæssig assistance, som Deloitte opgjorde til 69 pct.²³

Ved en evt. afskaffelse af revisionspligten kan man naturligvis ikke afvise, at der opstår en ny markedssituation, hvor også selskabernes anvendelse af revisor til andre ydelser end revision vil ændre sig. Imidlertid tyder selskabernes egne forudsigelser herom ikke på de store ændringer, da kun 11 pct. angiver, at de hverken ønsker revision eller en mindre omfattende revisorkontrol, hvis revisionspligten afskaffes²⁴. Og selv blandt disse 10 pct. antages en del fortsat at anvende revisor til nogle af de andre opgaver.

Det ligger i tråd med de erfaringer, det engelske *Society of Professional Accountants* (SPA) har gjort sig i forbindelse med, at grænsen for revisionspligt blev hævet til £ 1 mio. SPA, der organiserer små praktiserende revisorer med en anerkendt eksamen, anfører i sit høringsvar om en yderligere forhøjelse til £ 5,6 mio., at

*No evidence has been found within SPA s membership of a corporate client dismissing the PQA (Professionally Qualified Accountant) where audit is not now performed; the package of accountancy services, namely accounts production, Companies House returns, taxation, payroll and other services provided by the PQA remain highly valued.*²⁵

Det kan på denne baggrund være vanskeligt at vurdere, hvad det vil betyde for kvaliteten af årsregnskaberne, hvis ydelsen revision bliver trukket ud af pakken – og evt. erstattet af et review eller lignende. Revisor finder formentlig en del fejl undervejs, men han/hun finder dem ikke nødvendigvis kun, fordi der også foretages revision. Om antallet af fejl ved forhøjelse af grænserne for revisionspligten skriver SPA:

²³ Deloitte: Revisionshonorar for B-virksomheder med en vis erhvervsaktivitet, s. 14

²⁴ Omtales nærmere i kapitel 11

²⁵ The Society of Professional Accountants: Raising the Thresholds. Submission to the Department of Trade & Industry, October 2003, s. 7. SPA organiserer over 1.500 små praktiserede revisionsfirmaer med "chartered accountants" og har siden 2003 også optaget "certified accountants", jf. www..spa.org.uk.

*There is no evidence amongst our members that the quality of unaudited accounts has fallen by any discernable amount. Related professional indemnity claims reported by SPAs PII brokers were extremely low in the last two calendar years, less than 0,2 pct. of all client accounts prepared both corporate and unincorporated, indicating a very high level of client and third party acceptance.*²⁶

Dette understøttes af en analyse fra det engelske erhvervsministerium: Selv om 93 pct. af klagerne over regnskaber til *Companies House* var rettet mod de 43 pct. ureviderede regnskaber, vedrørte de mindre end 0,2 pct. af det samlede antal regnskaber.²⁷

6.2. Årsrapportens troværdighed

Revisors påtegning har til formål at bekræfte ledelsens udtalelser i årsregnskabet om selskabets finansielle stilling m.v.

Som offentlighedens tillidsrepræsentant og uden økonomisk interesse i det reviderede selskab giver revisors påtegning troværdighed til årsrapporten.

Det mener selskaberne også selv. I spørgeskemaundersøgelsen erklærer 33 pct. af selskaberne sig helt enige i udsagnet om, at ”revision forbedrer troværdigheden af min virksomheds regnskab”, mens 45 pct. erklærer sig enige.²⁸

Troværdighed må forudsættes at spille en væsentlig rolle i forhold til regnskabsbrugernes beslutninger. Såfremt en årsrapport af den ene eller anden grund ikke fremstår som troværdig, vil dette kunne påvirke regnskabsbrugerne i deres beslutningstagen. Og så er det i princippet uden betydning, om årsrapporten rent faktisk giver et retvisende billede af det pågældende selskab.

I henhold til de nuværende regler i revisorloven vil revisor ved udførelsen af review være underlagt de samme krav til uafhængighed som ved revision. Revisor vil stadig optræde som offentlighedens tillidsrepræsentant og være underlagt kravene om kvalitetskontrol af sit arbejde. Herudover må det anses for uklart, om et review i stedet for revision reducerer årsregnskabet troværdighed. Det må dog antages at have en vis betydning, at revisor ved et review kun udtrykker en moderat grad af sikkerhed for, at regnskabet er retvisende, mens han ved en revision udtrykker høj grad af sikkerhed herfor.

6.3. Efterspørgslen og brugen af årsrapporten

Regnskabernes kvalitet og troværdighed er af afgørende betydning for regnskabsbrugerne. Men i det omfang der ikke måtte være nogen eller meget få brugere af et givet regnskabsdokument, vil høj kvalitet og troværdighed selvsagt ikke

---

²⁶ Ibid.

²⁷ DTI: Raising the Thresholds. Consultation Document. July 2003

²⁸ Jf. tabel 11.1

spille nogen eller kun en meget begrænset rolle. Det giver selv sagt kun mening at vurdere betydningen af revision – samt review – hvor der er brugere af årsrapporten.

De typiske regnskabsbrugere omfatter ofte følgende grupper:

- nuværende og potentielle ejere (aktionærer/anpartshavere)
- selskabernes ledelse
- kreditorerne (banker og leverandører)
- skattemyndighederne.

Generelt må det antages, at jo mindre selskabet er, jo færre regnskabsbrugere vil selskabet have. Det er da også det billede, der tegner sig af langt hovedparten af virksomhederne i regnskabsklasse B.

For så vidt angår *ejerne* som regnskabsbrugere, fremgår det af spørgeskemaundersøgelsen, at 84 pct. af selskaberne i regnskabsklasse B er karakteriseret ved kun at have 1 eller 2 aktionærer eller anpartshavere, der meget ofte selv deltager i driften og beskæftiger sig med økonomiske og regnskabsmæssige opgaver i selskabet. Desuden fremgår det af den engelske undersøgelse fra DTI fra 2003²⁹, at jo mindre et selskab er, jo mindre er sandsynligheden for, at selskabet har eksterne aktionærer, som ikke er involveret i den daglige drift. Hertil kommer, at et flertal af ejerne altid vil kunne kræve, at regnskabet revideres, hvis det offentliges krav om revision ophæves. En eventuel ophævelse af revisionspligten kunne suppleres af en mindretalsbeskyttelse. Mindretalsbeskyttelsen kunne evt. udformes som den engelske og irske, hvorefter aktionærer og anpartshavere, der råder over 10 pct. af selskabskapitalen, kan kræve regnskabet revideret. Ejerne som interessentgruppe gennemgås nærmere i kapitel 9.

Virksomhedsledelsen kan som udgangspunkt have tillid til regnskaberne. De deltager selv i udarbejdelsen af dem og får i øvrigt en revisor til at hjælpe sig. Virksomhedsledelsen som interessentgruppe gennemgås i kapitel 11.

Hvad angår de *langfristede kreditorer*, siger spørgeskemaundersøgelsen, at halvdelen af selskaberne – nemlig 48 pct. - har banklån. Det fremgår endvidere, at jo større selskabet er, jo større er sandsynligheden for, at selskabet er eksternt finansieret via et banklån. Dermed bliver banken en vigtig regnskabsbruger. Men spørgeskemaundersøgelsen viser også, at i 67 pct. af de tilfælde, hvor der er givet banklån til et selskab i regnskabsklasse B, har ejerne samtidig kautioneret personligt for gælden, og det gør alt andet lige betydningen af den reviderede årsrapport mindre.

Med hensyn til de *kortfristede kreditorer* (her tænkes især på vareleverandører) er det værd at hæfte sig ved, at kun 15 pct. af driftsselskaberne forventer, at deres leverandører vil kræve et revideret regnskab fra selskabet. Omvendt har 47 pct. af selskaberne i spørgeskemaundersøgelsen undertiden indhentet regnskabsoplysninger/kreditoplysninger om deres samhandelspartnere³⁰.

Man kan rejse det spørgsmål, om de kortfristede kreditorers ønske om sikkerhed for betaling ikke bedre imødekommes på anden vis end ved krav om revision af et regnskab, hvis oplysninger kan være op til to år gamle.

²⁹ DTI – Raising the Thresholds – Consultation Document, July 2003, s. 17

³⁰ Virksomhederne har nævnt følgende kilder: RKI 7 pct., KOB 14 pct., direkte fra samhandelspartnere 5 pct., Erhvervs- og Selskabsstyrelsen 18 pct. og andre kilder 24 pct.

Kreditorernes interesser gennemgås i kapitel 10.

Endelig er *skattemyndighederne* en vigtig interessent, fordi de oplysninger, der indgår i årsregnskabet, til dels også anvendes i selskabernes skatteregnskab/selvangivelse. Skattemyndighederne som interessent behandles nærmere i kapitel 8.

6.4. Opsummering

Det forhold, at årsrapporten underkastes revision, må antages at spille en vis rolle for kvaliteten af dokumentet. Tilsvarende gælder for troværdigheden.

Samtidig skal man dog være opmærksom på, at 83 pct. af selskaberne får revisor til at opstille regnskabet og typisk køber en samlet pakke hos revisor, der integrerer ydelser som regnskabsmæssig assistance, regnskabsopstilling, revision og skattemæssig assistance. Det kan være vanskeligt at vurdere, hvad det vil betyde for kvaliteten af årsregnskaberne, hvis ydelsen revision bliver trukket ud af denne pakke – og evt. erstattet af et review eller en anden form for mindre omfattende kontrol. Revisor vil formentlig ofte finde en del fejl undervejs, men han/hun finder dem ikke nødvendigvis kun, fordi der også foretages revision.

Det er også vanskeligt at vurdere, hvor væsentlige de fejl, som revisor i fremtiden ikke måtte opdage, er for regnskabsbrugerne.

De fleste små selskabers regnskaber er overskuelige med relativt få regnskabsposter. Men virksomheder i regnskabsklasse B er i dag underlagt regnskabsbestemmelser, der går videre end EU direktivernes mindstekrav. Hertil kommer, at disse små selskaber også frivilligt kan vælge at anvende de ofte mere komplekse og omfattende regnskabsregler. Alt andet lige må det antages, at anvendelse af mere komplekse og omfattende regnskabsregler medfører flere utilsigtede fejl i årsrapporterne – og dermed gør revision og revisors regnskabsmæssige assistance mere betydningsfuld i forhold til dokumentets kvalitet. I forbindelse med en eventuel lempelse af revisionspligten kan det derfor være hensigtsmæssigt at vurdere regnskabsreglerne for selskaber, der ikke underkastes revision.

Betydningen af kvalitet og troværdighed i årsrapporten skal dog også ses i forhold til antallet af regnskabsbrugere. Virksomhederne i regnskabsklasse B er karakteriseret ved at have få regnskabsbrugere. Jo mindre selskabet er, jo færre regnskabsbrugere har det.

Kapitel 7. Revisionspligtens betydning for økonomisk kriminalitet

I den offentlige debat om for og imod lovpligtig revision for B-virksomheder fremføres det undertiden, at en afskaffelse af revisionspligten for små selskaber vil øge den økonomiske kriminalitet i samfundet. Imidlertid synes der at mangle en systematisk vurdering af sammenhængen mellem de handlinger, revisor udfører i forbindelse med sin revision, og hvordan disse handlinger er egnede til at afværge eller direkte afsløre økonomisk kriminalitet i små selskaber.

Økonomisk kriminalitet i form af finansielle forbrydelser har naturligvis sine ofre og sine skurke. Ofrene, som lider et formuetab, kan typisk være ejere, kreditorer og det offentlige i form af fx manglende indbetalinger af skatter og afgifter.

Skurkene kan være personer uden for selskabet, medarbejdere i selskabet eller selskabets ledelse. Ejerne vil være de typiske ofre for besvigelser, der begås af udenforstående eller medarbejdere, mens kreditorer og det offentlige typisk også hører blandt ofrene i forbindelse med økonomisk kriminalitet, der begås af virksomhedens ledelse. Ledelsesbesvigelser kan også ramme ejere, når der ikke er personsammenfald mellem ejer(e) og daglig ledelse. Men personsammenfald er det almindeligste i B-virksomheder. I 63 pct. af selskaberne deltager alle ejerne i virksomhedens daglige drift.

Berigelsesforbrydelser, der begås af personer uden for selskabet eller af medarbejdere i virksomheden, har selskabets ledelse en egeninteresse i at forhindre og i givet fald afsløre. Ledelsesbesvigelser har en kriminelt indstillet ledelse imidlertid ikke den samme interesse i at forebygge og da slet ikke i at afsløre.

I en analyse af de samfundsmæssige hensyn bag revisionspligten er det primært ledelsesbesvigelserne, der påkalder sig interesse. Dels vil de ofte være vanskeligere at afsløre, fordi ledelsen netop gennem udøvelse af sin interne autoritet i selskabet vil have større muligheder for at dække over ulovlighederne, dels er kriminaliteten i højere grad vendt mod de offentlige myndigheder.

Hvad angår udenforståendes og medarbejders besvigelser, har ledelsen en egeninteresse i at beskytte værdierne. Det kan næppe være lovgivers opgave at bestemme, at og hvordan selskaber skal gardere sig mod at blive bestjålet.

Hovedtemaet i dette afsnit er revisionens og revisionspligtens betydning for omfanget af kriminalitet i små selskaber.

Det er en udbredt opfattelse, at revisor og revisionspligt kan forebygge og afsløre økonomisk kriminalitet. I spørgeskemaundersøgelsen svarede 11 pct. af virksomhederne, at de var meget enige, og 41 pct., at de var enige i, at lovpligtig revision forebygger og afslører medarbejderbedragerier, mens 19 og 8 pct. var hhv. uenige og meget uenige heri. Lidt mere markant er 13 pct. af virksomhederne meget enige og 47 pct. enige i, at lovpligtig revision forebygger og afslører ledelsesbesvigelser, mens kun 16 pct. er uenige og 5 pct. meget uenige heri.

I det følgende vil vi se nærmere på, hvilket ansvar revisor har for at forebygge og afsløre besvigelser, og i hvilket omfang revisors arbejdshandlinger faktisk er egnede til at afsløre, om der er begået besvigelser.

7.1. Ledelsens og revisors ansvar

Det er selskabets ledelse, som har ansvaret for, at årsrapporten udarbejdes i overensstemmelse med lovgivningen og giver et retvisende billede af virksomhedens aktiver, passiver, finansielle stilling og resultat.

Revisor har ansvaret for at revidere årsrapporten og udtrykke sin konklusion i en revisionspåtegning. Det er ikke revisors primære opgave at forebygge besvigelser, men i henhold til erklæringsbekendtgørelsen skal revisor i rimeligt omfang være opmærksom på forhold, der kan tyde på besvigelser og andre uregelmæssigheder, som er af betydning for regnskabsbrugerne.

Selvom revisor således ikke primært har til opgave at forebygge og afsløre besvigelser, har der dog nu gennem en årrække været en række tiltag, som synes at skærpe den opmærksomhed, som revisor skal vie såkaldte besvigelserisikofaktorer. Som svar på krav om øget kontrol med forretningsgangene i store internationale koncerner er der blevet udarbejdet revisionsstandarder, som giver retningslinjer for, hvordan revisor i endnu højere grad end tidligere skal tilrettelægge og udføre sin revision med henblik på at tage stilling til, om et regnskab indeholder væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser.

7.2. Forebyggende effekter

Når bortses fra etablering og revision af interne forretningsgange og kontroller – som har meget begrænset relevans i danske B-virksomheder – findes der ikke empiriske undersøgelser om den forebyggende effekt af revisors tilstedeværelse og arbejde.

I det omfang revisors arbejdshandlinger er egnede til at afsløre eventuelle besvigelser, får det også en forebyggende effekt. Hvis risikoen for at blive afsløret er tilpas stor, vil den i sagens natur også have en kriminalitetsforebyggende effekt. Sammen med berigelsesmulighed og eventuelle bevisvanskeligheder vurderes opdagelsesrisikoen i dag som en af de væsentligste faktorer for, hvilke områder potentielle kriminelle vælger at udføre deres kriminalitet inden for. Er opdagelsesrisikoen stor, vil forekomsten af den pågældende kriminalitetstype alt andet lige være sjældnere.

Uanset den konkrete opdagelsesrisiko virker også selve eksistensen af lovpligtig revision kriminalitetsforebyggende, selvom det er uhyre vanskeligt at afgøre, med hvilken styrke den virker. Selve det forhold, at en virksomhedsledelse ved, at der kommer en uafhængig og regnskabs- og revisionskyndig tredje person ind over regnskaberne, vil alt andet lige kunne virke dæmpende på lysten og modet til at begå økonomisk kriminalitet. Revisors besøg i virksomheden er efter Brydesholt-udvalgets opfattelse væsentlige i to sammenhænge³¹. Dels vil der altid hos nogle være en større tilbøjelighed til at følge reglerne, hvis der er en vis kontrol hermed. Og det er der jo, når revisor skal revidere regnskabet. Dels – og ikke mindst – giver det virksomhedsledelsen mulighed for at stille spørgsmål og få vejledning på det aktuelle tidspunkt. I et vist omfang vil revisors besøg også kunne være en væsentlig støtte for ansatte, der har problemer i forbindelse med ledelsens beslutninger om fx at undlade bogføring af visse dispositioner, omfakturering m.v. Det skal dog bemærkes, at

---

³¹ Betænkning nr. 1379, s. 69

rådgivning, der kan forebygge misbrug, typisk vil vedrøre områder, hvor de pågældende ikke ønsker at overtræde lovgivningens regler³².

Forebyggende over for især medarbejderbesvigelser er også betryggende interne forretningsgange i virksomhederne. Det er selskabets ledelse, der er ansvarlig for at *etablere* et effektivt kontrolmiljø, så besvigelser via dette kontrolmiljø kan forebygges. Revisor har til opgave at *revidere* virksomhedens interne kontroller. Hvis revisor observerer svage eller manglende kontroller, skal der rapporteres herom til ledelsen. Revisors revision af de interne forretningsgange er dog ikke nogen garanti for, at de følges i alle tilfælde. Især vil ledelsen kunne tilsidesætte dem.

Betryggende forretningsgange - fx i form af en personadskillelse af bogholderi- og betalingsfunktionen – er imidlertid sjældent en praktisk mulighed i B-virksomheder, som kun har ganske få eller ingen ansatte. Som det fremgår af tabel 3.5. i kapitel 3, har 57 pct. af selskaberne ikke ansat personer i økonomiforvaltningen, mens kun 10 pct. har ansat to eller flere personer, som kan være forudsætningen for en personadskillelse.

Imidlertid må det også antages at være vanskeligt for en medarbejder at foretage besvigelser uden at blive opdaget i helt små virksomheder, hvor ejeren/lederen følger virksomheden tæt.

7.3. Revisors opdagelsesmulighed

Der findes ingen tilgængelig statistik over omfanget af økonomisk kriminalitet, begået i danske B-virksomheder. En stikprøve på 90 blandt de 1.000 største norske virksomheder viser, at godt en tredjedel af dem har været udsat for økonomisk kriminalitet de sidste to år, og at medarbejderes misbrug af aktiver er den dominerende forbrydelsesform. Undersøgelsen, der er en del af en global undersøgelse, viser herudover en klar sammenhæng mellem en virksomheds størrelse, og hvor udsat den er for berigelsesforbrydelser. Jo større, jo værre. Undersøgelsen er derfor ikke til megen hjælp i en analyse af B-virksomheder³³.

Hvad er da revisors muligheder for at opdage økonomisk kriminalitet, når det udøves i og gennem små selskaber? Flere forskellige undersøgelser angiver kun meget sjældent den eksterne revisor som årsagen til, at besvigelser opdares. I en undersøgelse af besvigelser i dansk erhvervsliv anføres den eksterne revisor kun som opdagelsesårsag i 2 pct. af tilfældene³⁴.

I det følgende ser vi nærmere på nogle typiske former for økonomisk kriminalitet, som også kendes fra små selskaber. I forbindelse med disse kriminalitetsformer søger vi konkret at vurdere, i hvilket omfang revisors handlinger ved revision er egnet til at afsløre, om en sådan besvigelse har fundet sted. Endelig søger vi at vurdere, hvad

---

³² Betænkning nr. 1379, s. 28

³³ Economic Crime Survey 2003. Analyserapport for Norge. En analyserapport for Danmark er endnu ikke udkommet.

³⁴ Betænkning nr. 1379 om Rådgiveres rolle ved bekæmpelse af økonomisk kriminalitet, s. 115. Interne kontroller blev opgivet som årsagen i 63 pct. af tilfældene. Men analysen er foretaget på virksomheder med en balancesum på over 120 mio. kr. og med over 50 ansatte. Se evt. også Peterson og Zikmund; "10 Truths you need to know about Fraud", Strategic Finance, Maj 2004.

der sker med opdagelsesmuligheden, hvis revisor udfører en mindre omfattende kontrol i form af et review.

Først behandles to mere overordnede og tværgående grupper af kriminalitet:

- *Regnskabsmanipulation*, hvor ledelsen giver bevidst urigtige oplysninger i regnskaber med henblik på senere at opnå en økonomisk fordel, og
- *Misbrug af aktiver*, hvor motivet er et ønske om en direkte finansiell gevinst.

Dernæst omtales otte mere specifikke kriminalitetstyper, som er udvalgt efter samråd med blandt andre Statsadvokaturen for Særlig Økonomisk Kriminalitet og bedrageriafdelingen hos Københavns Politi.

- Kreditkøb uden betalingshensigt
- Optagelse af lån på et urigtigt grundlag
- Sort arbejde
- Falske lønsedler
- Momskarrusel
- Hæleri
- Hvidvask
- Toldsvindel

7.4. Regnskabsmanipulation

Ved regnskabsmanipulation anvendes årsrapporten til at vildlede regnskabsbrugere med henblik på at bibringe dem en anden opfattelse af virksomheden end det reelle – retvisende – billede.

Der kan være mange formål med regnskabsmanipulation. Mens motivet til at misbruge aktiver typisk er et ønske om en direkte finansiell gevinst, vil motivet til at udføre regnskabsmanipulation typisk være et ønske om en finansiell gevinst af mere indirekte form.

Som praktiske eksempler på regnskabsmanipulation kan nævnes

- indregning af fiktive aktiver eller indtægter
- opskrivning af aktiver til for høje værdier
- manglende afskrivninger
- bevidst forkert anvendelse af afskrivningsprincipper angivet under anvendt regnskabspraksis
- manglende oplysning om eventualforpligtelser
- forkert periodisering, hvorved indtægter og omkostninger ikke indregnes i den periode, som de vedrører

Der kan være en gråzone mellem lovligt skøn og kriminel regnskabsmanipulation. Der vil altid være et vist spillerum for bl.a. værdiansættelsen. I små virksomheders regnskaber er der dog normalt ikke så mange regnskabsmæssige skøn og usikkerheder som i regnskaber for store virksomheder.

Regnskabsmanipulation vil som udgangspunkt sjældent forekomme i selskaber, hvor revisor også yder regnskabsmæssig assistance og opstiller årsregnskabet. Og det gør revisor i hhv. 69 og 83 pct. af drifts-selskaberne i klasse B³⁵. Ved mere udspekulerede former for regnskabsmanipulation vil selskaberne formentlig inddrage revisor så lidt som muligt.

Der vil ikke altid være nogen, der direkte taber på fejlinformationerne. Det vil fx ikke være tilfældet, hvis en bank yder et lån på baggrund af manipulerede regnskabsoplysninger, men lånet betales tilbage som aftalt. Men når regnskabsbrugere disponerer ud fra en manipuleret årsrapport, vil de kunne træffe andre beslutninger, end hvis årsrapporten fremviste et retvisende billede.

Selskabets levetid ved udførelse af regnskabsmanipulation kan variere, alt afhængig af hvilken form for regnskabsmanipulation der udøves. Det er med de senere års erhvervsskandaler set, at selskabets regnskaber igennem flere år har været manipulerede. Selskabet kan således reelt bestå i flere år, selvom det har udøvet regnskabsmanipulation. I Danmark eksempelvis Nordisk Fjer, i udlandet Enron, Worldcom, Ahold og Parmalat.

Revisionshandlinger

Det er i revisionsstandard 240 anført, at revisionen vil være rettet mod at opdage *væsentlig* fejlinformation. Revisor skal derfor ikke i henhold til RS 240 påpege uvæsentlige forhold, uanset om der er tale om regnskabsmanipulation eller utilsigtede fejl.

Muligheden for at opdage væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser må i sagens natur være mindre end muligheden for at afsløre væsentlig fejlinformation som følge af ikke tilsigtede fejl. Det skyldes, at besvigelser ofte forsøges skjult ved fx forfalskninger, bevidst undladelse af at registrere transaktioner eller bevidst afgivelse af fejlagtige oplysninger til revisor.

Det kan være meget vanskeligt at sige noget generelt om revisors muligheder for at afsløre regnskabsmanipulation. Jo mere kompleks besvigelsen er, jo vanskeligere vil det naturligvis være for revisor at afsløre besvigelsen, idet kompleksiteten og tilsløringen vil stille større krav til de revisionshandlinger, som revisor skal udføre for at kunne afsløre besvigelserne.

En række manipulerende handlinger i forbindelse med udarbejdelsen af årsrapporten vil revisor almindeligvis kunne konstatere umiddelbart i forbindelse med revision. Det gælder fx en fejlagtig opgørelse af afskrivninger på materielle anlægsaktiver eller en fejlagtig periodisering af omsætning. Det samme gælder, hvis saldoen ifølge bankkontoudtog fra banken ikke svarer til det, der er anført i regnskabet.

Heroverfor står en række andre mere udspekulerede former for regnskabsmanipulation, som det nærmest er umuligt for revisor at afdække. Et eksempel kan være, at en virksomhed undlader at oplyse om eventualforpligtelser i en verserende erstatningssag.

---

³⁵ Deloitte: Revisionshonorar for B-virksomheder med en vis erhvervsaktivitet, januar 2004, s. 13

De senere års regnskabsskandaler i store børsnoterede virksomheder vidner da også om, at selv meget væsentlig regnskabsmanipulation – i form af bl.a. fiktive indtægter og aktivering, hvor der burde have været sket omkostningsføring – har kunnet passere revisionen.

7.5. Misbrug af aktiver

Misbrug af aktiver kan være simpelt tyveri eller underslæb, hvor den pågældende hæver på selskabets konti og beholder pengene selv eller selv beholder betalinger fra debitorer og undlader at bogføre dem. Desuden omfatter denne kategori også selskabets betaling af private omkostninger til fx benzin og private rejser. Misbrug af aktiver omfatter også ulovlige aktionærlån.

Andre eksempler kan være, at selskabet sælger aktiver til bagmænd til underpris eller køber aktiver fra bagmænd til overpris. I disse tilfælde vil der kunne være en gråzone mellem, at markedsværdi fraviges med en saglig begrundelse, til forhold, der kan betegnes som kriminelle.

Kriminaliteten rammer primært aktionærer/anpartshavere, der ikke er involveret i den begåede kriminalitet, og eventuelle kreditorer. Ved ulovlige aktionærlån omgås reglerne for beskatning af udbytte og indkomst.

Revisionshandlinger

Revisor kan påpege eventuelle svagheder i selskabets interne kontrolmiljø. Såfremt selskabet eksempelvis ikke har etableret kontroller, der hindrer bogholderen adgang til selskabets likvide midler, vil revisor i forbindelse med sin revision af forretningsgange kunne påpege en sådan svaghed. Stærke interne kontroller er dog sjældent en praktisk mulighed i små selskaber med få eller ingen medarbejdere. Dertil kommer, at interne kontroller er mest effektive mod medarbejderbesvigelser, da ledelsen altid vil kunne tilsidesætte dem.

Ved revision vil revisor dog forholdsvis hurtigt kunne afsløre ulovlige aktionærlån, idet tilgodehavender hos ledelsen er et typisk risikoområde, som revisor er særlig opmærksom på.

Manglende bogføring af modtagne debitorindbetalinger vil ligeledes kunne afsløres ved revision, idet en gennemgang af selskabets debitorlister efter forfaldsdato vil afsløre, at der er enkelte debitorer, som har gamle ikke-udlignede fakturaer. Dette kan imidlertid sløres ved at udligne eventuelle gamle fakturaer med nye fakturaer, så der ikke opstår gamle ikke-betalte fakturaer på debitorforfaldslisten.

7.6. Kreditkøb uden betalingshensigt

Ved denne form for økonomisk kriminalitet køber selskabet varer på kredit uden evne eller vilje til at betale købesummen. Varerne bliver enten videresolgt eller overtaget af selskabets bagmænd privat.

Kriminaliteten kan også udføres uden for selskaber, men ved at begå forholdet gennem et selskab undgår ejeren at hænge personligt på gælden, medmindre det strafbare forhold afsløres.

Kriminaliteten rammer kreditorerne. Selskabets levetid efter købene vil typisk være ganske kort, da de manglende betalinger med tiden vil medføre forsøg på inddragelse af midlerne via inkasso og i sidste ende en konkursbegæring. Selskabets levetid kan derfor ikke forventes at vare ud over et regnskabsår.

Revisionshandlinger

Da selskabet ved kreditkøb uden betalingshensigt ofte har en kort levetid, bliver revisor ikke kontaktet og får dermed ikke adgang til at udføre revisionen. Revisors betydning er derfor minimal, både i forhold til opbygning af interne kontroller og i forhold til opdagelsesrisikoen.

I de yderst få og ganske særlige tilfælde, hvor der rent faktisk bliver foretaget en revision, kan revisor hurtigt afsløre kriminaliteten ved gennemgang af selskabets kreditorer, *hvis* – vel at mærke - transaktionerne er bogført. I givet fald vil kreditorerne typisk være en stor post i selskabets balance, da varekøb og øvrige anskaffelser såsom inventar og it-udstyr vil fremstå som ubetalte fakturaer.

Hovedpointen er dog, at revisor stort set aldrig får mulighed for at revidere et sådant selskab, da det typisk har standset sine aktiviteter inden da og ikke har til hensigt at aflægge og offentliggøre en revideret årsrapport.

7.7. Optagelse af lån på et urigtigt grundlag

I denne situation anvender selskabet falske fakturaer, budgetter, åbningsbalance, perioderegnskab eller årsrapport til at opnå lån eller investering. En anden situation kan være, at der anvendes ægte dokumenter med bevidst fejlagtige oplysninger.

Der kan også være tale om dokumentation for en registreret kapitalforhøjelse, som er uden realitet, idet den anmeldte kapitalforhøjelse ikke afspejler faktisk indbetalte beløb, men alene anvendes som dokumentation over for et pengeinstitut.

Kriminaliteten kan også begås uden for selskaber, men kan selskabsejeren opnå lånet *uden* at give personlig sikkerhedsstillelse, vil selskabsformen kunne afværge personlig gæld, hvis lånet ikke kan betales tilbage.

Kriminaliteten rammer långiverne. Selskabets levetid vil typisk være ganske kort, da kreditorerne vil kræve betaling. Er der tale om fejloplysninger i håbet om at vinde tid til at vende en uheldig udvikling, er det dog muligt, at selskabet kan fortsætte i længere tid.

Revisionshandlinger

Revisor vil typisk ikke have kendskab til selve låneoptagelsen, og muligheden for at afsløre denne form for kriminalitet ligger derfor i forbindelse med eventuel forudgående regnskabsmanipulation.

7.8. Sort arbejde

Sort arbejde er en form for økonomisk kriminalitet og skattesvig, hvor et selskab udbetaler løn til medarbejdere, men ikke afregner a-skat, pension, feriepenge m.m. Da der normalt heller ikke afregnes moms, er der tale om grove overtrædelser af skattelovgivningen.

Selskabet har en reel drift og er ofte en servicevirksomhed. Den sortansatte arbejdskraft vil ud over skattesvig også ofte begå socialt bedrageri ved samtidig at modtage ydelser, som de pågældende personer ikke er berettiget til, når de er i arbejde.

Aflønningen af disse ansatte kan enten ske med midler, som er registreret i selskabet, eller – hvad der er det langt mest almindelige – med midler, som ikke er registreret i selskabet. Typisk bliver en række kundebetalingen ikke registreret som indtægter i selskabet, men holdes helt ude af selskabets bogholderi.

Brug af sort arbejdskraft er ikke specielt knyttet til drift af erhvervsmæssig aktivitet i selskabsform, men foregår ligeså godt i personligt ejede virksomheder.

Kriminaliteten rammer ToldSkat og kan presse de lovlige leverandører på markedet via dumping priser. Der er ingen indikationer af, at disse selskaber vil have en kort levetid, og det antages derfor, at selskaber, der anvender sort arbejdskraft, typisk kan bestå i flere år.

Revisionshandlinger

Virksomheden betaler typisk den sorte arbejdskraft med likvide midler, der ikke er indregnet som indtægter i regnskabet. Det er derfor ikke sandsynligt, at revisor via analyser af lønomkostninger og omsætning vil kunne konstatere, at selskabet anvender sort arbejdskraft og hverken afregner a-skat eller moms.

Der kan dog være en mulighed for, at revisor gennem regnskabsanalyser vil kunne få mistanke om sort arbejde, fx gennem analyser af forholdet mellem omsætning og indkøb til varelager. Sandsynligheden for, at revisor i forbindelse med den almindelige revision kan afsløre sort arbejde, synes dog ikke særlig stor.

Langt mere effektivt til afsløring af sort arbejde forekommer ToldSkats, Arbejdsdirektoratets og politiets fælles aktioner og regeringens Fair Play-kampagne.

7.9. Falske lønsedler

Selskabet udsteder falske lønsedler til personer, som ikke er ansat, så disse personer kan anvende lønsedlerne til uberettiget at opnå sociale ydelser. Der er tale om ydelser, som kræver, at ansøgeren kan dokumentere en vis indtægt i en periode. Selskabet indberetter og indbetaler ikke den A-skat, som er anført på lønsedlerne, og lønsedlerne holdes typisk ude af bogholderiet. Den anførte løn udbetales ikke, da interessen alene ligger i at have et dokument, der dokumenterer et arbejdsforhold og en vis indtægt.

Kriminaliteten er ikke specielt knyttet til virksomheder i selskabsform og medfører ikke i sig selv en kort levetid for selskabet.

Kriminaliteten rammer A-kasser og kommunale og statslige midler afsat til sociale ydelser.

Revisionshandlinger

Da falske lønsedler typisk ikke bogføres, vil revisor ikke via sin revision af lønninger få kendskab hertil.

7.10. Momskarrusel

Momskaruseller etableres ved, at selskabet køber varer momsfrit i et andet EU-land og typisk betaler kontant. Varerne sælges kontant til underpris i Danmark, men med moms. Selskabet afregner ikke den indkrævede moms til rette myndighed, som kan være enten skattemyndigheder i Danmark eller i udlandet, alt efter hvor momspligten er indtrådt.

Kriminaliteten rammer primært ToldSkat. Et selskab, der driver momskarrusel, har typisk en meget kort levetid på et par uger, svarende til den tid det tager at bestille varerne, få de bestilte varer leveret og modtage betaling herfor fra kunderne. Herefter forsvinder ledelsen med de modtagne indbetalinger fra kunder og undlader at afregne for moms.

Kriminaliteten kan også begås uden for selskaber, men selskabsformens begrænsede hæftelse betyder som udgangspunkt, at selskabets ejere ikke hæfter personligt for ikke-afregnet moms. Medmindre – naturligvis – det kriminelle forhold afsløres, og gerningsmændene identificeres.

Revisionshandlinger

Selskabets korte levetid medfører, at revisor typisk ikke gennemfører en revision. Skulle et selskab udarbejde en årsrapport, ville revisor nemt kunne afsløre momskarusellen ved at undersøge, om selskabet har afregnet for den opkrævede moms. Det vil dog være sjældent, at revisor får lejlighed hertil.

7.11. Hæleri

Ved hæleri forstås, at selskabet køber varer, som stammer fra kriminalitet, eksempelvis fra tyveri. Selskabet vil ofte videresælge varerne.

Kriminaliteten er ikke specielt knyttet til virksomheder i selskabsform, men kan lige så godt forekomme i personligt ejede virksomheder.

Hæleri gør den forudgående kriminalitet mere profitabel og kan presse de lovlige leverandører på markedet via dumpingpriser.

Revisionshandlinger

Revisor vil i forbindelse med hæleri kunne konstatere, at selskabet har indkøbt varer til en pris, der er væsentligt under markedspris. Revisor kan dog have vanskeligt ved at vurdere, om der er tale om hælerivarer, eller om der er tale om en fordelagtig handel på lovlige vilkår.

I sin revision vil revisor også *stikprøvevis* påse, at indkøbsfakturaer fremstår som reelle varekøb, og at der er beregnet moms af købet, såfremt leverandøren er momsregistreret. Hvis leverandøren ikke er momsregistreret, men varekøbet fremstår som lovligt og hæderligt, vil revisor ikke være forpligtet til at foretage sig yderligere.

Generelt vurderes revisors betydning for opdagelsesrisikoen ved hæleri at være lille, såfremt der er udarbejdet troværdige bilag. Er det ikke tilfældet, og kan selskabet ikke redegøre fyldestgørende for adkomsten til varerne, vil afsløring af hælerivirksomhed eller hælerivarer være mere nærliggende. Forudsat at de pågældende fakturaer indgår i revisors stikprøve.

7.12. Hvidvask

Ved hvidvask af penge anvendes selskabet til at sløre oprindelsen af midler, som stammer fra kriminalitet, ved at skabe indtryk af, at pengene stammer fra lovlige aktiviteter.

Selskaber er mest anvendelige som led i en kæde af transaktioner på tværs af landegrænser. Kendetegnende ved denne kriminalitet kan eksempelvis være pludselige overførsler af relativt store beløb.

Det er dog også en mulighed, at penge placeres i selskabet med det officielle formål at investere dem for indskyderen. En del af det modtagne beløb registreres ikke i virksomheden. Den fulde sum udbetales til investor som følge af en angivelig gunstig investering. Investeringen underbygges i nogle tilfælde ved falske bilag i regnskabsmaterialet.

Kriminaliteten er ikke knyttet til selskaber alene. Tværtimod kan risikoen for beskatning tænkes at gøre hvidvaskere tilbageholdende med at lade pengene dukke op i en virksomheds regnskab. Statsadvokaturen for Særlig Økonomisk Kriminalitet har dog hørt om udenlandske sager, hvor det kriminelle udbytte netop hvidvaskes gennem skattebetalingen.

Revisionshandlinger

Revisor skal i forbindelse med sin revision konstatere, at de i bogføringen anførte midler rent faktisk er til stede i form af en bankkonto eller lignende.

Revisor vil undersøge, om kapitalforhøjelser rent faktisk har medført indbetalinger på selskabets konti. Revisor kan desuden undersøge bevægelser på selskabets bankkonti og søge årsagsforklaringer til usædvanlige posteringer i form af store beløb og udbetalinger til andre lande, herunder til lande som traditionelt har været benyttet i forbindelse med hvidvask.

Revisor kan dog have vanskeligt ved at afsløre hvidvask, idet revisor typisk ikke følger pengestrømme mellem forskellige selskaber og forskellige lande. Normalt undersøger revisor alene forholdene i det reviderede selskab og eventuelt mellem koncernforbundne selskaber. Men revisor har typisk ikke anledning til at undersøge indbetalingernes afsender og udbetalingernes modtager mere grundigt.

Revisors begrænsede betydning for opdagelsesrisikoen understøttes af, at revisorer i 2003 ikke har indberettet nogen forekomster af hvidvask eller finansiering af terrorisme efter hvidvasklovens regler³⁶.

7.13. Toldsvindel

Toldsvindel kan bestå i, at der oplyses urigtigt oprindelsesland, som eksempelvis dokumenteres med falske oprindelsescertifikater.

Svindelen kan også udføres ved, at en sælger uden for EU sender en kunstig lav faktura med varerne, som dermed fortoldes med et for lavt beløb ved indførslen i det første EU-land. Køberen betaler imidlertid et større beløb end angivet på fakturaen, men slipper for en del af tolden.

Kriminaliteten rammer ToldSkat og kan også presse de lovlydige leverandører på markedet via dumpingpriser.

Toldsvindel er ikke særligt knyttet til selskabsformen og behøver ikke medføre en kort levetid for de involverede selskaber.

Revisionshandlinger

Revisor vil næppe kunne afsløre falske oprindelsescertifikater, da det forudsætter kontrol i afsenderlandet.

Derimod vil revisor have større muligheder for via sin stikprøverevision at opdage, hvis der er foretaget en udbetaling for de for lavt fortoldede varer, som ikke svarer til beløbet på fakturaen. Dette forhold vil dog kunne sløres ved falske fakturaer.

7.14. Review som alternativ til revision

Ved revision skal revisors erklæring udtrykke høj grad af sikkerhed for, at regnskabet er uden væsentlig fejlinformation. Ved et review i henhold til revisionsstandard 910 udtrykker erklæringen kun en moderat grad af sikkerhed. Her skal revisor primært gennem forespørgsler til ledelsen og gennem regnskabsmæssige analyser opnå tilstrækkeligt og egnet bevis for at kunne udtrykke moderat grad af sikkerhed i sin erklæring.

Ved review udfører revisor færre handlinger end ved revision. I en undersøgelse af revisorpriser – foretaget af Deloitte for Erhvervs- og Selskabsstyrelsen – har 250

---

³⁶ Kilde: Økonomisk Ugebrev nr. 12, 29. marts 2004, s. 8: "Kun få indberetninger om hvidvask fra revisorer og advokater", der omtaler en undersøgelse fra SØK.

revisorer skønnet, at prisen på et review gennemsnitligt ligger 31 pct. under prisen på lovpligtig revision. Det kan derfor også antages, at timeforbruget til review nogenlunde vil svare til ca. 70 pct. af timeforbruget til revision.

Revisor udfører således ikke følgende handlinger, som normalt udføres ved revision:

- Gennemgang af interne kontroller
- Fysisk kontrol af aktiver
- Inspektion af grundbilag
- Indhentelse af skriftlige erklæringer (bortset fra ledelseserklæring)
- Efterregninger

I det omfang ovenstående *revisions* handlinger er egnede til at afsløre besvigelser i små selskaber, vil opdagelsesrisikoen alt andet lige kunne være mindre, hvis revisor foretager review i stedet for revision. I det omfang de ovennævnte handlinger ikke anses for særligt egnede i jagten på at afsløre økonomisk kriminalitet, synes der imidlertid ikke at være nævneværdig forskel på opdagelsesrisikoen under hhv. revision og review.

Et simpelt forsøg på *regnskabsmanipulation* som fx manglende afskrivninger vil formentlig blive afdækket både ved revision og review, mens mere komplicerede former som manglende eventualforpligtelser vanskeligt kan opdages, uanset om der foretages revision eller review.

Hvis der ses bort fra de mere simple og de mere udspekulerede former for regnskabsmanipulation, findes der en "mellemsgruppe", hvor almindelige revisions handlinger, som normalt ikke finder sted ved et review, kan være velegnede til at afdække manipulationen. Fx vil en fysisk kontrol af aktiver kunne afsløre indregning af fiktive aktiver. En sådan fysisk kontrol af aktiver vil normalt ikke blive foretaget ved review, medmindre revisor via forespørgsler og analyser får mistanke om, at aktiverne ikke eksisterer.

I det omfang revisions handlinger er egnede til at afsløre *misbrug af aktiver*, vil muligheder for en sådan afsløring i de fleste tilfælde være mere begrænsede ved et review, som primært bygger på forespørgsler og analyser. Revisor vil dog modtage en oversigt over væsentlige debitorer og vil derigennem kunne afsløre eventuelle ulovlige aktionærlån.

Ved *kreditkøb uden betalingshensigt* vil selskabet sjældent have en levetid på mere end en regnskabsperiode. Skulle det ske, at selskabet lever længere, er der risiko for, at selskabet går konkurs, og det vil revisor blive opmærksom på ved udførelsen af review. Revisor vil ved review skulle forespørge om alle væsentlige poster i regnskabet. Revisor vil derfor i denne situation skulle forespørge ledelsen om væsentlige kreditorer og vil i denne sammenhæng kunne konstatere, at der er tale om forfaldne poster, som er forholdsvis gamle. I langt de fleste tilfælde vil selskabet dog ikke fortsætte sin drift så længe, at selskabet aflægger en årsrapport. Også ved *momskarruseller* og *optagelse af lån på urigtigt grundlag* vil selskabet normalt have en så kort levetid, at hverken revision eller review når at blive aktuelt.

Ved *sort arbejde* foretages der ikke bogføring af lønudbetalinger og indtægter ved det sorte arbejde, og revisors opdagelsesmuligheder er derfor meget begrænsede. Kun hvis det anvendes i stort omfang, vil revisor muligvis kunne finde en indikation herpå

gennem regnskabsanalyser af fx forholdet mellem indkøb til varelager og omsætning. Disse analyser vil kunne udføres både ved revision og ved review.

Urigtige eller falske lønsedler vil revisor stort set ikke have muligheder for at afsløre ved revision eller review, da de ikke fremgår af selskabets bogføring og regnskab.

Opdagelsesrisikoen ved *hæleri* og *hvidvask* skønnes at være lav ved revision og er selvsagt mindst lige så ringe ved review.

7.15. Sammenfatning

Der vil altid hos nogle være en større tilbøjelighed til at følge reglerne, hvis der udøves en vis kontrol. Selve eksistensen af lovpligtig revision antages derfor at være kriminalitetsforebyggende. Men der foreligger ingen empiriske undersøgelser heraf, og det er derfor uhyre vanskeligt at afgøre, med hvilken styrke forebyggelsen virker.

I større virksomheder kan revisor bidrage til at forebygge medarbejderbesvigelser ved at revidere interne kontroller og ikke mindst påpege svagheder i dem. Det samme gælder for forebyggelse af bedragerier begået af udenforstående. Effektive kontroller er imidlertid vanskelige at etablere i små selskaber med mindre end to medarbejdere i økonomifunktionen.

Forskellige analyser – og ovenstående gennemgang - tyder på, at revisor ikke afslører økonomisk kriminalitet i noget videre omfang. Brydesholtudvalget nævner også KPMG's undersøgelse, der viser, at revisor kun står for 2 pct. af de anmeldte besvigelser i danske selskaber. Specielt hvad angår *ledelsesbesvigelser*, som vi har special fokus på her, forekommer revisors muligheder for afsløring ringe. Ledelsen kan tilsidesætte evt. interne kontroller. Herudover er ledelsesbesvigelser kendetegnet ved, at

- de holdes skjult for revisor
- de ofte foregår i virksomheder med så kort levetid, at revisor ikke når at stifte bekendtskab med selskabet
- transaktioner holdes uden for bogføringen og regnskabet
- de undertiden foregår som pengestrømme mellem virksomheder i forskellige lande, som revisor ingen muligheder har for at overvåge.

I øvrigt afskrækker revisionspligten næppe i særlig grad kriminelle personer fra at anvende selskabsdannelse til kriminelle formål. De kan danne et selskab på 10 minutter og behøver ikke søge momsregistrering. Det kan stort set leve usynligt i op til to år, indtil Erhvervs- og Selskabsstyrelsen sender det til tvangsopløsning, fordi det ikke har indsendt regnskab. Sådanne manøvrer kan ikke forebygges af lovpligtig revision og kan ikke afsløres af revisor, da denne aldrig når at komme i kontakt med selskabet, inden det tvangsopløses

Hans bedste våben i de virksomheder, hvor han enten reviderer eller foretager review, synes at være regnskabsanalyser af forventede sammenhænge. De afslører imidlertid ikke ulovlighederne, men kan skabe mistanke herom.

Kapitel 8. Revisionspligtens betydning for skattekontrollen

Det er skattekontrollens formål at sikre, at selskaber betaler de skatter og afgifter, de skal i henhold til lovgivningen. Kontrollens mål er derfor at opdage og korrigere fejl i selskabernes selvangivelser, afgiftsangivelser og indberetninger. Det gælder såvel bevidste fejl og utilsigtede fejl, der kan skyldes manglende kendskab til de komplicerede skatte- og afgiftslove.

Til selskabernes selvangivelse skal vedlægges enten et årsregnskab, der er udarbejdet efter skattemæssige principper, eller også – hvad der er det almindelige – skal årsrapporten vedlægges, bilagt nødvendige skattemæssige korrektioner og specifikationer. Er der fejl i årsrapporten, kan de forplante sig til selvangivelsen og øvrige angivelser og indberetninger. Skattemyndighederne bliver derfor en af de vigtige interessenter i retvisende årsregnskaber.

De samlede skatter og afgifter udgjorde 682 mia. kr. i 2003. Størstedelen består af moms, afgifter, selskabsskat og kildeskat. Den væsentligste del af disse skatter og afgifter afregnes af selskaber.

Skatteregnskabet er ikke omfattet af revisionspligt, men spørgeskemaundersøgelsen viser, at selskaberne i 66 pct. af tilfældene køber skatteassistance som en del af den ydelsespakke, de normalt køber hos revisor.

8.1. Selskabsligningen

Kommunerne varetager ligningen på statens vegne efter kontrakt med Told- og Skattestyrelsen. ToldSkat varetager ligningen, hvor der ikke er indgået kontrakt med en kommune. Told- og Skattestyrelsen udmelder årligt en selskabsligningsplan, der udstikker retningslinjer for årets ligning. I ligningsplanen angives de ligningsrelevante emner, som de lignende myndigheder skal koncentrere sig om. Forud for ligningsåret beslutes det, hvilke fokusområder der skal være i det enkelte års ligning. Disse fokusområder ændres fra år til år, og der er således ikke nødvendigvis tale om en fuldstændig gennemgang af hele skatteopgørelsen, når et selskab udtages til ligning. Det fremgår af ligningsplanen for 2005, at udvælgelse til kontrol sker ud fra en væsentlighedsbetragtning, så det er selvangivelser med væsentlige fejl, der så vidt muligt udtages til kontrol.

Selskaber med en omsætning over 1,7 mia. kr., finansielle selskaber og kulbrinteskattepligtige selskaber m.v. lignes centralt af Selskabsrevisionsafdelingen i Told- og Skattestyrelsen.

Det samlede antal kontroller i selskaber i kommunerne/regionerne udgjorde i årene 2000-2003 følgende:

Tabel 8.1. Antal kontrollerede selskaber

	2000	2001	2002	2003
Antal selskaber	96.403	105.826	121.269	127.645
Antal kontroller	27.234	28.717	28.738	26.768
Kontroller i pct.	28	27	24	21

Ekstkl. fonde 2000 og 2001

ToldSkat har oplyst, at antallet af kontroller i samme år kan omfatte mere end en kontrol i samme selskab. Når selskabet kontrolleres for tre indkomstår, medregnes tre kontroller det pågældende kontrolår. Ved kontrol af en sambeskatning medregnes alene én kontrol, uanset at flere selskaber er kontrolleret. Kontroller i de største selskaber, der lignedes centralt, indgår ikke i tabel 8.1.

Den faktiske fordeling af antallet af kontroller i B-selskaber og øvrige selskaber svarer nogenlunde til fordelingen af B-selskaber og andre selskaber.

I udvælgelsen af selskaber til kontrol indgår også deres størrelse. Det kan udledes af sammensætningen af honorarerne til de kommuner, der varetager selskabsligningen efter kontrakt med ToldSkat. Ud over et grundtillæg fastsættes honoraret som et beløb på baggrund af antal selskaber i kommunen (vægtet 20 pct.) samt selskabernes lønsom og momsomsætning (vægtet 80 pct.)³⁷. I perioden 1999-2001 var det et resultatkrav, at der skulle kontrolleres, hvad der svarer til mindst 30 pct. af den samlede momsomsætning i virksomhederne³⁸.

Ligningsarbejdet udføres i tre forskellige former for kontrol, hvor der er fastsat detaljerede krav til omfanget og dybden af ligningsarbejdet. Kommunerne skal hvert år opnå et minimum antal kontroller for hver kontrol dybde, og der skal herudover ske en forholdsmæssig fordeling af indsatsen på de 2 pct. største selskaber (målt efter omsætning) og de øvrige 98 pct. af selskaberne.

De tre former for kontrol er følgende:

1. *Ligningsmæssig gennemgang* omfatter kontrol- og ligningshandlinger, som indebærer en skattemæssig stillingtagen til enkeltposter i selvangivelsen/skatte regnskabet uden dyberegående kontrol af det materielle grundlag
2. *Partiel revision* omfatter handlinger, som alene relaterer sig til en eller flere af selvangivelsens/regnskabet hovedposter. For partiel revision er der krav om, at udvalgte områder skal kommenteres, og at fravalgte delposter under hovedområdet skal begrundes.
3. *Revision* omfatter undersøgelser, der under hensyn til væsentlighed og risiko er nødvendige for at opnå en begrundet overbevisning om, at virksomhedens

³⁷ Rigsrevisionens beretning om selskabsligningen, 2002, s. 10

³⁸ Aftale mellem Finansministeriet og Skatteministeriet om resultatkrav for ToldSkat i perioden 1998-2001. Iflg. Rigsrevisionens beretning om selskabsligningen, 2002, tabel 1, var der i perioden en markant overopfyldelse af det opstillede mål, hvilket skyldtes den anvendte opgørelsesmetode, der betød, at flere års omsætning for selskaberne indgik i opgørelsen. Da målet ikke havde en tilstrækkelig styringsmæssig relevans, er det ikke medtaget i de nye kontrakter med kommunerne.

vare- og pengestrømme er korrekt registreret. Det vil sige, at samtlige hovedområder bliver vurderet og kommenteret.

Omfanget af kontrolhandlinger øges ved partiel revision i forhold til en ligningsmæssig gennemgang, ligesom omfanget af kontrolhandlinger ved revision er større end ved de to andre kategorier.

For perioden 2000-2003 fordeltes de tre kontrolformer således på selskaber:

Tabel 8.2. Antal kontroller i selskaber, fordelt på kontrolform

	2000	2001	2002	2003
Antal kontroller	27.234	28.717	28.738	26.768
Ligningsmæssig gennemgang, pct.	58	56	58	57
Partiel revision, pct.	35	37	35	36
Revision, pct.	7	7	7	7

I henhold til Personligningsplanen for produktionsåret 2004/2005 sker opgørelsen af indsatsen på basis af et pointsystem, hvor en ligningsmæssig gennemgang tæller 1 point, en partiel revision 3 point og en revision 12 point. Denne vægtning antages også at gælde for selskabsligningen. Hvis denne pointfordeling også kan tages som udtryk for den relative ressourceindsats, kan det beregnes, at 23 pct. af ressourcerne anvendes på ligningsmæssig gennemgang, 43 pct. på partiel revision og 34 pct. på revision.

8.2. Ligning af personligt erhvervsdrivende

Selskabsligningsplanen vedrører kun selskaber, dvs. primært aktie- og anpartsselskaber. Personligt erhvervsdrivende lignedes i medfør af personligningsplanen, som hvert år vedtages af Ligningsrådet. Ligningsplanen har i flere år fastsat, at der mindst skal gennemføres et antal kontroller svarende til 33 pct. af mandtallet med en fordeling heraf på kontrolprocesserne for ligningsmæssig gennemgang, partiel revision og revision på henholdsvis 70, 26 og 4 pct

8.3. Arbejdsgiverkontrol

Arbejdsgiverkontrollen varetages af ToldSkat og skal sikre en korrekt indeholdelse, afregning og indberetning af A-skat og arbejdsmarkedsbidrag m.v. Virksomheder med ansatte, såvel selskaber som personligt ejede, har pligt til at indeholde A-skat og arbejdsmarkedsbidrag fra de ansattes lønudbetalinger og skal efterfølgende afregne med skattemyndighederne. Told- og skatteregionerne kontrollerer ved arbejdsgiverkontrollen, om virksomhederne overholder disse forpligtelser, og om oplysningerne er i overensstemmelse med de faktisk udøvede aktiviteter. En overholdelse af disse forpligtelser er en forudsætning for, at skattemyndigheder og lønmodtagere kan have tillid til de fortrykte selvangivelser.

Imidlertid har lønmodtagerne et incitament til at kontrollere, at de får udbetalt mindst den korrekte løn, og at der afsættes korrekte beløb til pension. Samtidig synes virksomhederne ikke at have interesse i forkerte lønindberetninger, når bortses fra

anvendelsen af sort arbejdskraft eller lønydelser ”under bordet”, som kræver en fælles aftale mellem arbejdsgiver og lønmodtager om at snyde.

Da lønadministration er en kompliceret affære, har en meget stor del af virksomhederne outsourcet deres lønbogholderi. Iflg. administrerende direktør i Multidata, Helge Kaltoft, har 9 ud af 10 virksomheder med ansatte lagt deres lønadministration ud til serviceleverandører³⁹. Lønberegningen, afregningen og indberetningen afvikles på bureauets lønsystem på grundlag af de data, virksomheden leverer.

Man skal herudover bide mærke i, at 20 pct. af driftsselskaberne og 84 pct. af holdingselskaberne i regnskabsklasse B slet ikke har ansatte og dermed heller ingen indberetninger.

Ifølge Statistisk Årbog 2003⁴⁰ er 69 pct. af alle fuldtidsansatte ansat i virksomheder med 50 ansatte eller flere, dvs. i virksomheder der er større end B-virksomhederne. 79 pct. af alle fuldtidsansatte er ansat i virksomheder med 20 ansatte eller flere, og heriblandt er kun ganske få B-virksomheder. Ved udvælgelsen af virksomheder til den udgående arbejdsgiverkontrol synes der ikke at blive lagt vægt på, om virksomheden har et revideret årsregnskab.⁴¹

8.4. Kontrol af moms og afgifter

Ud over ligningskontrol og arbejdsgiverkontrol får virksomhederne løbende besøg af ToldSkat i forbindelse med moms- og afgiftskontrol. Moms- og afgiftskontrollen fokuserer dog på moms- og afgiftsposter og ikke på skatteregnskab og selvangivelse.

8.5. Selskabernes anvendelse af revisor

Selv om revisionspligten afskaffes – eller evt. erstattes af et krav om review – forventes langt de fleste selskaber dog fortsat at anvende revisor såvel til udarbejdelsen af årsrapporten og til skattemæssig assistance.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at kun 10 pct. af selskaberne ikke anvender revisor til andet end lovpligtig revision. 83 pct. af selskaberne anvender revisor til opstilling af regnskabet og 66 pct. til skattemæssig assistance. Hertil kommer, at kun 11 pct. af virksomhederne forudsiger, at de helt vil undlade revisorkontrol i form af revision eller en mindre omfattende kontrol, hvis revision ikke længere er lovpligtig⁴².

Disse tal understøttes af Håndværksrådets undersøgelse blandt sine medlemsvirksomheder om deres brug af revisor, jf. nedenstående tabel⁴³.

---

³⁹ Erhvervsbladet d. 4. november 2004

⁴⁰ Tabel 263: Fuldtidsansatte fordelt efter firmaernes størrelse og branche.

⁴¹ Hvorvidt virksomhedens årsregnskab er revideret eller ej, omtales ikke af Rigsrevisionen i omtalen af kontrolstrategien i Rigsrevisionens beretning om ToldSkats arbejdsgiverkontrol, december 1997.

⁴² Jf tabel 11.6

⁴³ Håndværksrådet, 1999, tabel 6.1

Tabel 8.3. Kerneydelser som virksomhederne modtager af deres revisor

	A/S + ApS pct.	Under virksomheds- skatteordningen pct.	Uden for virksomhedsskatte- ordningen pct.	Alle virksomheder pct.
Udarbejdelse af årsregnskab	97	95	97	96
Skatteberegning for virksomheder	93	89	82	89
Personlig selvangivelse	76	94	94	86
Om konkrete skatteforhold	80	79	74	78
Revision/revisorspøtning	99	71	74	81

Undersøgelsen viser, at der ikke er den helt store forskel i brugen af revisor i selskaber med revisionspligt og i personligt ejede virksomheder uden revisionspligt. Og selvom en undersøgelse blandt medlemsvirksomheder ikke nødvendigvis er repræsentativ for hele virksomhedspopulationen, lader undersøgelsen ingen tvivl tilbage om, at de fleste selskaber fortsat vil anvende revisor til at udarbejde regnskabet og foretage skatteberegningen, hvis revisionspligten afskaffes.

8.5. Skattemyndighedernes kontrolstrategi og noget for noget

ToldSkat har udarbejdet en ny service- og kontrolstrategi, der under et benævnes indsatsstrategien. Strategien tager udgangspunkt i den opfattelse, at langt de fleste virksomheder og borgere ønsker at overholde reglerne. Det betyder, at service og vejledning karakteriserer indsatsen i forhold til de virksomheder og borgere, som ønsker at overholde reglerne, mens kontrol og sanktioner karakteriserer indsatsen i forhold til dem, der ikke vil overholde reglerne.

Med kontrolstrategien foretages der en omprioritering af indsatsen, så virksomheder, som har viljen til og gør en indsats for at overholde reglerne – de såkaldte medspillere – ikke skal kontrolleres i samme omfang som dem, der helt bevidst undlader at betale deres bidrag til samfundsøkonomien – de såkaldte modspillere.

Målet med strategien er at øge antallet af virksomheder, som af sig selv overholder reglerne, og som oplever skattemyndighedernes indsats som servicepræget, effektiv og retssikker. Hvor fokus i dag er på antal gennemførte kontroller og størrelsen af beløbsændringer, vil fokus fremover være på størst mulig overholdelse af skatte- og afgiftslovgivningen. ToldSkats kontrol af modspillere vil derfor indgå med større vægt end kontrol af medspillere, ligesom der opstilles særskilte mål for serviceindsatsen..

Fra 2005 er service- og kontrolstrategien udmøntet og samlet i én fælles indsatsstrategi med tilhørende mål og målinger for indsatsen efter drøftelser med Finansministeriet.⁴⁴

Service- og kontrolstrategien skal ses som en del af regeringens *noget for noget*-strategi. Et andet eksempel herpå er regeringens initiativ om, at erhvervsdrivende, som ikke har orden i regnskaberne, selv skal betale for at få en revisor til at udarbejde et forsvarligt bogførings- og regnskabsmateriale⁴⁵. Dette initiativ vil kunne udstrækkes til selskaber, hvor regnskabsgrundlaget er mangelfuldt eller ikke eksisterende. I overensstemmelse med *noget for noget*-tankegangen skal virksomheden selv betale for arbejdet.

ToldSkats kontrolarbejde er generelt tilrettelagt efter risiko og væsentlighed. Ved tilrettelæggelse af kontrolarbejdet indgår det som en væsentlig risikofaktor, i hvilken stand regnskabet er, om det er revideret, og i hvilket omfang virksomheden i øvrigt anvender revisorbistand. Kontrolarbejdet bliver mere omfattende, i det omfang der ikke kan bygges videre på revisors arbejde. Ved en afskaffelse af revisionspligten er det som ovenfor nævnt forventningen, at langt de fleste selskaber vil fortsætte med at benytte sig af revisors bistand.

8.6. Opsummering

Skattemyndighederne har en naturlig og legitim interesse i, at selskabernes selvangivelser og skatteregnskaber er korrekte, så selskaberne kommer til at betale den skat, de skal i henhold til loven.

Både selskaber og personligt ejede virksomheder anvender i meget stort omfang revisor til udarbejdelse af årsregnskaber og skatteberegninger. En afskaffelse af revisionspligten synes derfor kun i begrænset omfang at kunne få betydning for kvaliteten af selvangivelserne. Skattemyndighederne vil dog ved kontrollen kunne tage udgangspunkt i, om virksomheden er revideret eller i øvrigt har anvendt revisorbistand.

Hvad angår virksomhedernes indberetninger om indeholdt A-skat og arbejdsmarkedsbidrag, har selskaberne normalt ingen interesse i at indberette forkert. Det understøttes af, at omkring 90 pct. af alle virksomheder med ansatte har valgt at lægge deres lønadministration ud til professionelle serviceleverandører. Hertil kommer, at ca. 60 pct. af alle aktie- og anpartsselskaber ikke har ansatte.

ToldSkat tager i sin service- og kontrolstrategi selv udgangspunkt i, at langt de fleste virksomheder ønsker at overholde reglerne. I overensstemmelse med regeringens *noget for noget*-strategi ønsker ToldSkat at målrette kontrollen mod de virksomheder, der helt bevidst undlader at betale deres bidrag til samfundsøkonomien. Hertil kommer, at ToldSkat som led i regeringens *Fair play*-initiativer forventes at få hjemmel til at pålægge virksomheder at betale en revisor til at udarbejde et forsvarligt bogførings- og regnskabsmateriale, hvis de ikke har orden i regnskaberne. Man kunne

---

⁴⁴ ToldSkats årsrapport 2003

⁴⁵ Regeringen, oktober 2004: Fairplay – fokus på holdninger, jf. også L 129, der er 1. behandlet d. 7. december 2004.

overveje at udvide denne hjemmel til at kræve revisorkontrol af et selskab, hvis de har en begrundet mistanke om, at årsrapporten og selvangivelsen ikke er pålidelig.

Dermed lægges byrden på de selskaber, der ikke vil. De få brodne kar blandt selskaberne bør derimod ikke kunne begrunde et offentligt krav om revisionspligt, som koster danske B-virksomheder 1,7 mia. kr.

Kapitel 9. Revisionspligtens betydning for ejere og investorer

At erhvervsvirksomhed kan drives i selskabsform, giver virksomheder mulighed for at udvikle sig på baggrund af et betydeligt større finansieringsgrundlag, end hvis de kun kunne drives i personligt regi. Hvor der er spredning i ejerkredsen, har det på den anden side også medført en større distance mellem ejerne og driften af virksomheden. I selskaber, hvor en kreds af personer (ejerne) overlader kontrollen med aktiver til en anden kreds af personer (ledelsen) og dermed delegerer beslutningskompetence om anvendelsen af disse aktiver, ligger der potentielt set en interessekonflikt mellem ejere og ledelse. Ejerne har interesse i, at regnskabet ikke indeholder væsentlige fejl. Ledelsen, der medvirker i udarbejdelsen af regnskabet, kan i visse situationer tænkes at have et incitament til, at ikke hele sandheden om selskabets situation kommer til investorenes kendskab.

Revisor har da også historisk set primært været betragtet som ejernes vagthund, og revisors arbejde har dermed historisk haft en funktion som aktionærbeskyttelse.

Opfattelsen af revisor som garant for ejernes adgang til retvisende regnskabsmateriale fra selskabet giver mening i selskaber, hvor ejerkreds og selskabsledelse er adskilt. Imidlertid har selskabsformerne også vist sig attraktive for virksomhedsejere, som selv ønsker at drive deres forretning uden fremmed selskabskapital. Og det er det, der karakteriserer det typiske B-selskab. Således viser spørgeskemaundersøgelsen, at 64 pct. af selskaberne er helt eller delvist familieejede, jf. nedenstående tabel.

Tabel 9.1. B-selskaber i familieeje

Er selskabet familieejet?	drifts- selskab - pct. -	holding- selskab - pct. -	Alle B- selskaber - pct. -
Ja	58	63	60
Delvist	6	2	4
Nej	37	35	36
Total	100	100	100

N=538 for driftsselskaber og 97 for holdingselskaber. Ekskl. uoplyst.

Spørgeskemaundersøgelsen viser også, at 64 pct. af selskaberne i regnskabsklasse B kun har én aktionær eller anpartshaver, som typisk selv deltager i den daglige drift og forestår de økonomiske og regnskabsmæssige opgaver i virksomheden, jf. tabel 9.2.

Table 9.2. Owners in companies

Selskabernes ejerskab og drift:							
		Ingen	1	2	3 eller flere		Total
1. Hvor mange aktionærer/anpartshavere har virksomheden?							
	pct.	0	64	21	16		100 pct.
2. Hvor mange aktionærer/anpartshavere deltager i den daglige drift af virksomheden?							
	pct.	23	59	14	3		100 pct.
3. Hvor mange aktionærer/anpartshavere beskæftiger sig med økonomiske og regnskabsmæssige opgaver i selskabet?							
	pct.	23	69	7	1		100 pct.
4. Hvor mange medarbejdere, udover aktionærer/anpartshavere, beskæftiger sig med økonomiske og regnskabsmæssige opgaver?							
	pct.	57	33	7	3		100 pct.

N = 614-629. Vægtet for den relative andel af drifts- og holdingselskaber

Umiddelbart synes ejerne at være de vigtigste brugere af årsrapporten, fordi de herigennem kan udøve kontrol med ledelsen. Men da ejerne typisk er involveret i den daglige drift og har adgang til interne oplysninger, forekommer deres nytte af den lovpligtige revision mere begrænset.

Virksomhederne ser dog selv mange fordele ved revision⁴⁶. 22 pct. af selskaberne erklærer sig helt enige og 36 pct. enige i, at revision øger aktionærernes/anpartshavernes tillid til regnskabet for deres virksomhed. Alligevel kan det næppe være et samfundsanliggende at lovfæste revision af hensyn til en ejerkreds i B-selskaberne, som stort set er sammenfaldende med den daglige ledelse. Virksomhedsejerne – og dermed altså typisk også virksomhedsledelsen – må være de bedst egnede til at afgøre, om fordelene ved revision opvejer ulemperne.

Ejerandele af selskaber i regnskabsklasse B er heller ikke genstand for omsætning i større omfang. Selskaberne er ikke investeringsobjekter i en grad, der medfører at regnskaberne har betydning for småsparere eller institutionelle investorer. I det omfang en ny investor skal optages i ejerkredsen, vil han eller hun formentlig indhente oplysninger hos selskabet og vil kunne betinge sig en revision af regnskaberne forud for sin deltagelse. Under alle omstændigheder vil den potentielle investor formentlig være interesseret i betydeligt mere ajourført materiale end den senest reviderede årsrapport, der kan være op mod to år gammel. Ved handel med anparter/aktier i små selskaber vil der nok ofte være tale om, at investor køber hele virksomheden – og ikke en ejerandel.

Som reglerne i selskabslovgivningen er i dag, vil generalforsamlingen med almindeligt flertal kunne vedtage, at der skal foretages revision, selv om den lovpligtige revision bliver gjort frivillig.

⁴⁶ Deres syn på revision gennemgås nærmere i kapitel 11

Imidlertid er der blandt selskaberne i regnskabsklasse B 23 pct., hvor ejerne ikke deltager i driften, og i 37 pct. af selskaberne deltager kun nogle af ejerne i driften⁴⁷. Det kunne derfor overvejes, om der ved en lempelse af revisionspligten er behov for at indsætte en minoritetsbeskyttelse i selskabslovgivningen, hvorefter aktionærer/anpartshavere med rådighed over fx 10 pct. af selskabskapitalen kan foranledige årsrapporten revideret. Det vil samtidig ligge i pæn forlængelse af bestemmelsen i aktieselskabsloven om, at en minoritet på 10 pct. af aktiekapitalen kan kræve, at der udnævnes en såkaldt minoritetsrevisor udover den almindeligt generalforsamlingsvalgte revisor. Med en sådan bestemmelse bibeholdes ejernes muligheder for kontrol med ledelsen, hvad enten ledelsen er en majoritetsaktionær i selskabet eller er helt forskellig fra ejerne.

Bestemmelsen kan enten udformes, så ejere med rådighed over 10 pct. af kapitalen kan kræve revision. Eller den kan udformes, så ejere med rådighed over mindst 90 pct. af selskabskapitalen positivt skal beslutte, at årsrapporten ikke skal revideres.

I England, hvor grænsen for revisionspligt er hævet til det maksimale for EU, kan aktionærer, der ejer mindst 10 pct. af aktiekapitalen i et selskab, kræve regnskabet revideret. En tilsvarende minoritetsbeskyttelse gælder i Irland, mens minoritetsbeskyttelsen i Spanien går helt ned til 5 pct. af selskabskapitalen.

9.1. Opsummering

Selskabers ejere har traditionelt været betragtet som de vigtigste interessenter i et revideret årsregnskab. Revisionen har været betragtet som ejernes garanti for et retvisende regnskab. Imidlertid falder den oprindelige begrundelse for revisionspligten for B-virksomheder væk, fordi det kun er i et fåtal af dem, at der ikke er sammenfald mellem ejere og ledelse.

Et lovmæssigt krav til revision kan derfor ikke begrundes i hensynet til ejerne af B-selskaberne. Ejere af virksomhederne – og dermed altså også virksomhedsledelsen – må være de bedst egnede til at afgøre, om fordelene ved revision opvejer ulemperne.

Derimod kunne det overvejes at indføre en minoritetsbeskyttelse i de få selskaber, hvor der deltager aktionærer, som ikke samtidig deltager i virksomhedens daglige drift og dermed har adgang til internt materiale. Minoritetsbeskyttelsen kan enten udformes, så ejere, der råder over fx 10 pct. af selskabskapitalen, kan kræve ekstern revision. Eller den kan udformes, så ejere, der råder over fx 90 pct. af selskabskapitalen, kan beslutte, at årsrapporten ikke skal revideres.

---

⁴⁷ Beregninger foretaget på grundlag af spørgeskemaundersøgelsen. For driftsselskaberne alene gælder, at kun i 12 pct. af tilfældene deltager ejerne ikke i driften, og i 28 pct. af tilfældene deltager kun nogle af ejerne.

Kapitel 10. Revisionspligtens betydning for kreditorer

10.1. Banker

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at ca. halvdelen af selskaberne er eksternt medfinansieret ved banklån. Som det fremgår af tabel 10.1., har de større af selskaberne i højere grad optaget banklån:

Tabel 10.1. Bankfinansiering og personlig sikkerhedsstillelse

Omsætning	Andel i pct. af B-selskaber med banklån	Andel i pct., der har stillet personlig kaution
Holdingselskaber m.v.	31	76
< 0,5 mio. kr.	37	69
0,5-1,9 mio. kr.	56	71
2-4,9 mio. kr.	65	75
5-11,9 mio. kr.	66	70
12-24,9 mio. kr.	69	47
25 mio. kr. eller mere	69	38
Uoplyst	67	57
B-selskaber i alt	48	67

Undersøgelsen viser også, at ejerne i 67 pct. af de selskaber, der har lånt penge i banken, har stillet personlig sikkerhed for lånet. Igen synes størrelsen at spille en rolle. 44 pct. af de selskaber med en omsætning på over 12 mio. kr., der har optaget banklån, har stillet personlig sikkerhed, mens det gælder for 73 pct. af de selskaber, der har en omsætning på under 12 mio. kr.

Spørgsmålet er nu, hvor stor vægt der i en kreditgivningssituation lægges på et *revideret* årsregnskab. I spørgeskemaundersøgelsen blev virksomhederne bedt om at forholde sig til udsagnet: "Revision øger min virksomheds kreditværdighed over for banker og långivere." Heri erklærede 25 pct. af selskaberne sig helt enige og 39 pct. enige. Igen er der en tendens til, at jo større selskabet er, i jo højere grad erklærer selskaberne sig enige. Det svarer nogenlunde til de engelske erfaringer, hvor 48 pct. af de små selskaber mener, at revision giver sikkerhed for banker og andre långivere.⁴⁸ Yderligere forventer 56 pct. af de danske selskaber, at banken vil kræve et revideret regnskab, også selv om revisionspligten gøres frivillig.

Men hvad siger bankerne selv? I forbindelse med denne analyse har Erhvervs- og Selskabsstyrelsen fået Rambøll Management til at interviewe fire banker, en landsdækkende bank og tre lokalbanker.

⁴⁸ Collis, *Director's Views on Exemption from Statutory Audit*. s. 23

Overordnet set skelner ingen af bankerne mellem selskaber og personligt ejede virksomheder i deres kreditvurdering⁴⁹. De kræver ofte personlig sikkerhedsstillelse især for de mindre selskaber, på samme måde som de gør for långivning til personligt ejede virksomheder. Ingen af bankerne angiver en forskellig praksis i forhold til virksomhedsformen. I øvrigt angiver tre af bankerne, at andelen af lån uden sikkerhedsstillelse er stigende som følge af en skærpet konkurrence.

Det vigtigste i alle bankers kreditvurdering er deres kendskab til kunden, men årsregnskabet indgår også som et vigtigt element. Tre af bankerne lægger vægt på, at et selskabs regnskab er revideret, men ingen af dem kræver i almindelighed, at personligt ejede virksomheders regnskaber er revideret.

De lægger større vægt på, at årsregnskaberne er *udarbejdet* af en revisor. Det samme gælder perioderegnskaber og drifts- og likviditetsbudgetter. Disse materialer er mere aktuelle end årsregnskaber, der kan være op til to år gamle, og som må være nok så væsentlige til at vurdere forretningsrisikoen og dermed selskabets tilbagebetalingsevne.

Hvis der ikke var noget lovkrav om revision for B-virksomheder, ville to af bankerne generelt ikke kræve et revideret regnskab, mens de to andre som udgangspunkt fortsat ville gøre det. Den ene af de to sidste banker ville dog oftere kunne acceptere et urevideret regnskab, hvis det i øvrigt var udarbejdet af en revisor, og begge forventer, at spørgsmålet om revision vil blive en konkurrenceparameter på kreditmarkedet.

Overordnet er det vurderingen af de fire bankinterview, at de i varierende omfang lægger vægt på, at regnskaber er reviderede. For en långiver er det naturligvis altid rart at få følelsen af en ekstra sikkerhed, når denne sikkerhed er gratis for långiver. Da bankerne tilsyneladende ikke finder en sådan revision nødvendig i forbindelse med långivning til personligt ejede virksomheder, er det vanskeligt at undgå det indtryk, at revisionspligten er "rar" at have, men ikke nogen nødvendighed.

I revisionsteorien er det antaget, at der er en større risiko for en kreditor ved udlån til et selskab med begrænset hæftelse end til en virksomhed, hvor ejeren hæfter personligt. Men den udstrakte brug af personlig sikkerhedsstillelse i forbindelse med lån til små selskaber gør den begrænsede hæftelse i små selskaber illusorisk. Begrundelsen for lovpligtig revision synes i denne sammenhæng ikke at være stærkere end et tilsvarende krav til personligt ejede virksomheder. Normalt vil den kreditgivende bank have et helkundeforhold til selskabet og dets ejer og kan dermed løbende følge selskabets økonomiske transaktioner.

Hvis markedssituationen tillader det, har bankerne som vigtige partnere enten mulighed for at øge kreditomkostningerne eller for at forlange revision som en forudsætning for långivning - en mulighed de formentlig kun i begrænset grad vil benytte sig af.

Det må på den baggrund anses for usandsynligt, at bankerne i udstrakt grad vil lide skade ved en afskaffelse af revisionspligten. Man kan derfor stille spørgsmålstegn ved, om det er en offentlig opgave at pålægge små selskaber en revisionspligt af

---

⁴⁹ Det bekræftes af Håndværksrådets undersøgelse fra 2003: "Dyrt for mindre virksomheder at være bankkunde". 20 erhvervs konsulenter fra banker over hele landet blev interviewet og skulle blandt 12 muligheder vælge de fem, de lagde mest vægt på i en forhandlingsituation. Ingen af dem lagde vægt på virksomhedens ejerform.

hensyn til banker og andre långivere, der som vigtige partnere for små selskaber selv kan stille de krav, de mener bør opfyldes som en forudsætning for kreditter.

Hertil kommer, at bankerne i løbet af de kommende år formentlig bliver underlagt nye EU-regler, de såkaldte Basel II-regler, som tvinger banksektoren til at skelne noget skarpere mellem gode og dårlige kunder. Det hele udspringer af, at bankernes kapitalbindingsregler bliver lempet betydeligt. Hvor det i dag er et krav, at bankerne sætter 8 øre til side, hver gang de udlåner en krone, bliver det i fremtiden op til bankerne selv at vurdere risikoen på hver enkelt låntager og sætte den fornødne kapital til side. Dermed stilles der langt større krav til bankernes interne risikostyring. Iflg. statsautoriseret revisor Anders Bisgaard⁵⁰ er der en tendens til, at årsregnskaberne får mindre og mindre betydning ved kreditgivning. Bankerne er mere interesseret i at høre om forventninger til fremtiden og strategiske beslutninger. Og med de nye regler for banksektoren, vil tendensen forstærkes yderligere.

10.2. Leverandører

Selskaber har leverandører og er selv leverandører. Leverandører leverer ofte varer og tjenesteydelser med kortfristet kredit, og det er selvfølgelig vigtigt for dem, at de får deres penge hjem. Samtidig vil de ofte ikke have så stærk en stilling på markedet, som fx bankerne har.

Revisionspligten kan have en vis betydning for den tillid, virksomhederne har ved samhandel med hinanden. I de nordiske lande er der en lang tradition for revision af alle selskaber. Dog er ca. 65 pct. af de små selskaber i Finland undtaget fra lovpligtig revision og kan nøjes med en såkaldt lægmandsrevisor. I det omfang, denne tillid betyder noget for samhandelen, er det dog kun blandt selskaber, der udgør ca. 1/3 af det samlede antal virksomheder i Danmark.

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at 14 pct. af selskaberne er helt enige og 31 pct. enige i, at revision øger leverandørers tillid til deres virksomhed. Selvom tilslutningen til udsagnet ikke forekommer markant, er der dog en pæn forskel på de mindre og de større B-selskaber. For selskaber med en omsætning på under 12 mio. kr. er 14 pct. helt enige og 29 pct. enige, mens de tilsvarende tal for selskaber med en omsætning på over 12 mio. kr. er 15 og 52 pct.

Samtidig mener kun 15 pct. af selskaberne, at deres leverandører vil stille krav om et revideret regnskab, hvis revisionspligten gøres frivillig.

Undersøgelsen viser også, at 47 pct. af selskaberne undertiden indhenter regnskabsoplysninger om deres samhandelspartnere. 19 pct. erklærer sig helt enige og 35 pct. enige i, at revision øger deres tillid til dem, de handler med. Igen især de større af selskaberne, som både har flere leverandører og kunder end de mindre selskaber.

Efterspørgslen efter især de mindre B-selskabers regnskaber synes forholdsvis begrænset, og kun få selskaber forventer, at deres leverandører vil kræve et revideret regnskab, selvom revisionspligten gøres frivillig.

---

⁵⁰ Erhvervsbladet d. 25. november 2004

Hensynet til leverandørerne synes derfor ikke at kunne begrunde en revisionspligt for B-selskaberne, der koster dem 1,7 mia. kr. årligt.

10.3. Opsummering

Den udstrakte brug af personlig sikkerhedsstillelse ved banklån – som ca. halvdelen af de små selskaber ikke gør brug af - gør den begrænsede hæftelse i små selskaber illusorisk. Bankerne synes da heller ikke i deres kreditvurderinger at skelne mellem selskaber og personligt ejede virksomheder, idet kendskabet til kunden er langt den vigtigste faktor i kreditvurderingen.

Leverandørers efterspørgsel efter regnskaber – og revision – forekommer begrænset.

Det synes på den baggrund ikke at være en offentlig opgave at pålægge B-virksomheder en revisionspligt af hensyn til kreditorer.

Kapitel 11. Revisionspligtens betydning for selskaberne

De foregående kapitler i denne rapport har omhandlet forskellige interessenters større eller mindre nytte af revisionspligten.

Selskaberne kan naturligvis også drage nytte af revisionen. Men de betaler også de samlede omkostninger ved revisionspligten. For dem bliver afvejningen mellem nytte og omkostninger derfor ekstra interessant. For alle andre interessenter er revisionen et gratis gode, som det ikke er givet, at de er villige til at betale for.

Denne afvejning og selskabernes betalingsvilje er emnet for dette afsnit.

11.1. Spørgeskemaundersøgelse

I forbindelse med analysen af fordele og ulemper ved lovpligtig revision og dens alternativer har Erhvervs- og Selskabsstyrelsen fået Rambøll Management til at gennemføre en spørgeskemaundersøgelse blandt B-virksomheder. I dette afsnit trækkes nogle af de vigtigste resultater frem, for så vidt angår selskabernes holdninger til lovpligtig revision og dens alternativer.

Spørgeskemaundersøgelsen er besvaret af 655 B-virksomheder, hvoraf 101 selskaber er holdingselskaber uden selvstændig driftsaktivitet. Tidligere undersøgelser har vist, at kun ca. 60 pct. af aktie- og anpartsselskaberne udøver egentlig driftsaktivitet, mens de øvrige 40 pct. af virksomhederne er selskaber uden selvstændig driftsaktivitet, dvs. holdingselskaber og tomme selskaber, komplementar-anpartsselskaber samt selskaber med en meget begrænset udlejningsaktivitet⁵¹.

11.2. Fordele og ulemper ved revision

Med henblik på at afdække selskabernes holdninger til revisionens betydning for selskaberne er de blevet bedt om at angive deres grad af enighed eller uenighed med en række udsagn. I tabel 11.1. er angivet deres større eller mindre enighed med otte udsagn, der tillægger revision en positiv værdi.

---

⁵¹ AMVAB på årsregnskabsloven og Deloitte om revisionshonorarer, begge januar 2004.

Tabel 11.1. Selskabernes opfattelse af revision. Procentvis fordeling vægtet for drifts- og holdingselskabers relative andel.

	Helt enig	Enig	Uenig	Helt uenig	Ved ikke/ikke relevant
Revision giver mig og min virksomhed en værdifuld kontrol af regnskabstal og regnskabssystem	24	46	10	8	12
Revision forbedrer troværdigheden af min virksomheds regnskab	33	45	8	3	10
Revision øger kvaliteten af min virksomheds regnskab	24	42	14	8	11
Regnskab øger aktionærer/anpartshaveres tillid til regnskabet for min virksomhed	22	36	11	8	21
Revision øger leverandørers tillid til min virksomhed	14	31	17	9	29
Revision øger min virksomheds kreditværdighed over for banker og långivere	25	39	10	5	20
Et revideret regnskab giver sikkerhed for, at afregningen af skatter og afgifter er korrekt	25	48	14	4	8
Det øger min tillid til dem, jeg handler med, hvis deres regnskab er revideret	19	35	16	7	23

N = 553-554 for driftsselskaber og 101 for holdingselskaber m.fl.

I alle tilfældene er selskaberne langt mere enige end uenige i udsagnene. Mest markant er opbakningen til, at revision øger regnskabets troværdighed. Der er også markant opbakning til, at det giver sikkerhed for, at afregningen af skatter og afgifter er korrekt, at det øger kreditværdigheden over for banker og långivere, og at det giver en værdifuld kontrol af regnskabstal og regnskabssystem.

På nær et enkelt af udsagnene giver selskaber med en omsætning på over 5 mio. kr. udtryk for en højere grad af enighed end selskaber med en omsætning på under 5 mio. kr. Undtagelsen er vurderingen af, at et revideret regnskab giver sikkerhed for, at afregningen af skatter og afgifter er korrekt. Til dette udsagn har store og små selskaber stort set samme vurdering.

Resultaterne er i øvrigt meget parallelle til en tilsvarende engelsk undersøgelse om *Director's Views on Exemption from the Statutory Audit*.⁵²

⁵² Jill Collis, *Director's Views on Exemption from Statutory Audit*, Oktober 2003, tabel 3, side 21.

Selskaberne er også blevet spurgt til deres vurdering af revisionens effekt på økonomisk kriminalitet, jf. tabel 11.2.

Tabel 11.2. Revisionens effekt på økonomisk kriminalitet. Selskabernes opfattelser. Vægtet procentvis fordeling.

<i>Effekten af lovpligtig revision</i>	helt enig	enig	uenig	helt uenig	ved ikke/ikke relevant
forebygger og afslører medarbejderbedragerier	11	41	19	8	21
forebygger og afslører ledelsesbesvigelser	13	47	16	5	20
ingen betydning for omfanget af bedragerier og økonomisk kriminalitet	9	20	38	13	19

N = 554 for driftsselskaber og 101 for holdingselskaber

Selskabernes svar afspejler en positiv holdning over for revisionens effekt på omfanget af økonomisk kriminalitet. Denne holdning udtrykkes imidlertid langt mindre markant end i forhold til de øvrige positive effekter ved revision, jf. tabel 11.1. Der er en temmelig stor *ved ikke*-andel, mens $\frac{3}{4}$ af de øvrige svar vælger *enig-uenig* vurderingerne og holder sig væk fra de mere markante *helt enig – helt uenig* holdninger.

Også her gælder, at selskaber med en omsætning på 5 mio. kr. og derover ser mere positivt på revisionens betydning for omfanget af økonomisk kriminalitet.

Selskaberne har også skullet forholde sig til nogle mere negativt ladede udsagn om revisionspligten. Spørgsmål og svar fremgår af tabel 11.3.

Tabel 11.3. B-selskabernes opfattelse af revision. Vægtet procentvis fordeling

	helt enig	enig	uenig	helt uenig	ved ikke/ikke relevant
Udgiften til revision er en væsentlig omkostning for min virksomhed (N=654)	27	37	20	7	9
Hvis jeg ikke havde udgifter til revision, ville min konkurrencemæssige stilling på hjemmemarkedet blive styrket (N=653)	13	17	31	15	23
Udgiften til lovpligtig revision stiller min virksomhed dårligere i konkurrencen med udenlandske virksomheder, som ikke er underlagt krav om lovpligtig revision (N=213)*	14	20	29	9	28

* Holdingselskaberne har ikke besvaret dette spørgsmål.

64 pct. af selskaberne giver udtryk for, at udgiften til revision er væsentlig. 27 pct. er helt enige, og 37 pct. er enige. På de to øvrige spørgsmål om den lovpligtige revisions betydning for deres konkurrencesituation er selskaberne mere delte.

11.3. Selskabernes stilling til en ændring af revisionspligten

Ovenfor er gengivet selskabernes holdning til en række værdiudsagn om revision. De stærkeste positive holdninger vedrører troværdighed, virksomhedsledelsens økonomiske overblik og sikkerhed for korrekt skatte- og afgiftsberegning. Heroverfor står en udbredt opfattelse af, at revision er dyr.

Hvordan har selskaberne afbalanceret disse fordele og omkostninger over for hinanden, når de skal tage stilling til revisionspligtens fremtidige skæbne? Til afklaring heraf blev de stillet over for følgende spørgsmål:

Mener De, at den lovbestemte pligt til revision for B-virksomheder bør enten gøres helt frivillig eller lempes i et eller andet omfang?

Svarmulighederne (kun ét svar) var følgende:

- Nej
- Ja, revisionspligten for B-virksomheder bør gøres frivillig

- *Ja, revisionspligten for B-virksomheder bør lempes*
- *Ved ikke*

Resultatet, fordelt på selskabsstørrelse, kan aflæses i tabel 11.4.

Tabel 11.4. Bør revisionspligten afskaffes eller lempes? Selskabernes holdninger. Procentfordeling.

<i>Omsætning -mio. kr.-</i>	<i>Nej</i>	<i>Gøres frivillig</i>	<i>Lempes</i>	<i>Ved ikke</i>
Holdingselskaber	27	35	30	9
< 0,5	33	26	29	12
0,5-1,9	25	30	32	14
2,0-4,9	30	28	29	14
5,0-11,9	32	24	28	16
12,0-24,9	33	29	19	19
25 og derover	48	23	20	10
Uoplyst	25	13	33	29
I alt (vægtet)	29	30	29	13

N = 655

29 procent af selskaberne ønsker revisionspligten bevaret i sin nuværende form. 58 procent ønsker den afskaffet (30 pct.) eller lempet (29 pct.), mens 13 pct. ikke tager stilling.

Igen er der en sammenhæng mellem størrelse og holdning. Til og med en omsætningsgrænse på 12 mio. kr. er der et "absolut flertal" for en ændring af revisionspligten. Især forekommer skillelinjen markant ved en omsætningsgrænse på 25 mio. kr. Under 25 mio. kr. ønsker 29 procent revisionspligten bevaret, mens det tilsvarende tal for selskaber med en omsætning på over 25 mio. kr. er 48 pct. På samme vis falder opbakningen til ændringer i revisionspligten fra 59 til 43 pct.

Hvis vi ser på holdningen hos hhv. anparts- og aktieselskaber viser undersøgelsen, at 61 pct. af anpartsselskaberne og 49 pct. af aktieselskaberne ønsker revisionspligten afskaffet eller lempet.

Især synes de driftsselskaber, der har samhandel med udlandet, at være positive over en ændring af revisionspligten. 62 pct. af disse selskaber ønsker revisionspligten gjort frivillig eller lempet, mens det tilsvarende tal for selskaber uden udlandshandel er 51 pct. Det er en temmelig markant forskel, set i lyset af at selskaber med udlandshandel gennemsnitligt er markant større end selskaber uden.⁵³

Derimod synes sammenhængen til revisionshonorarets størrelse ikke at være særlig klar. Mest indstillet på at ændre revisionspligten synes at være selskaber med et revisionshonorar på mellem 10.000 og 30.000 kr.

⁵³ Ved interpolation er det beregnet, at den gennemsnitlige omsætning for driftsselskaber med udlandshandel er 5,8 mio. kr., mens den er 1,7 mio. kr. for selskaber uden samhandel med udlandet.

Der er – ikke overraskende – en positiv korrelation mellem graden af enighed i de positivt ladede værdiudsagn om revision, jf. tabel 11.1. ovf., og tilslutning til en bevarelse af revisionspligten. I tabel 11.5. illustreres denne sammenhæng i forhold til udsagnet om, at *revision øger min virksomheds kreditværdighed over for banker og långivere*.

Tabel 11.5. Selskabernes holdninger til revisionspligten og revisionens betydning for deres kreditværdighed. Procentandele*.

<i>Svar på udsagn om, at revision øger virksomhedens kreditværdighed</i>	<i>Revisionspligten bør bibeholdes i sin nuværende form</i>	<i>Revisionspligten bør afskaffes eller lempes</i>
<i>helt enig</i>	45	45
<i>enig</i>	27	62
<i>uenig</i>	27	66
<i>helt uenig</i>	15	82
<i>ved ikke</i>	18	63
<i>i alt</i>	29	59

* Der er foretaget en vægtning i forhold til antallet af drifts- og holdingselskaber.

Tabellen viser en meget klar sammenhæng mellem, hvor markant selskaberne har forholdt sig til værdiudsagnet, og så deres holdning til revisionspligten. Kun blandt de selskaber, der er helt enige i udsagnet, er der lige mange for og imod en bevarelse af revisionspligten, mens flertallet for ændringer bliver mere og mere markant, som graden af enighed falder og uenighed stiger⁵⁴.

11.4. Selskabernes revisionsbeslutning ved en afskaffelse eller lempelse af revisionspligten

Vi ved nu, at selskaberne overvejende har positive vurderinger af revisionens betydning, og at de ligeledes synes, at revision er dyr. I afvejningen heraf går et pænt flertal af selskaberne ind for, at revisionspligten for B-virksomheder gøres frivillig eller lempes.

Hvis revisionspligten gøres frivillig, vil selskaberne fortsat kunne vælge at lade deres regnskaber underkaste fuld revision. Eller de kan vælge en mindre omfattende kontrol

⁵⁴ Dansk Handel & Service (DHS) og HTS har tidligere spurgt deres medlemmer om revisionspligten. Iflg. deres undersøgelser vil 82 pct. af DHS's medlemmer og 70 pct. af HTS' medlemmer bevare revisionspligten. 69 pct. af DHS's medlemmer vil lade deres regnskaber revidere, selvom revisionspligten afskaffes. Imidlertid er deres undersøgelser langt fra så repræsentative og statistisk signifikante som Rambølls undersøgelse. Svarprocenten i DHS's undersøgelse ligger således på små 18 pct., og der er kun svar fra godt 50 B-virksomheder. HTS fik svar fra ca. 100 virksomheder, hvoraf ca. 40 var B-virksomheder. Til sammenligning er svarprocenten i Rambølls undersøgelse 41 pct., og undersøgelsen er baseret på 655 besvarelser. DHS' medlemmer har efter det oplyste typisk over 10 ansatte. Hertil kommer, at organiserede selskaber næppe kan anses for at være repræsentative for den samlede bestand af danske selskaber. En del af DHS-selskaberne er efter det oplyste medlemmer af en brancheorganisation, der stiller krav om revision som betingelse for medlemskab.

i form af et review. På samme måde vil selskaberne fortsat kunne vælge fuld revision, selvom revisionspligten skulle blive erstattet af et krav om et review.

I spørgeskemaundersøgelsen blev selskaberne spurgt om, hvad de ville vælge at gøre, hvis der ikke var noget lovkrav om revision. Ville de vælge

- at få foretaget revision af samme omfang som i dag
- at revisor foretager en mindre omfattende kontrol af regnskabet
- ikke at få foretaget revision overhovedet.

Fordelt på omsætningsstørrelse svarede selskaberne som angivet i tabel 11.6.

Tabel 11.6. Selskabernes revisionsbeslutning, hvis revisionspligten afskaffes⁵⁵. Fordelt efter omsætning. Procentfordeling.

Omsætning, mio. kr.	Revision af samme omfang	Mindre omfattende kontrol	Ikke revision overhovedet	Antal svar ekskl. ved-ikke
<i>Holdingselskaber</i>	38	48	14	95
< 0,5	31	48	20	99
0,5 – 2	37	52	11	125
2 – 5	34	57	9	93
5 – 12	43	54	4	84
12 – 25	54	44	2	52
> 25	53	44	3	36
<i>Uoplyst</i>	80	10	10	20
<i>i alt, vægtet</i>	40	49	11	604

Umiddelbart forekommer det mest bemærkelsesværdigt, at kun 11 pct. af selskaberne helt vil undlade revision. Og disse selskaber befinder sig stort set under en omsætningsgrænse på 5 mio. kr.

40 pct. af selskaberne forudsiger, at de vil fortsætte med fuld revision, selvom revisionspligten gøres frivillig. For selskaber med en omsætning på under 5 mio. kr., gælder det for ca. 1/3, mens over halvdelen med en omsætning på over 12 mio. kr. fortsat vil vælge fuld revision.

Til sammenligning er det interessant, at halvdelen af selskaberne foretrækker en mindre omfattende kontrol end den nuværende revision. Det er også interessant, at udsvingene i forhold til størrelse er langt mindre ved dette svar end ved fortsat revision og til dels også ingen revision overhovedet⁵⁶.

Desværre viser undersøgelsen ikke, hvad selskaber forstår ved *en mindre omfattende kontrol*. Den kan ligge i spændet fra et review og til revisors regnskabsmæssige assistance til års- og skatteregnskaber.

⁵⁵ 8 pct. af driftsselskaberne og 5 pct. af holdingselskaberne har svaret ved ikke. De er ikke medregnet i procentfordelingen.

⁵⁶ Ved "ingen revision overholdet" forstås, at revisor hverken udfører lovpligtig revision eller en mindre omfattende regnskabskontrol. Derimod kan revisor fortsat yde regnskabsmæssig bistand m.v.

De danske resultater minder en del om de engelske erfaringer, især hvis man antager, at de selskaber, der peger på en mindre omfattende kontrol, vil finde det tilstrækkeligt at modtage revisorbistand til regnskabsmæssig assistance, regnskabsopstilling og skatteassistance m.v. Jill Collis har i sin rapport fra 2003 om *Director's Views on Exemption from Statutory Audit* opgjort selskabernes revisionsvalg for deres 2002-regnskaber og samtidig spurgt til deres forventede beslutninger i fremtiden i forbindelse med, at revisionspligten skulle afskaffes for alle B-virksomheder, jf. nedenstående tabel 11.7

Tabel 11.7. Engelske selskabers faktiske og forudsagte revisionsvalg.⁵⁷

Omsætning Mio. £	Urevideret regnskab 2002	Revideret regnskab 2002	Forventer ikke revision i fremtiden	Forventer revision i fremtiden
0- 0,350	61 %	39 %	70 %	30 %
0,351 – 1,0	41 %	59 %	47 %	53 %
0 – 1,0	58 %	42 %	66 %	34 %
1,1 – 4,8			21 %	79 %

Indtil for nylig kunne engelske selskaber fravælge revision, hvis de havde en omsætning på under £ 1 mio. Det gjorde 58 pct. i 2002, mens 42 pct. fortsat lod sig revidere. Blandt de 42 pct. angav 36 pct., at de lod sig revidere, fordi de ikke var undtaget fra revision, formentlig fordi de ikke var små nok. Hvis der ses bort fra dem, valgte 68 pct. at indsende et urevideret regnskab. Også i England spiller selskabsstørrelsen en rolle. 61 pct. af selskaberne med en omsætning under den gamle grænse på £350.000 fravalgte revision, mens det tilsvarende tal for selskaber med en omsætning på mellem £350.000 og £1 mio. var 41 pct.

Det engelske forslag om at øge omsætningsgrænsen til EU-maksimum blev støttet af 57 pct. af selskaberne. 42 pct. af selskaberne forudsagde, at de i givet fald ville lade deres regnskaber revidere frivilligt, mens 56 pct. af selskaber ville ophøre med revision. Blandt selskaber, som for første gang ville få mulighed for at fravælge revision, forudsagde langt størsteparten – 79 pct. – at de ville vælge en frivillig revision.

Ved at sammenligne de faktiske revisionsbeslutninger i 2002 og de forudsagte revisionsbeslutninger antyder Jill Collis, at antallet af selskaber, der fravælger revision, vil stige over tid.

Som det fremgår af tabel 11.8., er der en stærk korrelation mellem danske selskabers holdning til revisionspligten og deres forventede valg ang. revision, hvis pligten gøres frivillig.

⁵⁷ Jill Collis, *Director's Views on Exemption from Statutory Audit*, oktober 2003

Tabel 11.8. Selskabernes revisionsvalg ved frivillig revision efter holdning til revisionspligten. Procentfordeling*.

<i>Holdning til revisionspligten/Revisionsbeslutning</i>	<i>Samme omfang</i>	<i>Mindre omfattende</i>	<i>Ingen revision</i>	<i>Ved ikke</i>	<i>Antal svar</i>
<i>Uændret</i>	71	25	3	2	198
<i>Frivillig</i>	17	57	20	5	181
<i>Lempes</i>	18	66	13	2	184
<i>Ved ikke</i>	49	17	2	32	91
<i>I alt</i>	37	46	11	7	654

* Fordelingen er vægtet for den relative andel af drifts- og holdingselskaber.

Blandt de selskaber, som foretrækker en uændret revisionspligt, vil 71 pct. fortsat vælge revision, også selv om den bliver gjort frivillig. Ligeledes vil 2/3 af de selskaber, der går ind for en lempelse af revisionspligten, få foretaget en mindre omfattende kontrol end fuld revision.

Det er bemærkelsesværdigt, at blandt de selskaber, der ønsker revisionspligten gjort frivillig, er det kun 1/5, der helt vil undlade revision, mens over halvdelen vil vælge en mindre omfattende revision.

Selskabernes revisionsvalg hænger temmelig nøje sammen med deres opfattelse af, om aktionærer/anpartshavere og kreditorer under alle omstændigheder vil forlange et revideret regnskab.

11.5. Offentligt pålagte administrative byrder og selskabernes omkostninger

Administrative byrder er defineret som omkostninger, som virksomheder må afholde for at efterleve informations- og oplysningskrav i lovgivningen.

Revisionsbestemmelsen i årsregnskabsloven er et sådant krav. Hvis man ophæver revisionspligten for B-virksomheder i årsregnskabsloven, er der ikke længere tale om en offentligt pålagt byrde. Men det betyder *ikke*, at selskaberne automatisk sparer det beløb, som de offentligt pålagte administrative byrder nedbringes med. I stedet overlades det til markedet og selskabsejerne at afgøre, om de foretrækker at anvende tid og penge på en revision, eller om de foretrækker at anvende denne tid og disse penge på andre områder i deres selskab.

I det følgende er konsekvenserne for selskabernes omkostninger beregnet ud fra den forudsætning, at forudsigelserne om deres revisionsbeslutninger holder stik. Det antages, at de selskaber, der ikke har taget stilling til revisionsvalget, fordeler sig på samme måde som dem, der har taget stilling. Beregningerne tager *ikke* højde for virkningerne af de kommende internationale revisionsstandarder, som vil forhøje prisen på revision markant, og som derfor må antages at få flere selskaber til at fravælge fuld revision. Der er hermed heller ikke taget højde for den udbredte opfattelse blandt statsautoriserede revisorer, at den mere omfattende revision, der følger med de nye revisionsstandarder, og som lægger stor vægt på interne kontroller, vanskeligt kan gennemføres i små selskaber med så få ansatte, at de ønskede kontroller ikke er mulige.

Beregningerne tager udgangspunkt i, at de selskaber, som ønsker en mindre omfattende revisorkontrol, enten er villige til at betale prisen på et review eller vil stille sig tilfreds med den kontrol af regnskabstal og regnskabssystem, der også ligger i revisors regnskabsmæssige assistance. Virksomhedernes faktiske besparelser på revisionsomkostningerne beregnes derfor som et interval. Det laveste tal i intervallet udtrykker den besparelse, virksomhederne vil opnå, hvis de alle stiller sig tilfreds med revisors regnskabsmæssige assistance m.v.. Det højeste tal udtrykker besparelsen, hvis alle virksomheder vælger et review. Sandheden må forventes at ligge et eller andet sted inden for dette interval. Det må anses som langt fra givet, at selskaber, der har angivet, at de foretrækker en mindre omfattende – og billigere – kontrol fra revisors side, vil vælge et review. Selskaberne kan ikke forventes at have kendskab til, hvad et review indebærer, og hvad det koster.

De sparede beløb er beregnet i tabel 11.9. Beregningerne er foretaget på grundlag af de gennemsnitspriser pr. omsætningsinterval og de tilsvarende priser for review, der fremkom i Deloitte's undersøgelse om revisionshonorarer for B-virksomheder med en vis erhvervsaktivitet. Omkostningerne til den interne tid i selskaberne, som lovpligtig revision lægger beslag på, er fordelt forholdsmæssigt i forhold til revisionshonorarets størrelse⁵⁸. Holdingselskabernes omkostninger til revision er vurderet til gennemsnitligt 2.492 kr., hvoraf revisionshonoraret udgør 1.877 kr.⁵⁹

I tabellen vises tre scenarier. Den første viser besparelsen, hvis revisionspligten gøres frivillig ved forskellige omsætnings- og balancegrænser. Det er her antaget, at grænsen for antal beskæftigede er 50 fuldtidsansatte, og at denne grænse ikke overskrides⁶⁰. Da virksomhederne kun skal opfylde to af kriterierne, betyder det, at de kun skal ligge under enten omsætningsgrænsen eller balancegrænsen for at blive omfattet af den samlede grænse for omsætning-/balance.

Det næste scenario viser den beregnede besparelse, hvis revisionspligten erstattes af et krav om review ved forskellige omsætningsgrænser. Det er her antaget, at selskaber, som gerne ville fravælge revision helt, vil vælge et review i mangel af bedre.

Endelig peger det sidste scenario på den mulighed, at frivillig revision og review kombineres. Tabellen viser selskabernes besparelse, hvis den lovpligtige revision afskaffes. Der vil således ikke være noget krav om revisorkontrol under forskellige omsætnings- og balancegrænser, men til gengæld et krav om lovpligtig review over de pågældende grænser.

---

⁵⁸ Udgiften til intern tid er beregnet i *AMVAB. Basismåling på årsregnskabsloven*. Januar 2004.

⁵⁹ Iflg. *AMVAB. Basismåling på årsregnskabsloven* udgør B-selskabernes revisionsomkostninger 62,3 pct. af de samlede administrative byrder ved årsregnskabsloven. Det antages her også at gælde for holdingselskaber m.v., hvis gennemsnitlige byrder ved årsregnskabsloven blev opgjort til 4.000 kr.

⁶⁰ Kun 7 virksomheder i stikprøven har angivet, at de har 50 eller flere ansatte, og disse er ikke nødvendigvis fuldtidsansatte. Stort set alle EU-lande, der undtager alle eller nogle selskaber fra revisionspligt, har en grænse på gennemsnitligt 50 fuldtidsansatte, jf. kap. 4.

Tabel 11.9. Selskabernes faktiske besparelser ved forskellige scenarier. Mio. kr. og i procent af de administrative byrder ved revisionspligten.

<i>Grænse for omsætning/balance</i> <i>- mio. kr. -</i>	<i>Besparelse hvis revisionspligten afskaffes</i> <i>mio. kr.</i>	<i>I pct. af samlede byrder</i>	<i>Besparelse hvis revisionspligten erstattes af et krav om review</i> <i>- mio. kr.-</i>	<i>I pct. af samlede byrder</i>	<i>Besparelse hvis ingen revisionspligt under grænsen og krav om review for øvrige</i> <i>- mio. kr.-</i>	<i>I pct. af samlede byrder</i>
<i>Holdingselskaber mv.</i>	36-77	2-5	24	1	302-343	18-21
<i>0,5/0,25</i>	111-248	7-15	77	5	324-461	19-28
<i>2,0/1,0</i>	200-451	12-27	139	8	351-602	21-36
<i>5,0/2,5</i>	255-608	15-36	188	11	357-710	21-43
<i>12,0/6,0</i>	300-738	18-44	228	14	362-800	22-48
<i>25,0/12,5</i>	341-865	20-52	267	16	364-888	22-53
<i>58,0/29,0</i>	371-941	22-56	290	17		

Tabellen viser, at hvis man helt fjerner revisionspligten for B-virksomheder – og dermed nedbringer de offentligt pålagte forpligtelser med 1,7 mia. kr. – så forventes selskabernes omkostninger til revisionsydelser at falde med mellem 371 og 941 mio. kr.

Hvis man erstatter lovpligtig revision med et lovpligtigt review, forventes selskabernes omkostninger at falde med 290 mio. kr., svarende til 17 pct. af de samlede byrder ved revisionspligten. Hertil kommer, at man modvirker de kommende prisstigninger på revision.

Hvis man kombinerer frivillig revision med et krav om review ved forskellige omsætningsgrænser, vil selskaberne vælge at reducere deres revisionsomkostninger med mellem 302 og op til 888 mio. kr.

En tilsvarende beregning for anpartsselskaberne viser, at de umiddelbart vil spare mellem 234 og 546 mio. kr. ved en afskaffelse af revisionspligten.

11.6. Opsummering

Især de større af B-virksomhederne finder nytte ved den lovpligtige revision. De finder, det øger regnskabet troværdighed, giver dem et værdifuldt økonomisk overblik og giver sikkerhed for, at afregningen af skatter og afgifter er korrekt. Men de synes også, at revision er dyr. De betaler for den og gør den til et gratis gode for alle andre regnskabsbrugere.

I deres afvejning af fordele og ulemper ved lovpligtig revision ønsker 58 pct. af selskaberne, at revisionspligten bør ændres. Kun blandt selskaber med en omsætning på over 25 mio. kr. er der flere, der ønsker den bevaret end ændret.

Alligevel forventer 40 pct. af driftsselskaberne, at de vil fortsætte med fuld revision. Man skal dog her være opmærksom på, at selskaberne næppe har kendskab til de store prisstigninger, der ligger forude med implementeringen af de nye internationale revisionsstandarder. Samtidig tyder de engelske erfaringer på en tendens til, at flere og flere selskaber med tiden vil fravælge revision.

Halvdelen af selskaberne angiver, at de vil foretrække en mindre omfattende kontrol fra revisors side, end den der ligger i en fuld revision. Men det er naturligvis uklart for dem, hvad en sådan mindre omfattende kontrol rent faktisk omfatter – og hvad den koster. En andel af dem vil formentlig vælge et review, mens andre vil finde, at revisors regnskabsassistance vil skabe den troværdighed og den sikkerhed til regnskabet, som selskaberne efterspørger.

Beregninger på grundlag af selskabernes forudsagte revisionsvalg, hvis revisionspligten afskaffes, viser klart, at selskaberne ikke automatisk sparer det beløb, som de offentligt pålagte administrative byrder nedbringes med. Ved en fuldstændig afskaffelse af revisionspligten er det beregnet, at selskabernes omkostninger vil falde med mellem 371 og 941 mio. kr.

Beregningerne over selskabernes besparelser tager dog ikke højde for de kommende prisstigninger, som må forventes at få flere selskaber til at fravælge revision.

Hvis revisionspligten afskaffes, kan B-virksomhederne selv bestemme, om de ønsker revision eller anden kontrol, eller om de foretrækker at anvende penge og tid på andre ting.

Kapitel 12. Revisionspligtens betydning for revisorerhvervet

Statsautoriserede og registrerede revisorer indtjener honorarer på skønsmæssigt 1,3 mia. for revision af B-selskaber⁶¹. Iflg. Deloitte's undersøgelse svarer det til ca. 36 pct. af det samlede honorar, revisorerne indtjener i de B-virksomheder, de reviderer. Revisorernes samlede omsætning i B-virksomheder med en vis erhvervsaktivitet anslås derfor til ca. 3,5 mia. kr. Det svarer igen til godt 30 pct. af den samlede omsætning på ca. 11 mia. kr. i bogførings- og revisionsvirksomhed⁶².

Honoraret for revision forventes i de kommende år at stige med 20-30 pct. For de mindre selskaber nævnes endnu højere prisstigninger. Prisstigningerne skyldes kommende internationale revisionsstandarder, som udvider kravene til revision og dermed arbejdsomfanget ved revision meget betydeligt. De skal ses som svar på krav om øget kontrol med forretningsgangene i store internationale koncerner. Men da standarderne ikke skelner mellem revision i store koncerner og revision i små selskaber, skal standarderne også anvendes i små selskaber, så længe de er pålagt lovpligtig revision. Det gælder også, selv om det er en udbredt opfattelse blandt statsautoriserede revisorer, at denne udvidede revision af især interne kontroller vanskeligt kan gennemføres og ikke giver mening i små selskaber med ingen eller så få ansatte, at de ønskede interne kontroller – fx en personadskillelse mellem bogholder- og kassererfunktionen – ikke er mulige.

En afskaffelse eller lempelse af revisionspligten får naturligvis konsekvenser for omsætningen i registrerede og statsautoriserede revisionsvirksomheder. Som det er detaljeret gennemgået i det forrige kapitel, betyder det imidlertid ikke, at alle selskaber vil fravælge revisorkontrol. Det fremgår klart af spørgeskemaundersøgelsen og af de engelske erfaringer. I ingen af tilfældene er der dog taget højde for den situation, at revisionshonorarerne forventes at stige markant.

De engelske erfaringer tyder endvidere på, at flere selskaber over tid vil fravælge revision. Hvor det måtte ende, er dog vanskeligt at spå om. I det omfang prisen på revision spiller en rolle for selskabernes køb af revision, kan tendensen til at fravælge fuld revision forventes at blive styrket i lyset af de kommende prisstigninger.

I det følgende er konsekvenserne for omsætningen i revisorerhvervet beregnet ud fra den forudsætning, at selskabernes forudsigelser om deres revisionsbeslutninger holder stik⁶³, og der er ikke taget højde for virkningerne af det kommende EU revisionsdirektiv, som vil øge omsætningen hos den enkelte revisionskunde, men som formentlig også vil give færre kunder.

Beregningsteknisk tages der udgangspunkt i, at de selskaber, der ønsker en mindre omfattende revisorkontrol, enten er villige til at betale prisen på et review eller vil stille sig tilfreds med den kontrol af regnskabstal og skatte- og afgiftsberegning, som ligger i revisors regnskabs- og skattemæssige assistance.

---

⁶¹ I revisionshonorarerne er ikke medregnet de omkostninger, selskaberne har ved internt at skulle bruge tid på servicering af revisor. Derfor udgør revisionshonorarerne kun ca. 1,3 mia. kr. ud af de samlede omkostninger på ca. 1,7 mia. kr.

⁶² Iflg. regnskabsstatistik for revisions- og bogføringsvirksomhed udgjorde omsætningen 10,7 mia. kr. i 2002 og 11,1 mia. kr. i 2003. Nyt fra Danmarks Statistik, nr. 414, 5. oktober 2004

⁶³ Jf. tabel 11.6 i kapitel 11.

Der er set bort fra den mulighed, at selskaberne også kunne fravælge andre revisorydelser, hvis de ikke længere skulle revideres. Spørgeskemaundersøgelsen viser, at kun 10 pct. af selskaberne ikke anvender revisor til andet end lovpligtig revision. 83 pct. af selskaberne anvender revisor til opstilling af regnskabet og 66 pct. til skattemæssig assistance. Hertil kommer, at kun 11 pct. af selskaberne forudsiger, at de helt vil undlade revisorkontrol i form af revision eller en mindre omfattende kontrol, hvis revision ikke længere er lovpligtig.

Disse tal understøttes af Håndværksrådets undersøgelse blandt sine medlemmer om deres brug af revisor. Den viser, at der ikke er nævneværdig forskel i brugen af revisor i selskaber med revisionspligt og i personligt ejede virksomheder uden revisionspligt⁶⁴. Der er derfor ingen tvivl om, at de fleste selskaber fortsat vil anvende revisor til at udarbejde regnskabet og foretage skatteberegningen, hvis revisionspligten afskaffes.

Omsætningstabene på revisionsydelser er beregnet i tabel 12.1. Beregningerne er foretaget på grundlag af de gennemsnitspriser pr. omsætningsinterval og de tilsvarende priser for review, som fremkom i Deloitte's undersøgelse om revisionshonorarer for B-virksomheder med en vis erhvervsaktivitet⁶⁵.

Man skal dog være opmærksom på, at hvis et selskab fravælger revision, men herudover fortsat ønsker den normale bistand fra revisor, kan man ikke automatisk regne med, at det samlede revisorhonorar falder med det beløb, der svarer til revisionshonoraret.

Iflg. *Society of Professional Accountants* i England⁶⁶ oplevede deres medlemmer (små virksomheder) et gennemsnitligt fald på 10 pct. i deres samlede honorar i selskaber, der ikke længere ville revideres, efter at omsætningsgrænsen blev forhøjet fra £350.000 til £1 mio. Revisionshonoraret må normalt anses for at udgøre mere end 10 pct. af den samlede ydelse. For en typisk dansk B-virksomhed, som ud over revision køber regnskabsmæssig assistance, regnskabsopstilling og skattemæssig assistance, vil revisionshonoraret gennemsnitligt udgøre godt 40 pct. af det samlede honorar⁶⁷.

I tabellen vises de samme tre scenarier som i kapitel 11 om revisionens betydning for selskaberne. Det første viser revisorbranchens forventede omsætningsnedgang, hvis revisionspligten gøres frivillig ved forskellige omsætnings- og balancegrænser. Omsætningsnedgangen er beregnet som et interval. Det laveste tal i intervallet angiver revisionsvirksomhedernes omsætningsnedgang, hvis alle de B-virksomheder, der ikke længere er pålagt en revisionspligt, vælger et review. Det højeste tal i intervallet viser omsætningsnedgangen, hvis disse B-virksomheder stiller sig tilfreds med den kontrol af regnskabstal mv., der ligger i revisors regnskabsmæssige assistance og opstilling af årsregnskabet.

---

⁶⁴ Håndværksrådet, 1999, tabel 6.1. Undersøgelsen er nøjere omtalt i kapitel 8.

⁶⁵ For at få de to forskellige opdelinger på omsætningsintervaller til at passe er der foretaget en intrapolation af Deloitte's grænser, så intervallerne 5-10 og 10-25 mio. kr. er omregnet til 5-12 og 12-25 mio. kr. For hvert omsætningsinterval er honoraret for review fastsat til 69,2 pct. af revisionshonoraret. Endvidere er der i intervallet for over 25 mio. taget højde for, at bestanden blev øget efter den sidste justering af størrelsesgrænserne. Det er antaget, at de tidligere virksomheder i regnskabsklasse C, som nu er tilført regnskabsklasse B, i gennemsnit har et revisionshonorar på 70.000 kr. Det er ligeledes antaget, at holdingselskaber har et gennemsnitligt revisionshonorar på 1.877 kr.

⁶⁶ *Society of Professional Accountants* organiserer små praktiserende revisorer med en anerkendt eksamen.

⁶⁷ Beregninger foretaget på grundlag af tabel 4.3. i Deloitte: Revisionshonorar for B-virksomheder med en vis erhvervsaktivitet, januar 2004.

Det næste scenario viser den beregnede omsætningsnedgang, hvis revisionspligten erstattes af et krav om review ved forskellige omsætnings- og balancegrænser. Det er her antaget, at alle selskaber, som gerne ville fravælge revision helt, vil vælge et review.

Endelig peger det sidste scenario på den mulighed, at frivillig revision og review kombineres. Der vil således ikke være noget krav om revisorkontrol *under* forskellige grænser for omsætning og balance, men til gengæld et krav om lovpligtig review *over* de pågældende grænser.

For hvert scenario er endvidere vist den beregnede procentvise nedgang i branchens samlede omsætning på 11 mia. kr.

Tabel 12.1. Beregnet omsætningstab for revisorer ved forskellige scenarier

<i>Grænse for omsætning/ balance - mio. kr. -</i>	<i>Revisionspligten afskaffes mio. kr.</i>	<i>Pct. af branchens omsætning</i>	<i>Revisionspligten erstattes af et krav om review mio. kr.</i>	<i>Pct. af branchens omsætning</i>	<i>Ingen revisionspligt under omsætningsgrænsen og krav om review for øvrige mio. kr.</i>	<i>Pct. af branchens omsætning</i>
<i>Holdingselskaber m.v.</i>	27-58	0,2-0,5	18	0,2	227-258	2,0-2,3
0,5/0,25	83-187	0,8-1,7	58	0,6	243-347	2,2-3,2
2,0/1,0	150-340	1,4-3,1	104	1,0	264-454	2,4-4,1
5,0/2,5	192-458	1,7-4,2	141	1,3	269-535	2,4-4,9
12,0/6,0	226-556	2,1-5,1	171	1,6	273-603	2,5-5,5
25,0/12,5	256-652	2,3-5,9	201	1,9	273-669	2,5-6,1
58,0/29,0	279-709	2,5-6,4	218	2,0		

Tabellen viser, at selvom man helt fjerner revisionspligten for B-virksomheder – og dermed nedbringer de offentligt pålagte forpligtelser med 1,7 mia. kr. – så forventes omsætningsnedgangen på revisionsydelser at falde med mellem 279 og 709 mio. kr. Dvs. en omsætningsnedgang på mellem 2,5 og 6,4 pct. af den samlede omsætning inden for bogførings- og revisionsvirksomhed. Den samlede omsætning på revisionsydelser er af Danmarks Statistik opgjort til 4,7 mia. kr. i 2003⁶⁸. I forhold hertil er der tale om en omsætningsnedgang på mellem 6 og 15 pct.

En tilsvarende beregning for en afskaffelse af revisionspligten for anpartsselskaber viser en omsætningsnedgang på mellem 176 og 411 mio. kr., svarende til mellem 1,6 og 3,7 pct. af branchens omsætning.

⁶⁸ Nyt fra Danmarks Statistik, nr. 414, 5. oktober 2004.

Beregningerne på grundlag af selskabernes forudsagte revisionsvalg må dog anses for meget usikre, som de store intervaller også tydeligt viser. Dels er der ikke taget højde for de kommende prisstigninger, som må forventes at få flere selskaber til at fravælge revision. Dels vil der formentlig være en tendens til, at flere selskaber med tiden vil fravælge revision. Og endeligt er det især usikkert, om selskaberne ved en mindre omfattende kontrol er villige til at betale for et review, som kun giver dem en besparelse på ca. 30 pct. I den anden retning trækker muligheden for, at selskaberne vil bruge nogle af de sparede midler på andre revisorydelser som fx rådgivning. Det synes at være de erfaringer, som *Society of Professional Accountants* har gjort i England.

Omsætningstab kan muligvis ramme lidt skævt mellem de to revisorgrupper, der kan udføre lovpligtig revision.

Iflg. Erhvervs- og Selskabsstyrelsens revisor-register er der registreret 1.881 revisionsvirksomheder pr. 30. september 2004. De statsautoriserede revisionsfirmaer udgør kun godt ¼ af disse. Alligevel viser Deloitte-undersøgelsen, at 68 pct. af alle B-virksomheder med selvstændig driftsaktivitet revideres af en statsautoriseret revisor.

I revisorregisteret er registreret 2.008 statsautoriserede og 2.884 registrerede revisorer som aktive. Af de sidstnævnte er ca. 600 ansat i statsautoriserede revisionsvirksomheder. Der synes derfor ikke at være den store forskel på antallet af revisorer i de to typer af revisionsvirksomheder. Da de registrerede revisionsfirmaer reviderer betydeligt færre B-virksomheder, tyder det på, at registrerede revisorer i langt højere grad udfører andre opgaver end lovpligtig revision.

Det er på denne baggrund vanskeligt at sige, hvem et givet omsætningstab vil ramme hårdest.

Hvis revisionspligten afskaffes for B-virksomheder eller et flertal af dem, kan det selvfølgelig ikke udelukkes, at færre og færre regnskaber med tiden vil blive revideret. Den engelske organisation *Association of Certified Chartered Accountants* (ACCA) har peget på, at det kan få indflydelse på udbuddet af revision⁶⁹. Man kan risikere, at der er så få revisioner at udføre, at det bliver vanskeligt at uddanne nye revisorer, fordi det ikke vil være muligt at give dem den nødvendige praktik.

Imidlertid tyder alt på, at det ikke i de første mange år bliver et problem. Der foreligger heller ikke noget om, at det skulle være et problem i de lande, hvor revisionspligten gennem lang tid har været indskrænket til mellemstore og store selskaber.

12.1. Opsummering

En afskaffelse eller lempelse af revisionspligten synes umiddelbart at få en relativt begrænset indflydelse på revisorerhvervets omsætning. Konsekvenserne kan dog blive større, hvis flere virksomheder over tid fravælger revision, ikke mindst i lyset af de kommende prisstigninger. Samtidig er det usikkert, hvor mange der vil betale for et

---

⁶⁹ ACCA, Comments from ACCA on Consultation Document on Proposals to Increase the Audit Exemption Threshold, 30. September 2003. For et tilsvarende synspunkt se også The Institute of Chartered Accountants in England and Wales: Comments on the DTI Consultation, Raising the Thresholds, 2. October 2003

review, og hvor mange der vil lade sig nøje med den kontrol af regnskabstal og skatteberegning, som ligger i revisors regnskabs- og skattemæssige assistance, som det overvældende flertal af selskaberne antages at fortsætte med.

Kapitel 13. Konklusioner

Årsregnskabsloven indeholder en bestemmelse om, at alle selskaber årligt skal revideres. Det gælder også for de små selskaber i regnskabsklasse B, og det koster dem årligt 1,7 mia. kr. Hertil kommer forventede prisstigninger i størrelsesordenen 0,3 til 0,5 mia. kr. som følge af nye internationale revisionsstandarder, der vil få virkning i Danmark.

Revisionspligten for B-virksomheder er dermed i særklasse den største administrative enkeltbyrde, lovgivningen pålægger danske virksomheder.

De små selskaber er små. Over 75 pct. af dem har en omsætning på under 5 mio. kr., og 75 pct. af dem har under 5 ansatte⁷⁰. Der er som oftest tale om énmandsejede selskaber, idet 64 pct. af selskaberne kun har én aktionær eller anpartshaver. Og de forestår normalt selv driften af selskabet, såvel forretningsmæssigt som regnskabsmæssigt.

De nye revisionsstandarder udvider revisionens omfang betydeligt. Efter de store internationale erhvervsskandaler, som påkalder sig betydelig offentlig interesse, skal de ses som svar på krav om øget kontrol med forretningsgangene i store koncerner. Men da standarderne ikke skelner mellem revision i store koncerner og revision i en mindre murer mestervirksomhed, skal standarderne også anvendes i de små B-virksomheder, så længe de er pålagt lovpligtig revision. Det gælder, selv om den udvidede kontrol af især interne forretningsgange ikke giver mening i små selskaber, hvor der ofte kun kan afsættes en enkelt person til at varetage økonomi- og regnskabsfunktionen - ofte ejeren selv.

I det lys har rapporten søgt at analysere fordele og ulemper ved revisionspligten og en eventuel afskaffelse eller lempelse af den.

EU's regnskabsdirektiv gør det muligt at undtage små selskaber fra den lovpligtige revision. Bortset fra Danmark, Malta og Sverige har alle de øvrige EU-lande i en eller anden udstrækning benyttet sig af denne mulighed⁷¹. I lande som England, Tyskland og Holland er denne mulighed udnyttet fuldt ud, så alle små selskaber er undtaget fra lovpligtig revision. Stort set det samme gælder i Belgien, Cypern, Italien, Luxembourg og Østrig. Omkring 90 pct. af alle små selskaber i EU skønnes undtaget fra lovpligtig revision.

En afskaffelse af revisionspligten kan antages at spille en vis rolle for årsregnskabs *kvalitet og troværdighed*. Samtidig skal man dog være opmærksom på, at 83 pct. af selskaberne får revisor til at opstille regnskabet og typisk køber en samlet pakke hos revisor, der integrerer ydelser som regnskabsmæssig assistance, regnskabsopstilling, revision og skattemæssig assistance. Det kan være vanskeligt at vurdere, hvad det vil betyde for kvaliteten af årsregnskaberne, hvis ydelsen revision bliver trukket ud af denne pakke. Revisor vil formentlig ofte finde en del fejl undervejs, men finder dem ikke nødvendigvis kun, fordi der også foretages revision. Det er også vanskeligt at vurdere, hvor væsentlige de fejl er for regnskabsbrugerne, som revisor i

---

⁷⁰ Vægtet for andelen af drifts- og holdingselskaber m.v.

⁷¹ Den borgerlige alliance i Sverige har for nylig foreslået revisionspligten for små selskaber afskaffet, jf. *Ta bort regelkrænglet*, januar 2005

fremtiden ikke måtte opdage. Samtidig må små selskaber antages at have relativt få regnskabsbrugere.

Hvad angår *økonomisk kriminalitet*, tyder intet på, at revisor afslører økonomisk kriminalitet i noget videre omfang. Specielt hvad angår ledelsesbesvigelser, forekommer mulighederne for afsløring ringe, fordi de er kendetegnet ved, at

- de holdes skjult for revisor
- de ofte foregår i virksomheder med så kort levetid, at revisor ikke når at stifte bekendtskab med selskabet
- transaktioner holdes uden for bogføringen og regnskabet
- de undertiden foregår som pengestrømme mellem virksomheder og mellem forskellige lande, som revisor ingen muligheder har for at overvåge.

Hvad angår *skattekontrollen* har skattemyndighederne en naturlig og legitim interesse i, at selskabernes selvangivelser og skatteregnskaber er korrekte, så selskaberne kommer til at betale de skatter og afgifter, de skal i henhold til lovgivningen. Men uanset revisionspligten vil selskaberne i stort omfang anvende revisor til at udarbejde årsregnskaber og skatteberegninger. En afskaffelse af revisionspligten forventes derfor kun i begrænset omfang at få betydning for kvaliteten af selvangivelsen. Hertil kommer, at Told- og Skattestyrelsens nye service- og kontrolstrategi betyder, at kontrollen fokuseres og målrettes mod problemvirksomheder. Ligeledes forventes ToldSkat som led i regeringens *Fair play* initiativ at få hjemmel til at pålægge virksomheder at betale en revisor for at udarbejde et forsvarligt bogførings- og regnskabsmateriale, hvis de ikke har orden i regnskaberne. Med udgangspunkt i, at langt de fleste selskaber ønsker at overholde reglerne, bør de få brode kar ikke kunne begrunde et offentligt krav om revision, som koster danske B-virksomheder 1,7 mia. kr.

Hvad angår selskabernes *indberetninger om indeholdt A-skat og arbejdsmarkedsbidrag*, har selskaberne normalt ingen interesse i at indberette forkert. Det understøttes af, at omkring 90 pct. af virksomheder med ansatte har valgt at lægge deres lønadministration ud til professionelle serviceleverandører. Hertil kommer, at 45 pct. af B-virksomhederne ikke har ansatte.

Selskabers *ejere* har traditionelt været betragtet som de vigtigste interessenter i et revideret årsregnskab. Men i langt de fleste små selskaber er der sammenfald mellem ejere og ledelse. For disse selskaber falder den oprindelige begrundelse for revisionspligten væk. I stedet kunne man overveje at indføre en minoritetsbeskyttelse i de få B-virksomheder, hvor ikke alle aktionærer deltager i selskabets daglige drift og dermed ikke har adgang til internt materiale i selskabet. Minoritetsbeskyttelsen kan enten udformes, så ejere, der råder over 10 pct. af selskabskapitalen, kan kræve ekstern revision. Eller den kan udformes, så ejere, der råder over 90 pct. af selskabskapitalen, positivt skal beslutte, at årsrapporten ikke skal revideres.

Hvad angår *kreditorer*, gør den udstrakte brug af personlig sikkerhedsstillelse ved banklån den begrænsede hæftelse i små selskaber illusorisk. Bankerne synes da heller ikke i deres kreditvurderinger at skelne mellem selskaber og personligt ejede virksomheder.

Selskaberne selv finder nytte ved revisionen. Men det er dem, der betaler omkostningerne ved den, og de synes, den er dyr. I deres afvejning af fordele og ulemper ved lovpligtig revision ønsker 58 pct. af selskaberne, at revisionspligten bør

ændres. Alligevel forventer 40 pct. af selskaberne, at de vil fortsætte med fuld revision, selv om den afskaffes som en lovpligt. Det tyder på, at en stor andel af selskaberne ser revision som fordelagtig for deres egen forretning - mere end som et offentligt krav der bør stilles til alle.

Man skal dog være opmærksom på, at selskaberne næppe har kendskab til de store prisstigninger, der ligger forude med implementeringen af de nye internationale revisionsstandarder. Samtidig tyder erfaringer fra England på en tendens til, at flere og flere selskaber med tiden vil fravælge revision.

Halvdelen af selskaberne angiver, at de vil foretrække en mindre omfattende kontrol fra revisors side, end den der ligger i fuld revision. Men det er uklart, hvad de mener med en mindre omfattende kontrol. Nogle vil foretrække et review. Men det kan lige så vel være, at mange af dem vil finde det tilstrækkeligt, at revisor gennem sin regnskabs- og skatteassistance skaber den troværdighed og den kvalitet i regnskab og skatteafregning, som de efterspørger.

Under alle omstændigheder betyder det, at selskaberne ikke automatisk sparer det beløb, som de offentligt pålagte byrder nedbringes med. Vore beregninger viser, at deres omkostninger vil falde med mellem 371 og 941 mio. kr. ved en afskaffelse af revisionspligten. Hvis revisionspligten afskaffes, kan B-virksomhederne selv bestemme, om de ønsker revision eller anden revisorkontrol, eller om de foretrækker at anvende det sparede beløb og den sparede tid på andre ting.

En afskaffelse eller lempelse af revisionspligten synes af samme grund at få relativt begrænsede konsekvenser for *revisorerhvervets* omsætning. Konsekvenserne kan dog blive større, hvis flere virksomheder over tid fravælger revision (eller review), men det kan aldrig være en begrundelse for den lovpligtige revision.

Revision er bekostelig for små selskaber. Samtidig er det tvivlsomt, om revision i henhold til de nye – og dyre - revisionsstandarder overhovedet kan lade sig gøre i små selskaber med få ansatte. Hertil kommer, at revision af små selskaber har begrænset betydning for de forskellige interessentgrupper og næppe heller den store offentlige interesse. Ligeledes klarer konkurrenterne i de øvrige EU-lande sig stort set uden lovpligtig revision, hvilket kan forklare, at især selskaber, der handler med udlandet, er modstandere af revisionspligten.

I lyset heraf og i lyset af regeringens ambition om at reducere de administrative byrder med op til 25 pct. bør man overveje at afskaffe eller lempe på den lovpligtige revision for små selskaber.

Her byder fire alternativer sig til.

Ét alternativ er at afskaffe revisionspligten for selskaber med en omsætning, balance og antal ansatte under en vis grænse. Det er den model, der anvendes i de øvrige EU-lande, hvad enten grænsen går op til eller sættes lavere end de maksimalt tilladte 58 mio. kr. i omsætning, 29 mio. kr. i balance og 50 heltidsbeskæftigede.

Et andet alternativ kan være at erstatte kravet om revision med en mindre omfattende kontrol. I denne rapport er det i form af et review, der knytter an til en international anerkendt standard. Der er imidlertid intet i vejen for at fastsætte andre former for kontrol, der igen kan være mere eller mindre omfattende end et review.

Et tredje alternativ er at afskaffe revisionspligten for anpartsselskaber, der typisk er de mindste blandt B-selskaberne. Revisionspligten bliver i dette tilfælde knyttet an til selskabsformen, hvor anpartsselskabsformen er beregnet for de mindste virksomheder med 1-2 ejere.

Yderligere et alternativ kan være en ordning, der bygger på regeringens *noget for noget-princip*. En mulighed kunne fx være en model, hvor revision som udgangspunkt er frivillig, men hvor skattemyndighederne kan pålægge et selskab en revisorkontrol, såfremt de får en begrundet mistanke om, at årsrapporten og selvangivelsen ikke er pålidelig.

Alternativerne kan naturligvis kombineres.

Hvis man ønsker at afskaffe revisionspligten for selskaber med en omsætning eller balance under en vis grænse, kan man opnå de reduktioner i de administrative byrder, som fremgår af tabel 13.1., hvor også antallet af omfattede B-virksomheder er medtaget.

Tabel 13.1. Reduktion i administrative byrder ved afskaffelse af revisionspligten under forskellige omsætnings- og balancegrænser og omfattede selskaber i regnskabsklasse B.

<i>Grænse for omsætning/balance - mio. kr. -</i>	<i>Antal selskaber</i>	<i>Antal selskaber i pct.</i>	<i>Reduktion af administrative byrder, mio. kr.</i>	<i>I pct. af revisionspligtens samlede administrative byrder</i>
holding- og tomme selskaber mv.	50.000	38	125	7
0,5/0,25	70.679	54	356	21
2,0/1,0	93.774	72	677	41
5,0/2,5	109.170	84	958	57
6,0/3,0	113.094	87	1.027	62
12,0/6,0	121.396	93	1.262	76
25,0/12,5	127.283	98	1.508	90
58,0/29,0	130.000	100	1.667	100

Det fremgår af tabellen, at hvis man sætter omsætningsgrænsen lavt, omfattes relativt mange selskaber, men den samlede reduktion i byrderne bliver beskeden. Ved en omsætnings- og balancegrænse på hhv. 1/2 og 1/4 mio. kr. bliver over halvdelen af selskaberne omfattet, men den medfører kun en reduktion i byrderne på 1/5..

Hvis man ønsker at erstatte revisionspligten med et krav om review ved forskellige omsætningsgrænser, kan man opnå de reduktioner i de offentligt pålagte administrative byrder, som fremgår af tabel 13.2.

Tabel 13.2. Reduktion i administrative byrder ved krav om review under forskellige grænser for omsætning og balance og omfattede selskaber i regnskabsklasse B

<i>Grænse for omsætning/balance - mio. kr. -</i>	<i>Antal selskaber</i>	<i>Antal selskaber i pct.</i>	<i>Reduktion af administrative byrder, mio. kr.</i>	<i>I pct. af revisionspligtens samlede administrative byrder.</i>
holding- og tomme selskaber m.v.	50.000	38	38	2
0,5/0,25	70.679	54	110	7
2,0/1,0	93.774	72	208	13
5,0/2,5	109.170	84	295	18
12,0/6,0	121.396	93	389	23
25,0/12,5	127.283	98	465	28
alle	130.000	100	514	31

Reduktionen i de administrative byrder er relativt beskedent, fordi omkostningen til revision kun reduceres med 31 pct. ved at overgå til et review.

De to forskellige metoder kan også kombineres ved, at lovpligtig revision afskaffes, og der i stedet indføres et krav om review for selskaber, der ligger over en bestemt omsætningsgrænse. I tabel 13.3. vises en oversigt over de reduktioner i de administrative byrder, dette vil medføre.

Tabel 13.3. Reduktion i administrative byrder ved afskaffelse af revisionspligten, men krav om review over forskellige grænser for omsætning og balance.

<i>Grænse for omsætning/balance mio. kr.</i>	<i>Reduktion af administrative byrder, mio. kr.</i>	<i>I pct. af revisionspligtens samlede administrative byrder</i>
Holdingselskaber m.v.	601	36
0,5/0,25	760	46
2,0/1,0	983	59
5,0/2,5	1.177	71
12,0/6,0	1.387	83
25,0/12,5	1.557	93

Tabellen viser, at man på denne måde kan reducere de offentligt pålagte administrative byrder med 1,2 mia. kr., hvis man afskaffer revisionspligten, men stiller krav om review for selskaber med en omsætning/balance på over 5/2,5 mio. kr. Ved kun at stille krav om review for selskaber med en omsætning/balance på over 25/12,5 mio. kr. kan de administrative byrder reduceres med 1,6 mia. kr. Hertil kommer så, at man undviger de kommende prisstigninger på revision.

Hvis man i stedet ønsker at fritage anpartsselskaberne for revisionspligten, opnår man en reduktion i de administrative byrder på 969 mio. kr., svarende til 58 pct. af de samlede byrder.

Sammenfattende synes lovpligtig revision for små selskaber ikke at være tilstrækkeligt begrundet til at pålægge dem omkostninger på 1,7 mia. kr.

Man kan vælge at tage skridtet fuldt ud som i fx England, Tyskland og Holland – og stort set også i Cypern, Italien, Østrig, Luxembourg og Belgien – og gøre det helt frivilligt for virksomhederne, om de ønsker at blive revideret. Det vil reducere de offentligt pålagte administrative byrder med 1,7 mia. kr. – i stedet for at vente på, de bliver forøget med 300-500 mio. kr. som følge af de kommende revisionsstandarder. Hvis selskabernes forudsigelser om deres revisionsbeslutning holder stik, vil de i første omgang reducere deres omkostninger med mellem 371 og 941 mio. kr.

En mere forsigtig tilgang kan være en kontrolleret og trinvis afskaffelse af revisionspligten, så der bliver mulighed for at indhøste erfaringer undervejs. Denne fremgangsmåde har været anvendt i England. Fx kan man i første omgang undtage selskaber fra revisionspligt, hvis de opfylder to af følgende betingelser: en nettoomsætning under 6 mio. kr., en balance under 3 mio. kr. og gennemsnitligt antal heltidsansatte under 25. Dette første skridt vil reducere de administrative byrder med 1.027 mio. kr. Hvis erfaringerne med fritagelsen ikke taler imod det, kan man så gå videre med afviklingen af revisionspligten for B-virksomheder.

Man kan overveje at kombinere det med at gøre regnskabsreglerne mere simple for små selskaber. Det må antages at give færre utilsigtede fejl i årsrapporten.

En tredje tilgang kunne være at undtage selskaber med en omsætning/balance på under fx 12/6 mio. kr. fra lovpligtig revision og erstatte den lovpligtige revision med et krav om review for selskaber over denne grænse. Et sådant initiativ vil reducere de administrative byrder ved revisionspligten med 1,4 mia. kr..

Man kan i den forbindelse overveje at give ToldSkat hjemmel til at kræve, at en revisor gennemgår og kontrollerer bogføring, årsrapport og selvangivelse, hvis der foreligger en konkret mistanke om rod i bogføring og regnskaber. I overensstemmelse med tankegangen i *noget for noget* bør selskabet selv betale udgiften, hvis der er hold i mistanken.

Samtidig kunne det overvejes at indføre en minoritetsbeskyttelse for aktionærer/anpartshavere.

Bilag 1: Supplerende landestudier

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen har foretaget supplerende undersøgelser af erfaringerne med lovpligtig revision i England, Tyskland, Finland og Irland. Undersøgelserne er foretaget som interview med repræsentanter fra de ministerier, der er ansvarlig for den lovgivningsmæssige regulering af dette område i de enkelte lande.

England

Grænsen for fritagelse for revisionspligt i England er gennem årene ændret i flere omgange. Ved vedtagelsen af 4. direktiv i 1978 var ingen selskaber i England fritaget. I starten af 1990'erne var der et stort pres fra flere store interesseorganisationer, hvorfor revisionspligten blev ændret i 1994 og i de efterfølgende år som følger:

1994	Selskaber med omsætning op til £90.000 fritages, og selskaber med en omsætning mellem £90.000 og £350.000 kan vælge "Accountant's Report" (svarer i store træk til review ⁷²). Der var dog efterfølgende generelt meget lidt tillid til denne Accountant's Report, og den blev derfor afskaffet i 1997 ved den næste ændring af revisionspligten.
1997	Selskaber med omsætning op til £350.000 fritages, og Accountant's Report afskaffes.
2000	Selskaber med omsætning op til £1mio. fritages.
2004	Selskaber med omsætning op til £5.6 mio. fritages (maksimum).

Selskabets bestyrelse kan beslutte, at årsrapporten ikke skal revideres, medmindre aktionærer, der råder over mindst 10 pct. af aktiekapitalen, modsætter sig. I henhold til den engelske lovgivning skal selskabet offentliggøre en erklæring i årsrapporten, som indeholder en begrundelse for, at revision er fravalgt. Erklæringen skal indeholde en udtalelse om, at selskabet efter ledelsens opfattelse opfylder betingelserne for at være fritaget for revision.

Der er ca. 1 mio. selskaber i England, hvoraf ca. 90 pct. er små selskaber. Af den engelske spørgeskemaundersøgelse fremgår, at 58 pct. af de adspurgte selskaber efter vedtagelsen af størrelsesgrænsen på £1 mio. i 2000 har udnyttet muligheden for at undlade revision af deres årsrapport⁷³.

Tyskland

Siden 1984 har alle små selskaber i Tyskland været fritaget fra revisionspligt.

For små tyske *Gesellschaften mit beschränkter Haftung* (GmbH), der kan sammenlignes med danske anpartsselskaber, har der aldrig været revisionspligt, hverken før eller efter implementeringen af 4. direktiv.

De tyske aktieselskaber, *Aktiengesellschaften* (AG), har alle tidligere været omfattet af revisionspligten, men blev ved implementering af 4. direktiv undtaget, hvis de lå under direktivets størrelsesgrænser for små selskaber.

⁷² Review/gennemgang gennemgås i næste kapitel.

⁷³ Directors Views on Exemption from the Statutory Audit – A Research Report for the DTI – Jill Collis, October 2003, s. 8

Det er i Tyskland vanskeligt at opgøre antallet af selskaber, idet registrering af selskaber foregår decentralt i de enkelte *Bundesländer*. Der er ingen central opsamling af oplysninger om registrerede selskaber. Det er dog det tyske justitsministeriums vurdering, at der er ca. 400.000 små tyske selskaber, der er undtaget fra revisionspligt, hvilket svarer til ca. 50 pct. af alle selskaber i Tyskland.

Den offentlige kontrol af regnskaber foretages alene af skattemyndighederne og vedrører alene skattemæssige forhold. Der er i dag såvel som historisk stor lighed mellem det finansielle regnskab og skatteregnskabet. Efter de tyske regler er det i langt højere grad end i Danmark muligt at anvende skattemæssige opgørelser i det finansielle regnskab.

Den tyske lovregulering af årsrapporter er naturligvis som i Danmark baseret på 4. direktiv. I Tyskland er det dog i langt højere grad valgt at udnytte direktivets undtagelsesmuligheder. Overordnet anvender den tyske regnskabsregulering alle direktivets mulige undtagelser for små selskaber, men samtidig begrænser den små selskabers muligheder for frit at vælge anvendt regnskabspraksis. Eksempelvis er det i modsætning til i Danmark ikke muligt for små selskaber i Tyskland at anvende fair value ved indregning og måling af aktiver og forpligtelser.

Da små selskaber i Tyskland ikke er underlagt revisionspligt, er der ganske få revisorer i Tyskland, som udfører lovpligtig revision. Der er således kun ca. 6.000 *Wirtschaftsprüfer*, som svarer til statsautoriserede revisorer i Danmark, og ca. 4.000 *Vereidigte Buchprüfer*, som svarer til registrerede revisorer i Danmark. Begge disse kategorier af revisorer er autoriserede efter 8. direktiv og kan således udføre lovpligtig revision. Til sammenligning er der ca. 2.000 statsautoriserede revisorer og ca. 2.900 registrerede revisorer i Danmark.

Derimod er de såkaldte *Steuerberater* langt mere udbredte, idet der er ca. 65.000 *Steuerberater* og derudover ca. 3.000 *Steuerbevollmächtigte* i Tyskland. Hvis titlerne direkte oversættes til dansk, er der tale om skatterådgivere. Disse skatterådgivere udfører dog ikke udelukkende skatterådgivning, men lige så meget økonomisk rådgivning og opstilling af regnskaber. En *Steuerberater* eller *Steuerbevollmächtigter* er ikke autoriseret revisor efter 8. direktiv og kan derfor ikke udføre lovpligtig revision. Der er i Tyskland ingen lovkrav, der kræver anvendelse af en *Steuerberater* til opstilling af regnskaber eller andre opgaver. Selskabernes brug af en *Steuerberater* sker derfor udelukkende frivilligt.

Finland

Finland har valgt at undtage de mindste selskaber fra lovpligtig revision, idet de kan nøjes med at lade deres årsrapporter revidere af en såkaldt lægmandsrevisor. Disse meget små selskaber er selskaber, som ikke overstiger to af følgende tre grænser:

Nettoomsætning	680.000 € (5,1 mio. danske kr.)
Balancesum	340.000 € (2,5 mio. danske kr.)
Antal ansatte	10

En lægmandsrevisor opfylder ikke betingelserne i 8. direktiv for at være autoriseret revisor og er heller ikke særskilt autoriseret i henhold til national finsk lovgivning. En lægmandsrevisor kan således ikke sidestilles med en dansk statsautoriseret eller registreret revisor. Eneste krav til en lægmandsrevisor er et generelt krav i den finske revisorlovgivning om, at de skal have kendskab til regnskabsregulering, økonomiske

og juridiske forhold, ligesom viden om revision er nødvendig for udførelsen af revisionen. Men der er ingen specifikke uddannelseskrav for lægmandsrevisorer.

Der er i Finland ca. 125.000 aktive selskaber, hvoraf ca. 90 pct. er klassificeret som små selskaber.

Der har i Finland i løbet af de seneste år været debat omkring revisionspligt for små selskaber. Det finske erhvervsministerium nedsatte en arbejdsgruppe med deltagere fra revisorforeninger, interesseorganisationer for små og store virksomheder, universiteter, Justitsministeriet og Finansministeriet, som i løbet af 2003 udarbejdede en undersøgelse af den gældende finske revisorlov, herunder revisionspligten.

Arbejdsgruppen anbefalede, at den nuværende revisionspligt i Finland blev ændret, så størrelsesgrænser for at anvende lægmandsrevisorer blev nedsat. Arbejdsgruppen foreslog at reducere beløbsgrænserne til:

Omsætning:	300.000 €
Balancesum:	200.000 €
Antal ansatte:	5

En anden af arbejdsgruppens foreslåede modeller var helt at afskaffe lægmandsrevisorer. Herved ville alle selskaber i Finland skulle revideres af en beskikket revisor.

Arbejdsgruppens anbefaling ville således medføre en skærpelse af den nuværende revisionspligt.

Det finske erhvervsministerium forventes inden udgangen af 2004 at afgive en indstilling til ministeren om en kommende ændring af revisionspligten.

Irland

Frem til 2000 var alle selskaber i Irland underlagt revisionspligt. I 2000 blev små selskaber undtaget fra revisionspligt, hvis de ikke overskred to af følgende tre grænser:

Omsætning	250.000 irske £ svarende til 317.273 €
Balance	1.500.000 irske £ svarende til 1.903.881 €
Antal ansatte	50

Begrundelsen for at indføre denne undtagelse i 2000 var en vurdering af, at for meget små selskaber var omkostningen ved lovpligtig revision væsentlig, mens revisionens betydning for regnskabsbrugerne var begrænset⁷⁴.

Imidlertid var det kun ganske få selskaber, som kunne udnytte undtagelsesmuligheden. Samtidig kom det frem, at revisionshonoraret for et selskab med 1 mio. € i omsætning gennemsnitligt udgjorde 3.000 €. Det irske erhvervsministerium gennemførte derfor i 2003 en høring af interesseorganisationer, som viste generel enighed om en omsætningsgrænse på 1,5 mio. €. Ved en lovændring i 2003 blev denne omsætningsgrænse vedtaget. De to øvrige grænser er fortsat uændrede, så størrelsesgrænserne i Irland nu er:

Omsætning	1.500.000 €
-----------	-------------

⁷⁴ <http://www.deloitte.com/dtt/article/0,1002,cid=43088&pv=Y,00.html>

Balance 1.903.881 €

Antal ansatte 50

Den irske lovgivning indeholder, ligesom den engelske, en minoritetsbeskyttelse, hvorefter aktionærer, som tilsammen besidder mindst 10 pct. af aktiekapitalen, kan kræve årsrapporten revideret. Derudover er det en forudsætning, at selskabet ikke er et moderselskab eller et datterselskab uanset koncernens samlede størrelse. Det irske ministerium har oplyst, at der er ganske få koncernselskaber i Irland. Det er derfor ministeriets vurdering, at det kun er et fåtal af de irske selskaber, som vil blive berørt af kravet om revisionspligt for moderselskaber eller datterselskaber.

En stor del af de øvrige medlemslande har suppleret størrelsesgrænserne med andre betingelser. Disse betingelser fremgår af denne tabel:

Land	Betingelser:				
Belgien	Belgien har tre forskellige kombinationer af størrelsesgrænserne, hvorved selskaber, der falder ind under en af de nævnte tre kombinationer, er fritaget for revisionspligt:				
			Omsætning	Balance	Antal ansatte
		1)	> 6.250.000 €	≤ 3.125.000 €	≤ 50
		2)	≤ 6.250.000 €	> 3.125.000 €	≤ 50
3)	≤ 6.250.000 €	≤ 3.125.000 €	≤ 100		
England	Selskabslovgivningen indeholder en minoritetsbeskyttelse, således at 10 pct. af aktionærene kan kræve revision af selskabets årsrapport. Hvis selskabet er et moderselskab eller et datterselskab, er selskabet omfattet af revisionspligten, og er således ikke fritaget for revisionspligt, medmindre den samlede koncern er under de nævnte størrelsesgrænser. Er den samlede koncern under de nævnte størrelsesgrænser, er alle koncernselskaber undtaget fra revisionspligt. Koncernen som helhed er dog ikke undtaget for revisionspligt, idet dette ikke er muligt efter 7. direktiv, som omhandler koncernregnskaber. Koncernregnskabet skal derfor fortsat revideres, uanset størrelsen af koncernen, hvis koncernen frivilligt vælger at udarbejde koncernregnskab.				
Estland	Der er i Estland planer om at hæve størrelsesgrænserne med virkning fra 1. januar 2005. De forventede størrelsesgrænser vil være: Omsætning 640.000 € Balancesum 320.000 € Antal ansatte 7				
Finland	Selskaber, som ligger under de anførte størrelsesgrænser kan i stedet for lovpligtig revision vælge at lade deres årsrapporter revidere af en "lægmandsrevisor", som ikke er autoriseret efter 8. direktiv. Eneste krav til en sådan lægmandsrevisor i henhold til national finsk ret er, at vedkommende skal have et vist kendskab til regnskab, revision, skat og jura. Denne lægmandsrevisor skal fortsat afgive en erklæring på regnskabet, og er omfattet af de samme krav til kvalitetskontrol og uafhængighed, som en autoriseret revisor er.				
Grækenland	Selskaber, som ligger under de anførte størrelsesgrænser kan i stedet for lovpligtig revision vælge at lade deres årsrapporter revidere af en person med en universitetsgrad (A University Graduate).				

Irland	<p>Selskabslovgivningen indeholder en minoritetsbeskyttelse, således at 10 pct. af aktionærene kan kræve revision af selskabets årsrapport.</p> <p>Hvis selskabet er et moderselskab eller et datterselskab, er selskabet omfattet af revisionspligten, og er således ikke fritaget for revisionspligt.</p>						
Italien	<p>Udover de anførte størrelsesgrænser er det et krav, at selskabets kapital ikke overstiger 120.000 €.</p> <p>Der er i Italien planer om at hæve størrelsesgrænserne for omsætning og balance til det maksimalt efter direktivet tilladte.</p>						
Letland	<p>Selskaber, der opfylder de nævnte størrelsesgrænser kan i stedet for lovpligtig revision vælge at lade deres årsrapporter revidere af en revisor, som ikke er autoriseret under 8. direktiv.</p>						
Litauen	<p>Størrelsesgrænserne blev hævet pr. 11. december 2003 fra:</p> <table> <tr> <td>Omsætning</td> <td>1.448.100 €</td> </tr> <tr> <td>Balancesum</td> <td>724.050 €</td> </tr> <tr> <td>Antal ansatte</td> <td>uændret 50</td> </tr> </table>	Omsætning	1.448.100 €	Balancesum	724.050 €	Antal ansatte	uændret 50
Omsætning	1.448.100 €						
Balancesum	724.050 €						
Antal ansatte	uændret 50						
Portugal	<p>Revisionspligten er fortsat gældende for selskaber, som udsteder aktier – på portugisisk "<i>a sociedade anonima de responsabilidade limitada</i>".</p> <p>For selskaber, som ikke har aktier – på portugisisk "<i>a sociedade por quotas de responsabilidade limitada</i>" – er der fastsat følgende grænser for indtræden af revisionspligt:</p> <table> <tr> <td>Omsætning</td> <td>3.000.000 €</td> </tr> <tr> <td>Balancesum</td> <td>1.500.000 €</td> </tr> <tr> <td>Antal ansatte</td> <td>50</td> </tr> </table> <p>Sammenligning til danske forhold ville være, at aktieselskaber er omfattet af revisionspligt, mens anpartsselskaber er delvis fritaget i forhold til selskabets størrelse, idet de ikke-fritagne selskaber i Portugal har et større kapitalkrav end de fritagne selskaber i Portugal har.</p> <p>Det portugisiske ministerium har oplyst, at der er langt flere selskaber omfattet af 4. direktivs definition på små selskaber, der er fritaget for revisionspligt i forhold til selskaber, som ikke er fritaget for revisionspligt.</p>	Omsætning	3.000.000 €	Balancesum	1.500.000 €	Antal ansatte	50
Omsætning	3.000.000 €						
Balancesum	1.500.000 €						
Antal ansatte	50						
Spanien	<p>Selskabslovgivningen indeholder en minoritetsbeskyttelse, således at 5 pct. af aktionærene kan kræve revision af selskabets årsrapport.</p>						
Ungarn	<p>Selskaber er fritaget for revisionspligt, hvis selskabets omsætning gennemsnitligt ikke overstiger 50 mio. HUF (ca. 200.000 €) i de to seneste år forud for indeværende år. Både for balance og for antal ansatte er størrelsesgrænsen fastsat til 0.</p> <p>Uanset størrelsesgrænsen er selskaber, der er en del af en regnskabsmæssig konsolidering ikke undtaget fra revisionspligt, hvilket antages at betyde, at moderselskaber og datterselskaber ikke er undtaget fra revisionspligt, uanset størrelsen på disse selskaber.</p>						

Østrig	<p>Det er i Østrig vedtaget at forhøje størrelsesgrænserne for omsætning og balance til det maksimalt efter direktivet tilladte med virkning fra 2005.</p> <p>Aktieselskaber i Østrig er ikke fritaget fra revisionspligt, uanset at aktieselskaberne falder under de anførte størrelsesgrænser. De anførte størrelsesgrænser gælder således kun for østrigske anpartsselskaber. Dog er der visse anpartsselskaber i Østrig, som efter lovgivningen skal have et "Supervisory Board". Et sådant anpartsselskab med et "Supervisory Board" er ikke undtaget fra revisionspligt.</p>
--------	--